

A – Vývoj a činnost Soudního dvora v roce 2010

Autor: předseda Vassilios Skouris

Tato první část Výroční zprávy obsahuje souhrnný přehled činnosti Soudního dvora Evropské unie v roce 2010. Zaprvé podává nástin vývoje tohoto orgánu během uplynulého roku a zdůrazňuje institucionální změny, které se dotkly Soudního dvora, jakož i změny jeho vnitřní organizace a pracovních metod. Zadruhé obsahuje statistickou analýzu týkající se vývoje pracovního zatížení Soudního dvora a průměrné délky řízení. Nakonec uvádí jako každý rok hlavní události v oblasti judikatury seřazené podle oblastí úpravy.

1. Vzhledem k tomu, že Lisabonská smlouva stanoví, že Evropská unie přistoupí k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (EÚLP), byl v tomto roce zahájen postup k uskutečnění tohoto přistoupení. První fáze tohoto postupu byla ukončena a Evropská komise dostala zmocnění k jednání s Radou Evropy. Přistoupení Evropské unie k EÚLP bude mít bezpochyby účinky na celý soudní systém Unie.

Soudní dvůr proto vývoj tohoto postupu pozorně sledoval a ve snaze přispět k úsilí vyvíjenému za účelem úspěšného završení záměru přistoupení, který vyvolává poměrně složité právní otázky, předložil své první úvahy týkající se zvláštního aspektu, jenž souvisí se způsobem fungování soudního systému Unie, v dokumentu zveřejněném dne 5. května 2010¹. V tomto dokumentu učinil závěr, že je důležité, aby za účelem dodržení zásady subsidiarity, která je vlastní uvedené Úmluvě, a současného zajištění řádného fungování soudního systému Unie existoval mechanismus zaručující, že otázka platnosti aktu Unie bude moci být vždy skutečně předložena Soudnímu dvoru k rozhodnutí před tím, než o souladu tohoto aktu s EÚLP bude rozhodovat Evropský soud pro lidská práva.

Za povšimnutí stojí také změny jednacího řádu Soudního dvora z 23. března 2010 (Úř. věst. L 92, s. 12). Tyto změny zavádějí nezbytné úpravy uvedeného jednacího řádu po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost.

2. Soudní statistiky Soudního dvora za rok 2010 vykazují celkově vysokou produktivitu a značné zlepšení efektivnosti stran délky řízení. Je třeba navíc poukázat i na bezprecedentní nárůst počtu zahájených věcí v tomto roce, a především počtu žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce, které byly Soudnímu dvoru předloženy.

Soudní dvůr ukončil v uplynulém roce 522 věcí (čistý počet, který zohledňuje spojení věcí), což představuje mírný pokles ve srovnání s předchozím rokem (543 věcí ukončených v roce 2009). Z těchto věcí byl ve 370 případech vydán rozsudek a 152 případů vedlo k vydání usnesení.

Soudnímu dvoru bylo v roce 2010 předloženo 631 nových věcí (nezávisle na spojeních věcí z důvodu, že tyto věci spolu souvisí), což představuje znatelný nárůst ve srovnání s rokem 2009 (562 zahájených věcí) a znamená nejvyšší počet zahájených věcí v historii Soudního dvora. Stejná situace je i u žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce. Počet věcí v řízení o předběžných otázkách zahájených v tomto roce je podruhé za sebou nejvyšší v historii a vykazuje ve srovnání s rokem 2009 nárůst o 27,4 % (385 věcí v roce 2010 oproti 302 věcem v roce 2009).

¹ http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2010-05/convention_cs_2010-05-21_08-58-25_808.pdf

Co se týče délky řízení, statistické údaje jsou velmi příznivé. U předběžných otázek dosahuje průměrná délka řízení 16,1 měsíce. Z provedeného srovnání vyplývá, že za celé období, pro které má Soudní dvůr k dispozici spolehlivé statistické údaje, byla průměrná délka řízení u předběžných otázek v roce 2010 nejkratší. Průměrná délka vyřizování přímých žalob činila 16,7 měsíce a u kasačních opravných prostředků představovala 14,3 měsíce (17,1 měsíce a 15,4 měsíce v roce 2009).

Odhlédneme-li od reforem pracovních metod uskutečněných v posledních letech, lze zlepšení efektivnosti Soudního dvora při projednávání věcí vysvětlit i širším využíváním různých procesních nástrojů, jimiž může tento orgán vyřizování určitých věcí urychlit, a to především řízení o naléhavé předběžné otázce, přednostní rozhodování věcí, zrychlené řízení, zjednodušené řízení a možnost rozhodnout bez stanoviska generálního advokáta.

O řízení o naléhavé předběžné otázce bylo v tomto roce požádáno v šesti případech a určený senát měl za to, že podmínky stanovené článkem 104b jednacího řádu byly splněny v pěti z těchto případů. Tyto věci byly uzavřeny v průměrné lhůtě 2,1 měsíce.

O zrychlené řízení bylo v tomto roce žádáno dvanáctkrát, ale podmínky stanovené jednacím řádem byly splněny pouze u čtyř z oněch jedenácti věcí. V souladu s praxí zavedenou v roce 2004 se o vyhovění žádostem o zrychlené řízení nebo jejich zamítnutí rozhoduje odůvodněným usnesením předsedy Soudního dvora. Čtrnáct věcí bylo vyřízeno přednostně.

Soudní dvůr nadále využíval i zjednodušeného řízení upraveného v čl. 104 odst. 3 jednacího řádu pro zodpovězení některých předběžných otázek. Usnesením na základě tohoto ustanovení bylo ukončeno celkem 24 věcí.

Soudní dvůr také často využíval možnosti, kterou mu poskytuje článek 20 jeho statutu, rozhodnout věc bez stanoviska generálního advokáta, pokud ve věci nevyvstává žádná nová právní otázka. Lze tak uvést, že v roce 2010 bylo přibližně 50 % rozsudků vyhlášeno bez stanoviska (52 % v roce 2009).

Co se týče rozdělení věcí mezi jednotlivá kolegia Soudního dvora, lze uvést, že velký senát vyřešil přibližně 14 %, pětičlenné senáty 58 % a tříčlenné senáty přibližně 27 % věcí ukončených rozsudkem nebo judikujícím usnesením v roce 2010. V porovnání s předchozím rokem lze konstatovat značný nárůst podílu věcí projednávaných velkým senátem (8 % v roce 2009) a významný pokles podílu věcí řešených tříčlennými senáty (34 % v roce 2009).

Podrobnější informace ke statistickým údajům za rok 2010 lze nalézt v části této zprávy věnované soudním statistikám.

B – Judikatura Soudního dvora v roce 2010

Tato část výroční zprávy obsahuje přehled judikatury z roku 2010.

Ústavní a institucionální otázky

V roce 2010 došlo k významnému obohacení judikatury v oblasti základních práv.

Věc *Volker und Markus Schecke* (rozsudek ze dne 9. listopadu 2010, spojené věci C-92/09 a C-93/09) umožnila Soudnímu dvoru upřesnit požadavky vyplývající z práva na ochranu osobních údajů, a to při příležitosti přezkumu platnosti nařízení (ES) č. 1290/2005 a č. 259/2008¹, která upravují financování společné zemědělské politiky a ukládají zveřejňování informací o fyzických osobách, jež jsou příjemci finančních prostředků z Evropského zemědělského záručního fondu (EZZF) a Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV), a která ukládají zveřejňování těchto informací zejména prostřednictvím internetových stránek vnitrostátních úřadů. Soudní dvůr, který byl v rámci žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce dotázán na přiměřený vztah mezi právem na ochranu osobních údajů uznaným Listinou základních práv Evropské unie a povinností zajistit transparentnost v oblasti evropských fondů, uvedl, že zveřejnění jmenovitých údajů o příjemcích podpor z fondů a částkách, které obdrželi, představuje z důvodu volného přístupu třetích osob k internetovým stránkám zásah do práva dotčených příjemců na respektování jejich soukromého života obecně a na ochranu jejich osobních údajů zvláště. Takový zásah je odůvodněn, jestliže je podle Soudního dvora upraven zákonem, respektuje podstatu uvedených práv a je nezbytný v souladu se zásadou proporcionality a skutečně odpovídá cílům obecného zájmu, které uznává Unie – zároveň výjimky z těchto práv a jejich omezení musí být provedeny v mezích toho, co je naprosto nezbytné. V této souvislosti Soudní dvůr rozhodl, že i když v demokratické společnosti mají daňoví poplatníci právo být informováni o využívání veřejných prostředků, nic to nemění na tom, že Rada a Komise měly povinnost provést vyvážené poměření jednotlivých dotčených zájmů, což vyžadovalo, aby před přijetím sporných ustanovení bylo ověřeno, zda zveřejňování těchto údajů prostřednictvím jediné internetové stránky v každém členském státě nepřekročí meze toho, co je nezbytné k dosažení legitimně sledovaných cílů. Soudní dvůr tedy prohlásil některá ustanovení nařízení č. 1290/2005, jakož i celé nařízení č. 259/2008 za neplatné, aniž zpochybnil účinky zveřejnění seznamů příjemců podpor z EZZF a EZFRV vnitrostátními orgány během doby přede dnem vyhlášení rozsudku.

V oblasti základních práv vydal Soudní dvůr dne 22. prosince 2010 další důležitý rozsudek (rozsudek ve věci *DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft*, C-279/09), který se týkal výkladu zásady účinné soudní ochrany, jak je zakotvena v článku 47 Listiny základních práv Evropské unie.

V původním řízení došlo ke sporu mezi německou obchodní společností DEB a německým státem ohledně žádosti o právní pomoc podané touto společností u vnitrostátních soudů. Společnost DEB zamýšlela podat proti německému státu žalobu na náhradu škody, která jí měla být způsobena tím, že tento členský stát provedl opožděně směrnici 98/30/ES o společných pravidlech pro vnitřní

¹ Nařízení Rady (ES) č. 1290/2005 ze dne 21. června 2005 o financování společné zemědělské politiky (Úř. věst. L 209, s. 1), ve znění nařízení Rady (ES) č. 1437/2007 ze dne 26. listopadu 2007 (Úř. věst. L 322, s. 1), a nařízení Komise (ES) č. 259/2008 ze dne 18. března 2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení č. 1290/2005, pokud jde o zveřejňování informací o příjemcích finančních prostředků z Evropského zemědělského záručního fondu (EZZF) a Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV) (Úř. věst. L 76, s. 28).

trh se zemním plynem². Poskytnutí právní pomoci jí bylo odmítnuto z důvodu, že nebyly splněny podmínky stanovené německým právem pro poskytnutí takové podpory právníckým osobám. Vnitrostátní soud, který měl rozhodovat o žalobě proti tomuto odmítnutí, podal Soudnímu dvoru žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, v níž se dotázal, zda zásada efektivit práva Unie v kontextu řízení o žalobě týkající se odpovědnosti státu zahájeného na základě uvedeného práva brání tomu, aby vnitrostátní právní úprava podmiňovala uplatnění nároku u soudu platbou zálohy na náklady soudního řízení a omezila poskytnutí právní pomoci právnícké osobě, která není schopna tuto zálohu uhradit, požadavkem splnění velmi přísných podmínek.

Soudní dvůr uvedl, že při odpovědi na tuto otázku je nutné zohlednit Listinu základních práv Evropské unie, která po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost získala stejnou právní sílu jako Smlouvy. Soudní dvůr odkázal konkrétně na článek 47 Listiny, který upravuje právo na účinné prostředky nápravy před soudem pro každého, kdo chce uplatnit práva a svobody, které mu zaručuje právo Unie. Třetí pododstavec tohoto ustanovení stanoví, že „právní pomoc je poskytnuta všem, kdo nemají dostatečné prostředky, pokud je to nezbytné k zajištění účinného přístupu ke spravedlnosti“. Soudní dvůr měl nejprve za to, že není vyloučeno, aby se zásady účinné soudní ochrany, jak je zakotvena v článku 47 Listiny, mohly dovolávat právnícké osoby ke zproštění povinnosti zaplacení zálohy na náklady soudního řízení nebo právní poradenství advokáta. Ve světle judikatury Evropského soudu pro lidská práva týkající se článku 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, který zakotvuje právo na účinný přístup ke spravedlnosti, Soudní dvůr dále upřesnil, že je na vnitrostátním soudu, aby ověřil, zda podmínky pro poskytnutí právní pomoci nezakládají omezení práva na přístup ke spravedlnosti, které by mohlo zasáhnout do samotné podstaty tohoto práva, zda tyto podmínky sledují legitimní cíl a zda mezi použitými prostředky a cílem, kterého má být dosaženo, existuje náležitý vztah přiměřenosti. Soudní dvůr poté upřesnil prvky posouzení, které může vnitrostátní soud zohlednit a které převzal z judikatury Evropského soudu pro lidská práva, mezi něž patří mimo jiné závažnost zájmů dotčených ve sporu, složitost použitelného práva a řízení, a konkrétně v případě právníckých osob, forma a obchodní či neziskový účel, jakož i finanční poměry jejich společníků nebo akcionářů.

Podmínky, podle nichž musí vnitrostátní soud posuzovat odpovědnost státu za porušení jeho povinností plynoucích z práva Společenství, zůstávají i nadále předmětem sporů.

Ve věci *Transportes Urbanos y Servicios Generales* (rozsudek ze dne 26. ledna 2010, C-118/08) byl Soudní dvůr předkládajícím soudem požádán o názor ohledně použití pravidla, podle něhož žaloba na náhradu škody státem vycházející z porušení práva Unie vnitrostátním zákonem může obstát pouze tehdy, když byly vyčerpány všechny opravné prostředky podle vnitrostátního práva, kdežto takové pravidlo se neuplatní na žalobu na náhradu škody státem vycházející z porušení ústavy. Soudní dvůr nejprve připomněl zásadu povinnosti náhrady škody, která přísluší členským státům v případě porušení práva Unie na základě jeho přednosti, a poté odpověděl, že právo Unie brání použití tohoto pravidla. S odvoláním na zásadu rovnocennosti rozhodl, že se všechna pravidla použitelná na opravné prostředky použijí bez rozdílu na opravné prostředky založené na porušení práva Unie a opravné prostředky založené na porušení vnitrostátního práva: předmět obou žalob z odpovědnosti je totiž podobný, jelikož směřují k náhradě újmy způsobené jednáním státu. Z hlediska zásady rovnocennosti není jediný rozdíl spočívající v soudu příslušném ke konstatování porušení práva dostatečný k prokázání odlišnosti mezi těmito dvěma žalobami.

² Směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/30/ES ze dne 22. června 1998 (Úř. věst. L 204, s. 1; Zvl. vyd. 12/02, s. 28).

Ve věci *Melki a Abdeli* (rozsudky ze dne 22. června 2010, C-188/10 a C-189/10) dostal Soudní dvůr příležitost se vyslovit ke slučitelnosti procesního mechanismu zvaného „*přednostní otázka ústavnosti*“, který byl nedávno zaveden ve Francii, s právem Unie. Soudní dvůr mohl v této souvislosti připomenout, že za účelem zajištění přednosti práva Unie vyžaduje fungování systému spolupráce mezi ním a vnitrostátními soudy nezbytně to, aby se vnitrostátní soud mohl v kterémkoli okamžiku v průběhu řízení, který považuje za vhodný, dokonce i po ukončení incidenčního řízení kontroly ústavnosti, volně obrátit na Soudní dvůr s jakoukoli předběžnou otázkou, kterou pokládá za nezbytnou. Článek 267 SFEU tedy nebrání vnitrostátním právním předpisům, které zavádějí incidenční řízení kontroly ústavnosti vnitrostátních zákonů, za předpokladu že ostatní vnitrostátní soudy mohou i nadále:

- obrátit se v kterémkoli okamžiku v průběhu řízení, který považují za vhodný, a to i po ukončení incidenčního řízení kontroly ústavnosti, na Soudní dvůr s jakoukoli předběžnou otázkou,
- přijmout jakékoli opatření nezbytné k zajištění předběžné soudní ochrany práv přiznaných právním řádem Unie a
- po ukončení takového incidenčního řízení upustit od použití dotčeného ustanovení vnitrostátního právního předpisu, pokud rozhodnou, že je v rozporu s právem Unie.

V oblasti, ve které již byly mnohokrát objasňovány důsledky související s výkladem práva Unie poskytovaného Soudním dvorem při rozhodování o předběžných otázkách, poskytla věc *Albron Catering* (rozsudek ze dne 21. října 2010, C-242/09) příležitost připomenout, že při výkonu pravomoci, kterou mu přiznává článek 267 SFEU, mohou okolnosti jen zcela výjimečně přimět Soudní dvůr k tomu, aby na základě obecné zásady právní jistoty, která je vlastní právnímu řádu Unie, omezil možnost všech zúčastněných osob dovolávat se ustanovení, jehož výklad podal, za účelem zpochybnění právních vztahů založených v dobré víře. Aby bylo možné o takovém omezení rozhodnout, je nezbytné, aby byla splněna dvě podstatná kritéria, a to dobrá víra zúčastněných kruhů a riziko závažných obtíží. Soudní dvůr tedy rozhodl, že není namístě omezit časové účinky tohoto rozsudku, jelikož mu nebyl předložen žádný konkrétní poznatek, který by umožňoval prokázat riziko závažných obtíží spojené s obrovským objemem soudních sporů, jež by mohly být zahájeny v důsledku uvedeného rozsudku týkajícího se výkladu směrnice 2001/23/ES³ proti společnostem, které přistoupily k převodu, na něž se vztahuje tato směrnice.

Pokud jde o přínos Soudního dvora pro vymezení účinků dohod uzavřených Uní se třetími státy, lze připomenout rozsudek ve věci *Brita* (rozsudek ze dne 25. února 2010, C-386/08), v níž bylo položeno několik důležitých otázek k výkladu mezinárodních dohod, a to především dohody o přidružení ES-Izrael⁴.

Soudní dvůr upřesnil, že se na takovou dohodu uzavřenou mezi státem a mezinárodní organizací, jako je dohoda o přidružení ES-Izrael, pravidla obsažená ve Vídeňské úmluvě o smluvním právu⁵ použijí v rozsahu, v němž tato pravidla vyjadřují obecné mezinárodní obyčejové právo. Především

³ Směrnice Rady 2001/23/ES ze dne 12. března 2001 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se zachování práv zaměstnanců v případě převodů podniků, závodů nebo částí podniků nebo závodů (Úř. věst. L 82, s. 16; Zvl. vyd. 05/04, s. 98).

⁴ Evropsko-středomořská dohoda zakládající přidružení mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na jedné straně a Státem Izrael na straně druhé, podepsaná v Bruselu dne 20. listopadu 1995 (Úř. věst. 2000, L 147, s. 3; Zvl. vyd. 11/33, s. 287, a Zvl. vyd. 11/55, s. 167).

⁵ Vídeňská úmluva o smluvním právu ze dne 23. května 1969 (Sbírka smluv OSN, sv. 1155, s. 331).

vedl, že ustanovení dohody o přidružení, která definují její územní působnost, musí být vykládána podle zásady „*pacta tertiis nec nocent nec prosunt*“. Vzhledem k těmto zásadám Soudní dvůr rozhodl, že celní orgány členského státu dovozu mohou odmítnout přiznat preferenční zacházení zavedené dohodou o přidružení ES-Izrael zboží pocházejícímu ze Západního břehu Jordánu. Z jiné dohody, a sice z dohody o přidružení ES-OOP⁶ totiž vyplývá, že pokud lze dotčené produkty považovat za produkty pocházející ze Západního břehu Jordánu a pásma Gazy, mají oprávnění vydat průvodní osvědčení pouze celní orgány Západního břehu Jordánu a pásma Gazy. Takový výklad dohody o přidružení ES-Izrael, podle něhož izraelské orgány vykonávají v oblasti celní politiky pravomoc ve vztahu k produktům pocházejícím ze Západního břehu Jordánu, by přitom podle Soudního dvora znamenal, že by palestinským celním orgánům byla uložena povinnost nevykonávat pravomoci, které však na ně byly přeneseny dohodou ES-OOP. Tento výklad by měl za následek založení povinnosti pro třetí subjekt bez jeho souhlasu, a byl by tak v rozporu s výše uvedenou zásadou obecného mezinárodního práva „*pacta tertiis nec nocent nec prosunt*“ kodifikovanou ve Vídeňské úmluvě.

Soudní dvůr navíc upřesnil, že v rámci postupu upraveného dohodou o přidružení ES-Izrael nejsou celní orgány státu dovozu vázány předloženým dokladem o původu ani odpovědí celních orgánů státu vývozu, pokud uvedená odpověď neobsahuje dostatečné informace k určení skutečného původu produktů.

Stejně jako v předchozích letech vedl k řadě soudních sporů přístup k dokumentům orgánů, přičemž zvláštní pozornost si zaslouží tři rozsudky vydané v této oblasti. Ve věci *Komise v. Bavarian Lager* (rozsudek ze dne 29. června 2010, C-28/08 P) se Soudní dvůr zabýval vztahem mezi nařízením (ES) č. 1049/2001⁷ a nařízením (ES) č. 45/2001⁸.

Nařízení č. 1049/2001 zavádí jako obecné pravidlo přístup veřejnosti k dokumentům orgánů, avšak v souladu s právními předpisy Unie o ochraně osobních údajů upravuje výjimky především v případě, kdy by zpřístupnění vedlo k porušení ochrany soukromí a osobnosti jednotlivce. Soudní dvůr uvedl, že pokud se žádost založená na nařízení č. 1049/2001 týká přístupu k dokumentům obsahujícím osobní údaje, plně se použijí ustanovení nařízení č. 45/2001. Tím, že Soud prvního stupně (nyní Tribunál) nevezl v úvahu tento odkaz na právní předpisy Unie o ochraně osobních údajů, a tím, že omezil použití výjimky na situace, kdy by bylo narušeno soukromí nebo osobnost jednotlivce ve smyslu článku 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a judikatury Evropského soudu pro lidská práva, provedl podle Soudního dvora specifický a zužující výklad nařízení č. 1049/2001, který neodpovídá úmyslu zákonodárce Unie nastolit rovnováhu mezi oběma dotčenými nařízeními.

Ve věci samé pak Soudní dvůr judikoval, že Komise správně rozhodla, že seznam účastníků zasedání, které se uskutečnilo v rámci řízení o nesplnění povinnosti státem, obsahoval osobní údaje, a že tím, že u osob, které neposkytly svůj výslovný souhlas, požadovala, aby žadatelka

⁶ Evropsko-středomořská prozatímní dohoda o přidružení týkající se obchodu a spolupráce mezi Evropským společenstvím a Organizací pro osvobození Palestiny (OOP) ve prospěch palestinské samosprávy na Západním břehu Jordánu a v pásmu Gazy, podepsaná v Bruselu dne 24. února 1997 (Úř. věst. 1997, L 187, s. 3; Zvl. vyd. 11/26, s. 122).

⁷ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1049/2001 ze dne 30. května 2001 o přístupu veřejnosti k dokumentům Evropského parlamentu, Rady a Komise (Úř. věst. L 145, s. 43; Zvl. vyd. 01/03, s. 331).

⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 45/2001 ze dne 18. prosince 2000 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů orgány a institucemi Společenství a o volném pohybu těchto údajů (Úř. věst. L 8, s. 1; Zvl. vyd. 13/26, s. 102).

o přístup k dokumentům prokázala nezbytnost předání takových osobních údajů, jednala v souladu s čl. 8 písm. b) nařízení č. 45/2001.

Ve stejný den vydal Soudní dvůr další a rovněž velmi důležitý rozsudek v oblasti přístupu k dokumentům (rozsudek ze dne 29. června 2010, *Komise v. Technische Glaswerke Ilmenau*, C-139/07 P), v němž šlo tentokrát o vztah mezi nařízením č. 1049/2001 a nařízením (ES) č. 659/1999, kterým se stanoví prováděcí pravidla k článku 93 ES⁹. Soudní dvůr rozhodl, že k odůvodnění odepření přístupu k dokumentu, jehož zpřístupnění bylo požadováno, v zásadě nestačí, aby tento dokument spadal pod činnost uvedenou v čl. 4 odst. 2 nařízení č. 1049/2001. Dotyčný orgán musí rovněž poskytnout vysvětlení, jak by přístup k uvedenému dokumentu mohl konkrétně a skutečně poškodit zájem chráněný výjimkou stanovenou v tomto článku. Soudní dvůr však v této souvislosti upřesnil, že dotyčný orgán Společenství může své rozhodnutí opřít o obecné domněnky použitelné na některé kategorie dokumentů.

Pokud jde o řízení o kontrole státních podpor, mohou podle Soudního dvora takové obecné domněnky vyplývat z nařízení č. 659/1999, jakož i z judikatury týkající se práva nahlížet do dokumentů obsažených ve správním spise Komise. Nařízení č. 659/1999 nestanoví žádné právo na přístup k dokumentům obsaženým ve správním spise Komise pro zúčastněné strany s výjimkou členského státu odpovědného za poskytnutí podpory. Kdyby totiž tyto zúčastněné osoby byly oprávněny získat přístup k dokumentům obsaženým ve správním spise Komise na základě nařízení č. 1049/2001, byl by zpochybněn režim kontroly státních podpor. Navíc je třeba podle Soudního dvora zohlednit skutečnost, že v řízeních o kontrole státních podpor nemají jiné zúčastněné strany než dotyčný členský stát právo nahlížet do dokumentů obsažených ve správním spise Komise, a tudíž uznat existenci obecné domněnky, podle které by zpřístupnění dokumentů obsažených ve správním spise v zásadě porušilo ochranu cílů vyšetřování. Tato obecná domněnka podle něj nevylučuje právo zúčastněných stran prokázat, že se na daný dokument, jehož zpřístupnění je požadováno, uvedená domněnka nevztahuje nebo že existuje převažující veřejný zájem odůvodňující zpřístupnění uvedeného dokumentu podle čl. 4 odst. 2 nařízení č. 1049/2001.

Tento mechanismus domněnek byl rovněž jádrem věci *Švédsko v. API a Komise* (rozsudek ze dne 21. září 2010, spojené věci C-514/07 P, C-528/07 P a C-532/07 P), v níž se Soudní dvůr zabýval otázkou přístupu ke spisům účastníka řízení, které mu byly předloženy orgánem v rámci soudních řízení. Podle Soudního dvora se takové spisy účastníka řízení vyznačují zcela zvláštními charakteristickými prvky, jelikož svou samotnou povahou souvisí se soudní činností Soudního dvora. Jsou totiž vypracovány výlučně pro účely uvedeného soudního řízení a představují jeho zásadní prvek. Soudní činnost je přitom jako taková vyloučena z působnosti práva na přístup k dokumentům zakotveného právní úpravou Unie. Ochrana soudních řízení znamená především, že musí být zajištěno dodržování zásad rovnosti zbraní, jakož i řádného výkonu spravedlnosti. Kdyby měl být obsah spisů účastníka řízení předložených určitým orgánem předmětem veřejné diskuze, mohla by kritika k nim vyjádřená ovlivnit postoj zastávaný tímto orgánem. Taková situace by mohla narušit nezbytnou rovnováhu mezi stranami sporu před soudy Unie, jelikož by povinnosti zpřístupnění podléhal pouze orgán, jehož se týká žádost o přístup k jeho dokumentům, a nikoli všichni účastníci řízení. Navíc je podle Soudního dvora vyloučení soudní činnosti z oblasti působnosti práva na přístup k dokumentům odůvodněno nutností zajistit, aby v průběhu celého soudního řízení byly diskuze účastníků řízení, stejně jako porada soudu vedeny nerušeně. V důsledku zpřístupnění spisů účastníka řízení by bylo umožněno, i když třeba jen v očích

⁹ Nařízení Rady (ES) č. 659/1999 ze dne 22. března 1999, kterým se stanoví prováděcí pravidla k článku 93 Smlouvy o ES (Úř. věst. L 83, s. 1; Zvl. vyd. 08/01, s. 339).

veřejnosti, vyvíjet vnější tlak na soudní činnost a zasahovat do nerušeného průběhu diskuzí. Soudní dvůr měl tedy za to, že existuje obecná domněnka, podle níž zpřístupnění spisů účastníka řízení předložených určitým orgánem v rámci soudního řízení porušuje ochranu tohoto řízení ve smyslu čl. 4 odst. 2 druhé odrážky nařízení č. 1049/2001, dokud uvedené řízení stále probíhá, a taková obecná domněnka přitom nevylučuje právo zúčastněné strany prokázat, že se na daný dokument uvedená domněnka nevztahuje.

Naopak je-li soudní činnost Soudního dvora uzavřena, není již důvodné předpokládat, že zpřístupnění spisů účastníka řízení zasahuje do této činnosti, a ke stanovení, zda lze zpřístupnění dokumentů, k nimž je požadován přístup, odmítnout podle čl. 4 odst. 2 druhé odrážky nařízení č. 1049/2001, je pak nezbytný jejich konkrétní přezkum.

Evropské občanství

V této nepřetržitě se vyvíjející oblasti nastolila věc *Tsakouridis* (rozsudek ze dne 23. listopadu 2010, C-145/09) před Soudním dvorem citlivou problematiku podmínek pro vyhoštění občana Unie, který nabyl právo trvalého pobytu vymezené v článku 28 směrnice 2004/38/ES o svobodě pohybu a pobytu¹⁰. Soudní dvůr nejprve uvedl, že vyhoštění musí být založeno na individuálním přezkumu situace dotyčné osoby, při kterém musí být zohledněna taková kritéria, jako je věk, zdravotní stav, centrum osobních, rodinných nebo profesních zájmů, délka trvání nepřítomnosti v hostitelském členském státě a intenzita vazeb na zemi původu – rozhodujícím kritériem pro poskytnutí zvýšené ochrany proti vyhoštění přitom zůstává kritérium pobytu v hostitelském členském státě po dobu posledních deseti let před rozhodnutím o vyhoštění. Soudní dvůr k tomu poznamenal, že toto vyhoštění může být odůvodněno „naléhavými důvody veřejné bezpečnosti“ nebo „závažnými důvody týkajícími se veřejného pořádku nebo veřejné bezpečnosti“ ve smyslu článku 28 směrnice 2004/38, pouze pokud je vzhledem k výjimečné závažnosti ohrožení takové opatření nezbytné k ochraně zájmů, k jejichž zajištění směřuje, za předpokladu, že tohoto cíle nelze dosáhnout méně striktními opatřeními, s ohledem na dobu pobytu občana Unie v hostitelském členském státě. Soudní dvůr také připomněl, že boj proti kriminalitě spojené s nedovoleným organizovaným obchodem s omamnými látkami, což je trestný čin, za který byl dotyčný odsouzen, může spadat pod pojmy „naléhavé důvody týkající se veřejné bezpečnosti“ nebo „závažné důvody týkající se veřejného pořádku nebo veřejné bezpečnosti“ ve smyslu článku 28 této směrnice.

Ze stejné oblasti práv týkajících se volného pohybu a pobytu, která souvisejí s evropským občanstvím, lze dále uvést věc *Bressol a další* (rozsudek ze dne 13. dubna 2010, C-73/08), v níž se Soudní dvůr zabýval slučitelností vnitrostátních právních předpisů omezujících počet studentů v lékařských či nelékařských zdravotnických studijních programech, kteří jsou občany Unie, avšak jsou považováni za nerezidenty. Soudní dvůr nejprve uvedl, že nezávisle na případném použití článku 24 směrnice 2004/38 na situaci některých studentů dotčených ve věci v původním řízení brání články 18 a 21 uvedené Smlouvy vnitrostátním právním předpisům, které omezují počet studentů považovaných v tomto členském státě za nerezidenty, kteří se mohou poprvé zapsat do vysokoškolských zařízení, jelikož tyto právní předpisy zakládají nerovnost v zacházení se studenty-rezidenty a studenty-nerezidenty a zároveň nepřímou diskriminaci založenou na státní příslušnosti. Poté Soudní dvůr připomněl, že taková restriktivní právní úprava může být

¹⁰ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS (Úř. věst L 158, s. 77, a opravy Úř. věst L 229, s. 35, a Úř. věst. 2005, L 197, s. 34; Zvl. vyd. 05/05, s. 46).

odůvodněna cílem ochrany veřejného zdraví, pouze pokud příslušné orgány provedou podrobný přezkum předmětné právní úpravy v těchto třech fázích: musí být ověřena zaprvé existence skutečného rizika pro sledovaný cíl, zadruhé vhodnost uvedené právní úpravy pro dosažení cíle a zatřetí přiměřenost uvedené právní úpravy ke sledovanému cíli, a to vše musí být založeno na objektivních, podrobných a číselně podložených kritériích. Na závěr Soudní dvůr uvedl, že se příslušné orgány nemohou dovolávat článku 13 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech přijatého Valným shromážděním Spojených národů dne 16. prosince 1966, pokud předkládající soud konstatuje, že právní předpisy dotčené ve věci v původním řízení nejsou slučitelné s články 18 a 21 SFEU.

Ve věci *Lassal* (rozsudek ze dne 7. října 2010, C-162/09) byl předmětem zájmu Soudního dvora článek 16 směrnice 2004/38. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se konkrétně týkala toho, zda musí být pro účely nabytí práva trvalého pobytu stanoveného v uvedeném článku 16 v souladu s dřívějšími předpisy práva Unie zohledněn nepřetržitý pětiletý pobyt, dovršený před datem pro provedení této směrnice, tj. 30. dubnem 2006, a pokud ano, zda dočasná nepřítomnost přede dnem 30. dubna 2006 navazující na tento legální pětiletý nepřetržitý pobyt může mít nepříznivý dopad pro nabytí práva trvalého pobytu ve smyslu uvedené směrnice. Soudní dvůr odpověděl na první část otázky kladně a rozhodl, že i když možnost získání práva pobytu s výhradou dodržení pětileté lhůty není obsažena v předpisech práva Unie platných před směrnicí 2004/38, nezohlednění této doby pobytu by uvedenou směrnicí zcela zbavilo jejího užitečného účinku a vedlo by k situaci neslučitelné s myšlenkou integrace prostřednictvím doby pobytu, která je jejím základem. Soudní dvůr poté uvedl, že by byly vážně ohroženy cíle a účel směrnice 2004/38 – tedy především usnadnění výkonu základního práva svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, podpora sociální soudržnosti a prohloubení smyslu pro občanství Unie prostřednictvím práva trvalého pobytu – kdyby bylo toto právo pobytu odepřeno občanům Unie legálně pobývajícím na území hostitelského členského státu nepřetržitě po dobu pěti let, která skončila před 30. dubnem 2006, pouze z důvodu, že by později došlo k dočasné nepřítomnosti nepřesahující dva po sobě jdoucí roky, ke které by došlo před tímto datem.

Z judikatury vztahující se k evropskému občanství je třeba konečně uvést i věc *Rottmann* (rozsudek ze dne 2. března 2010, C-135/08), v níž Soudní dvůr rozhodoval o podmínkách odnětí státního občanství členského státu, které evropský občan nabyt podvodně udělením. Podle Soudního dvora nebrání právo Unie, a zejména článek 17 ES, tomu, aby členský stát odňal občanovi Evropské unie státní občanství tohoto státu nabytému udělením, bylo-li udělení dosaženo podvodným jednáním, jelikož toto rozhodnutí o odnětí státního občanství odpovídá důvodu obecného zájmu, protože podvod porušuje vztah založený státní příslušností mezi členským státem a jeho občanem. Toto rozhodnutí o odnětí však musí nutně dodržet zásadu proporcionality. Soudní dvůr rozhodl, že pokud občan, který se dopustil podvodného jednání, již pozbyl, tak jako je tomu v projednávaném případě, své původní státní občanství udělením jiného státního občanství, přísluší vnitrostátním soudům přezkoumat důsledky rozhodnutí o zrušení aktu, jímž bylo uděleno státní občanství, pro dotyčného i pro jeho rodinné příslušníky, a především posoudit, zda ztráta všech práv, která má občan Unie, je odůvodněna vzhledem k závažnosti protiprávního jednání dotyčného, k době, která uplynula mezi rozhodnutím o udělení státního občanství a rozhodnutím o zrušení aktu, jímž bylo státní občanství uděleno, jakož i k případné možnosti dotyčného získat zpět původní státní občanství. Ztráta původního státního občanství ani ztráta uděleného státního občanství tedy ve svém principu nejsou podle Soudního dvora neslučitelné s právem Unie, i když rozhodnutí o zrušení aktu, jímž bylo uděleno státní občanství, vede ke ztrátě občanství Evropské unie.

Volný pohyb zboží

Ve věci *Ker-Optika* (rozsudek ze dne 2. prosince 2010, C-108/09) Soudní dvůr konstatoval, že vnitrostátní právní úprava zakazující prodej kontaktních čoček pocházejících z jiných členských států prostřednictvím internetu a jejich dodávání spotřebitelům do místa bydliště připravuje subjekty z jiných členských států o zvláště účinný způsob uvádění těchto výrobků na trh, podstatně tak ztěžuje jejich přístup na tuzemský trh a představuje překážku volnému pohybu zboží. Soudní dvůr uvádí, že členský stát může požadovat, aby byly kontaktní čočky vydávány kvalifikovanými osobami, které jsou schopny poskytnout zákazníkovi informace o správném používání a údržbě těchto výrobků a o rizicích spojených s jejich nošením. Skutečnost, že je vydávání kontaktních čoček vyhrazeno prodejnám optiky nabízejícím služby kvalifikovaného optika, zaručuje podle Soudního dvora uskutečnění cíle, kterým je zajištění ochrany zdraví spotřebitelů. Tento soud však připomíná, že tyto služby mohou být rovněž poskytovány očním lékařem mimo prodejny optiky. Tyto služby jsou podle Soudního dvora v zásadě nezbytné pouze při prvním dodání kontaktních čoček. Při dalším dodání totiž zpravidla stačí, aby zákazník oznámil prodejci druh čoček, které mu byly předány v rámci prvního výdeje, a informoval jej o případných změnách svého zraku zjištěných očním lékařem. Za těchto podmínek Soudní dvůr rozhodl, že cíle spočívajícího v zajištění ochrany zdraví uživatelů kontaktních čoček lze dosáhnout méně omezujícími opatřeními, než která vyplývají z vnitrostátní právní úpravy. V důsledku toho není zákaz prodeje kontaktních čoček prostřednictvím internetu přiměřený cíli, kterým je ochrana veřejného zdraví, a je tedy v rozporu s pravidly upravujícími volný pohyb zboží.

Volný pohyb osob, služeb a kapitálu

I v tomto roce vydal Soudní dvůr řadu významných rozsudků v oblasti svobody usazování, volného pohybu služeb a volného pohybu kapitálu, jakož i volného pohybu pracovníků. V zájmu přehlednosti jsou vybrané rozsudky prezentovány ve skupinách podle jednotlivých svobod, jichž se týkají, a poté případně podle dotyčných oblastí činnosti.

Pokud jde o svobodu usazování, lze uvést spojené věci *Blanco Pérez a Chao Gómez* (rozsudek ze dne 1. června 2010, C-570/07 a C-571/07), ve kterých šlo o španělskou právní úpravu, která vyžadovala pro zřízení nových lékáren v určitém regionu předchozí vydání správního povolení. Vydání takového povolení bylo konkrétně vázáno na dodržení podmínek souvisejících s hustotou obyvatelstva a minimální vzdáleností mezi lékárnami v dotyčném regionu. Soudní dvůr rozhodl, že článek 49 SFEU takové právní úpravě v zásadě nebrání. Podle jeho názoru může mít členský stát za to, že v některých částech jeho území existuje riziko nedostatku lékáren, a v důsledku toho i riziko nedostatku spolehlivého a kvalitního zásobování léčiv. Tento stát proto může s ohledem na toto riziko přijmout právní úpravu, která stanoví, že na určitý počet obyvatel může být zřízena pouze jediná lékárna, tak aby zajistil vyvážené rozmístění lékáren na svém území. Soudní dvůr nicméně upřesnil, že článek 49 SFEU takové vnitrostátní právní úpravě brání v rozsahu, v němž v zeměpisných oblastech s demografickými zvláštnostmi znemožňuje zřízení dostatečného počtu lékáren, které mohou zajistit náležitou lékařskou péči, což přísluší ověřit vnitrostátnímu soudu. Soudní dvůr dále judikoval, že článek 49 SFEU ve spojení s čl. 1 odst. 1 a 2 směrnice 85/432/EHS o koordinaci právních a správních předpisů ohledně některých činností v oblasti farmacie a čl. 45 odst. 2 písm. e) a g) směrnice 2005/36/ES o uznávání odborných kvalifikací brání kritériím upraveným ve vnitrostátních právních předpisech, podle nichž jsou vybíráni provozovatelé nových lékáren a která stanoví, že se profesní způsobilost získaná výkonem povolání ohodnotí na určité části vnitrostátního území zvýšením o 20 % a že se v případě dosažení stejného počtu bodů na základě použití měřítek způsobilosti povolení udělí v pořadí, v jehož rámci mají přednost farmaceuti, kteří vykonávali svou profesní činnost na

uvedené části vnitrostátního území, jelikož jsou tato kritéria přirozeně snadněji splnitelná pro tuzemské farmaceuty.

Zásada svobody usazování byla také předmětem několika rozsudků vydaných v oblasti daní. Z nich lze v první řadě zmínit věc *X Holding* (rozsudek ze dne 25. února 2010, C-337/08), ve které Soudní dvůr konstatoval, že články 43 ES a 48 ES nebrání právní úpravě členského státu, jež umožňuje mateřské společnosti vytvořit jednu daňovou jednotku se svou dceřinou společností-rezidentem, ale brání vytvoření takovéto jedné daňové jednotky s dceřinou společností-nerezidentem, jelikož zisky této dceřiné společnosti nepodléhají daňovým zákonům tohoto členského státu. Podle Soudního dvora je takový daňový režim odůvodněn nutností zachovat rozdělení daňové pravomoci mezi členské státy. Z důvodu, že se mateřská společnost může sama libovolně rozhodnout vytvořit daňovou jednotku se svou dceřinou společností a z roku na rok ji opět svobodně rozpustit, by možnost zahrnout dceřinou společnost-nerezidenta do jedné daňové jednotky znamenala, že jí bude ponechána volba daňového režimu použitelného na ztráty této dceřiné společnosti, jakož i volba místa, kde budou tyto ztráty zohledněny. Tento soud navíc uvedl, že skutečnost, že se členský stát rozhodne připustit předběžné započtení ztrát zahraniční stálé provozovny v místě hlavního sídla podniku, neznamená, že se tato možnost musí použít i na dceřiné společnosti-nerezidenty mateřské společnosti-rezidenta. Stálé provozovny nacházející se v jiném členském státě a dceřiné společnosti-nerezidenti se totiž nenacházejí ve srovnatelném postavení co do rozdělení daňové pravomoci, a tudíž členský stát původu není povinen uplatňovat na dceřiné společnosti-nerezidenty týž daňový režim jako na zahraniční stálé provozovny.

Dále lze zmínit věc *Gielen* (rozsudek ze dne 18. března 2010, C-440/08), která se týká odpočtu přiznaného nizozemskými právními předpisy v oblasti daní z příjmů pro osoby samostatně výdělečně činné, které odpracovaly určitý počet hodin jako podnikatelé. Tato právní úprava však stanovila, že se hodiny odpracované poplatníky-nerezidenty ve prospěch provozovny nacházející se v jiném členském státě pro tyto účely nezohledňují. Podle Soudního dvora brání článek 49 SFEU takové vnitrostátní právní úpravě, která má diskriminační dopad na poplatníky-nerezidenty, i když tito poplatníci mohou díky této výhodě zvolit režim použitelný na poplatníky-rezidenty. K tomuto bodu Soudní dvůr uvedl, že existence nepřímé diskriminace z důvodu státní příslušnosti ve smyslu článku 49 SFEU není zpochybněna skutečností, že poplatníci-nerezidenti mají možnost volby shodného zacházení, která jim umožňuje zvolit si mezi diskriminačním daňovým režimem a režimem použitelným na rezidenty, neboť takováto možnost volby není způsobilá vyloučit diskriminační dopad prvního z těchto dvou daňových režimů. Pokud by byl uvedený dopad přiznán takový dopad, mělo by to podle Soudního dvora za následek konvalidaci daňového režimu, což samo o sobě představuje porušení článku 49 SFEU z důvodu diskriminační povahy tohoto režimu. Kromě toho zůstává vnitrostátní režim omezující svobodu usazování neslučitelný s právem Unie, i když je jeho použití fakultativní.

V daňové oblasti je nutno také zmínit třetí rozsudek vydaný Soudním dvorem, který se tentokrát vztahuje k zásadě volného poskytování služeb. Ve svém rozsudku vydaném ve věci *Schmelz* (rozsudek ze dne 26. října 2010, C-97/09) měl Soudní dvůr ověřit, zda je s článkem 49 ES slučitelný zvláštní režim pro malé podniky, upravený v čl. 24 odst. 3 a v článku 28i šesté smě-

nice 77/388/EHS¹¹, jakož i čl. 283 odst. 1 písm. c) směrnice 2006/112/ES¹², který umožňuje, aby členské státy přiznávaly malým podnikům usazeným na jejich území osvobození od daně z přidané hodnoty se ztrátou nároku na odpočet daně, ale vyloučily tuto možnost pro malé podniky usazené v jiných členských státech. Soudní dvůr má za to, že ačkoli tento režim představuje omezení volného pohybu služeb, je nicméně v této fázi vývoje systému daně z přidané hodnoty cíl spočívající v zajištění účinnosti daňové kontroly za účelem boje proti daňovým únikům, vyhýbání se daňovým povinnostem či zneužití daňového režimu, jakož i cíl režimu pro malé podniky, kterým je posílit konkurenceschopnost těchto podniků, důvodem pro to, aby byla použitelnost osvobození od daně z přidané hodnoty omezena na činnosti malých podniků usazených na území členského státu, v němž je daň splatná. Hostitelský členský stát především není podle Soudního dvora schopen provádět účinnou kontrolu činností vykonávaných v rámci volného pohybu služeb malým podnikem, který není na území hostitelského členského státu usazen. Kromě toho pravidla správní pomoci, upravená v nařízení (ES) č. 1798/2003 o správní spolupráci v oblasti daně z přidané hodnoty a o zrušení nařízení (EHS) č. 218/92¹³ a ve směrnici 77/799/EHS¹⁴, nemohou zaručit užitečnou výměnu údajů v případě malých podniků činných na území členského státu, který uplatňuje osvobození od daně z přidané hodnoty. Článek 49 ES tedy podle Soudního dvora takovému režimu nebrání.

Pokud jde o volné poskytování služeb, Soudní dvůr vydal řadu významných rozsudků ve velmi rozličných oblastech, jako je mj. veřejné zdraví, vysílání pracovníků a hazardní hry.

Ve svém rozsudku *Komise v. Francie* (rozsudek ze dne 5. října 2010, C-512/08) Soudní dvůr nejprve rozhodl, že se členský stát, jehož vnitrostátní právní předpisy – s výjimkou zvláštních situací souvisejících zejména se zdravotním stavem pojištěnce nebo naléhavostí požadované péče – podřizují požadavku předchozího povolení ze strany příslušné instituce podle režimu krytí platného v jejím členském státě hrazení péče plánované v jiném členském státě a vyžadující použití velkých zdravotnických přístrojů v mimonemocničním zařízení, nedopouští nesplnění povinností, které mu přísluší podle článku 49 ES. Podle Soudního dvora se totiž za současného stavu unijního práva jeví takový požadavek vzhledem k rizikům pro organizaci politiky veřejného zdraví a pro finanční rovnováhu systému sociálního zabezpečení jako odůvodněné omezení. Tato rizika souvisejí se skutečností, že u velkých zdravotnických přístrojů musí být bez ohledu na prostředí, nemocniční, či nikoliv, v němž mají být instalovány a užívány, umožněno, aby byly předmětem politiky plánování, zejména pokud jde o jejich počet a jejich zeměpisné rozmístění, a to s cílem přispět k zajištění nabídky kvalitní péče na celém území státu, která by byla racionální, stabilní, vyvážená a dostupná, ale rovněž s cílem zabránit, nakolik je to možné, jakémukoliv plýtvání finančními, technickými a lidskými zdroji. Naproti tomu ve věci *Elčinov* (rozsudek ze dne 5. října 2010, C-173/09) Soudní dvůr rozhodl, že právní úprava členského státu vykládaná v tom smyslu, že ve všech případech vylučuje hrazení výdajů na nemocniční péči poskytnutou bez předchozího povolení v jiném členském státě, je v rozporu s článkem 49 ES a článkem 22 nařízení (EHS) č. 1408/71, ve znění pozměněném a aktualizovaném nařízením (ES) č. 118/97, ve znění

¹¹ Šestá směrnice Rady 77/388/EHS ze dne 17. května 1977 o harmonizaci právních předpisů členských států týkajících se daní z obratu – Společný systém daně z přidané hodnoty: jednotný základ daně (Úř. věst. L 145, s. 1; Zvl. vyd. 09/01, s. 23).

¹² Směrnice Rady 2006/112/ES ze dne 28. listopadu 2006 o společném systému daně z přidané hodnoty (Úř. věst. L 347, s. 1).

¹³ Nařízení Rady (ES) č. 1798/2003 ze dne 7. října 2003 (Úř. věst. L 264, s. 1; Zvl. vyd. 09/01, s. 392).

¹⁴ Směrnice Rady 77/799/EHS ze dne 19. prosince 1977 o vzájemné pomoci mezi příslušnými orgány členských států v oblasti přímých daní (Úř. věst. L 336, s. 15; Zvl. vyd. 09/01, s. 63).

nařízení (ES) č. 1992/2006¹⁵. Ačkoli právo Unie v zásadě nebrání systému předchozího povolení, jak o tom svědčí výše uvedený rozsudek *Komise v. Francie*, je nicméně nezbytné, aby podmínky stanovené pro udělení takového povolení byly odůvodněné. Tak tomu podle Soudního dvora není u dotčené právní úpravy, jelikož tato zbavuje pojištěnce, který z důvodů souvisejících s jeho zdravotním stavem či nezbytností získat urgentní péči v nemocničním zařízení o takové povolení požádat nemohl či nemohl čekat na odpověď příslušné instituce, možnosti, aby mu tato instituce nahradila výdaje na takovou péči, třebaže jsou jinak podmínky pro takovou náhradu splněny. Náhrada výdajů na takovou péči přitom nemůže ohrozit splnění cílů plánování nemocniční péče ani závažně zasáhnout do finanční rovnováhy systému sociálního zabezpečení. Soudní dvůr z toho vyvodil závěr, že tato právní úprava obsahuje neodůvodněné omezení volného pohybu služeb.

Z oblasti vysílání pracovníků je třeba uvést rozsudek ve věci *Santos Palhota a další* (rozsudek ze dne 7. října 2010, C-515/08), v němž Soudní dvůr uvedl, že články 56 SFEU a 57 SFEU brání právní úpravě členského státu, která pro zaměstnavatele usazeného v jiném členském státě vysílajícího pracovníky na území prvního státu stanoví povinnost zaslat vnitrostátním orgánům předběžné oznámení o vyslání v rozsahu, v němž je zahájení zamýšleného vyslání podmíněno sdělením registračního čísla daného oznámení uvedenému zaměstnavateli a v němž mají vnitrostátní orgány hostitelského státu na uskutečnění tohoto sdělení lhůtu pěti pracovních dnů ode dne obdržení oznámení. Soudní dvůr měl totiž za to, že takový postup musí být považován za postup, který má povahu správního povolovacího řízení, které zejména z důvodu lhůty stanovené pro vydání uvedeného sdělení registračního čísla může ztížit zamýšlené vyslání, a v důsledku toho i výkon činnosti zaměstnavatele vysílajících pracovníků spočívající v poskytování služeb především tehdy, když konkrétní poskytování vyžaduje jistou rychlost jednání. Uvedené články 56 SFEU a 57 SFEU podle Soudního dvora naopak nebrání právní úpravě členského státu, která pro zaměstnavatele usazeného v jiném členském státě vysílajícího pracovníky na území prvního státu stanoví povinnost zpřístupnit jeho vnitrostátním orgánům po dobu vyslání kopie dokumentů rovnocenných sociálněprávním či pracovněprávním dokumentům vyžadovaným právem prvního státu, jakož i jejich zaslání uvedeným orgánům po uplynutí této doby. Taková opatření jsou totiž přiměřená cíli spočívajícímu v ochraně pracovníků, jelikož umožňují příslušným orgánům kontrolovat dodržování pracovních podmínek stanovených v čl. 3 odst. 1 směrnice 96/71/ES¹⁶ ve vztahu k vyslaným pracovníkům, a tudíž zajišťovat jejich ochranu.

Soudní dvůr měl také v několika případech příležitost se zabývat choulostivou problematikou státních monopolů v oblasti hazardních her a sportovních sázek a upřesnit podmínky, jaké musí tyto monopoly splňovat, aby byly považovány za odůvodněné. Nejprve v rozsudcích *Sporting Exchange* (rozsudek ze dne 3. června 2010, C-203/08) a *Ladbrokes Betting & Gaming a Ladbrokes International* (rozsudek ze dne 3. června 2010, C-258/08) rozhodl, že článek 49 ES nebrání právní úpravě členského státu, která podřizuje organizování a propagaci hazardních her režimu exkluzivity ve prospěch jediného hospodářského subjektu a zakazuje všem ostatním hospodářským subjektům, včetně hospodářských subjektů se sídlem v jiném členském státě, nabízet prostřednictvím internetu na území prvně uvedeného členského státu služby, na něž se vztahuje uvedený režim. Soudní dvůr byl totiž toho názoru, že jelikož odvětví hazardních her nabízených prostřednictvím internetu není předmětem harmonizace na úrovni Evropské unie,

¹⁵ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1992/2006 ze dne 18. prosince 2006, kterým se mění nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby, na osoby samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství (Úř. věst. L 392, s. 1).

¹⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/71/ES ze dne 16. prosince 1996 o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb (Úř. věst. 1997, L 18, s. 1; Zvl. vyd. 05/02, s. 431).

je členský stát oprávněn mít za to, že pouhá skutečnost, že hospodářský subjekt nabízí legálně služby spadající do tohoto odvětví prostřednictvím internetu v jiném členském státě, v němž je usazen a v němž již v zásadě podléhá podmínkám stanoveným právními předpisy a dohledu ze strany příslušných orgánů posledně uvedeného státu, nepředstavuje dostatečnou záruku ochrany vnitrostátních spotřebitelů před riziky podvodu a trestné činnosti s ohledem na obtíže, na které mohou v takovém kontextu narazit orgány členského státu usazení, chtějí-li posuzovat profesionální kvality a bezúhonnost hospodářských subjektů. Dále měl Soudní dvůr za to, že vzhledem k tomu, že mezi spotřebitelem a hospodářským subjektem neexistuje přímý kontakt, nesou s sebou hazardní hry přístupné prostřednictvím internetu oproti tradičním trhům takových her navíc odlišná a zvýšená rizika případných podvodů hospodářských subjektů páchaných vůči spotřebitelům. Uvedené omezení lze tedy s ohledem na zvláštnosti související s nabízením hazardních her prostřednictvím internetu považovat za omezení odůvodněná cílem boje proti podvodům a trestné činnosti. Ve svém výše uvedeném rozsudku *Ladbrokes Betting & Gaming a Ladbrokes International* pak Soudní dvůr dodal, že vnitrostátní právní úprava, která má za cíl potlačovat závislost na hazardních hrách a boj proti podvodům a která skutečně přispívá k dosažení těchto cílů, může být považována za úpravu, která soudržným a systematickým způsobem omezuje sázkovou činnost, i když je držiteli nebo držitelům výhradního povolení dovoleno ztraktivnit jeho nebo jejich nabídku na trhu prostřednictvím zavedení nových hazardních her a prostřednictvím reklamy. Je na vnitrostátním soudu, aby ověřil, zda ilegální hry mohou v dotyčném členském státě představovat problém, kterému by bylo možné čelit rozšířením povolených a regulovaných činností, a zda toto rozšíření není takového rozsahu, jaký by ho mohl učinit neslučitelným s cílem potlačovat uvedenou závislost.

Dále lze zmínit rozsudky *Carmen Media Group* (rozsudek ze dne 8. září 2010, C-46/08) a *Stoß* (rozsudek ze dne 8. září 2010, spojené věci C-316/07, C-358/07 až C-360/07, C-409/07 a C-410/07), v nichž se Soudní dvůr zabýval německou právní úpravou zakazující pořádání nebo zprostředkování veřejných hazardních her na internetu. Soudní dvůr navázal na linii výše uvedených rozsudků *Sporting Exchange a Ladbrokes Betting & Gaming a Ladbrokes International* a judikoval, že členské státy mohou k usměrnění herní touhy a provozování her do kontrolovaného prostoru zavádět veřejné monopoly, jelikož takový monopol je způsobilý kontrolovat rizika spojená se sektorem hazardních her účinnějším způsobem, než je tomu v případě režimu povolujícího soukromým hospodářským subjektům organizovat sázkové hry s výhradou dodržování právní úpravy použitelné v dané oblasti. Podle Soudního dvora nemůže okolnost, že různé druhy hazardních her podléhají buď veřejnému monopolu, nebo režimu povolení vydaných soukromým hospodářským subjektům, sama o sobě vést ke zpochybnění koherence německého systému, jelikož se tyto hry vyznačují odlišnými charakteristikami. Soudní dvůr nicméně uvedl, že německé soudy byly oprávněny mít vzhledem ke svým konstatováním v těchto věcech za to, že německá právní úprava neomezuje soudržně a systematicky hazardní hry. Tyto soudy totiž konstatovaly, že se jednak držitelé veřejných monopolů účastní intenzivních reklamních kampaní s cílem maximalizace zisků z loterií, čímž se vzdalují cílům odůvodňujícím existenci těchto monopolů, a jednak německé orgány vedou nebo tolerují politiku směřující k nabádání k účasti na těchto hrách v případě takových hazardních her, jako jsou hry v kasinech nebo automatizované hry, na které se nevztahuje veřejný monopol, avšak které představují potenciální riziko závislosti na hrách spadajících pod tento monopol. Za těchto okolností již nemůže být preventivní cíl tohoto monopolu podle Soudního dvora účinně sledován, takže již nemůže být odůvodněn.

Soudní dvůr navíc ve výše uvedeném rozsudku *Stoß* připomněl, že členské státy disponují širokým prostorem pro uvážení ke stanovení úrovně ochrany proti nebezpečím pocházejícím z hazardních her. Vzhledem k tomu, že daná oblast nebyla na úrovni Společenství harmonizována, nejsou členské státy povinny uznávat povolení vydaná v této oblasti jinými členskými státy. Ze stejných

důvodů a vzhledem k rizikům, která vyplývají z hazardních her nabízených na internetu ve srovnání s tradičními hazardními hrami, mohou členské státy rovněž zakázat nabízení hazardních her na internetu. Soudní dvůr však ve svém výše uvedeném rozsudku *Carmen Media Group* upřesnil, že takový režim povolení, který představuje odchylku od volného pohybu služeb, musí být založen na objektivních, nediskriminačních a předem známých kritériích tak, aby byly pro výkon posuzovací pravomoci vnitrostátních orgánů stanoveny určité meze, které zabrání tomu, aby mohla být použita svévolně. Kromě toho musí mít podle Soudního dvora každá osoba, na kterou se vztahuje omezující opatření založené na takové odchylce, právo podat účinný opravný prostředek soudní povahy.

Závěrem je třeba uvést věc *Winner Wetten* (rozsudek ze dne 8. září 2010, C-409/06), ve které Soudní dvůr judikoval, že vnitrostátní právní úpravu veřejného monopolu na sportovní sázky, která obsahuje omezení neslučitelná se svobodou usazování a volným pohybem služeb, neboť uvedená omezení nepřispívají k omezení sázkových činností soudržným a systematickým způsobem, tak jak to vyžaduje judikatura Soudního dvora, nelze z důvodu přednosti přímo použitelného práva Unie nadále uplatňovat během přechodného období.

V oblasti volného pohybu kapitálu je nutno upozornit především na rozsudek *Komise v. Portugalsko* (rozsudek ze dne 8. července 2010, C-171/08). V této věci Soudní dvůr posuzoval, zda je s článkem 56 ES slučitelný zvláštní režim „golden shares“ držených portugalským státem v privatizované společnosti Portugal Telecom, který zahrnuje zvláštní práva týkající se volby třetiny z celkového počtu členů představenstva, volby stanoveného počtu členů výkonné komise vybírané uvnitř představenstva, jmenování alespoň jednoho ze členů představenstva volených zvláště k tomu, aby se zabývali určitými správními záležitostmi, jakož i přijímání důležitých rozhodnutí valné hromady. Soudní dvůr rozhodl, že se vzhledem k vlivu na řízení společnosti, který mu poskytují zvláštní práva a který není odůvodněn rozsahem jeho účasti, portugalský stát zachováním těchto zvláštních práv dopustil nesplnění povinností, které má na základě článku 56 ES. Co se týče odchylek, které umožňuje článek 58 ES, Soudní dvůr připomněl, že se lze veřejné bezpečnosti nebo v projednávaném případě nezbytnosti zaručení bezpečné dostupnosti telekomunikační sítě v případě krizových situací, války nebo teroristického útoku dovolávat pouze v případě skutečného a dostatečně závažného ohrožení, kterým by byl dotčen základní zájem společnosti. Pokud jde o přiměřenost dotyčného omezení, představuje nejistota vyvolaná skutečností, že vnitrostátní zákon ani stanovy dotyčné společnosti nestanoví kritéria, za jakých okolností mohou být uvedené zvláštní pravomoci vykonávány, závažnou překážku volného pohybu kapitálu, jelikož stran použití těchto pravomocí přiznává vnitrostátním orgánům do takové míry diskreční prostor pro uvážení, že jej nelze považovat za přiměřený ve vztahu ke sledovaným cílům.

Dalšího vývoje doznala rovněž judikatura ve specifické oblasti volného poskytování služeb, kterou představují veřejné zakázky. V návaznosti na proslulé rozsudky vydané ve věcech *Viking Line* (rozsudek ze dne 11. prosince 2007, C-438/05) a *Laval un Partneri* (rozsudek ze dne 18. prosince 2007, C-341/05) vyvstala ve věci *Komise v. Německo* (rozsudek ze dne 15. července 2010, C-271/08) otázka, jak v oblasti veřejných zakázek sladit právo na kolektivní vyjednávání se zásadami svobody usazování a volného pohybu služeb. V této věci podala Komise žalobu na určení, že Spolková republika Německo nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají ze směrnic 92/50/EHS¹⁷ a 2004/18/ES¹⁸, v rámci uzavírání smluv na služby podnikového starobního pojištění na základě

¹⁷ Směrnice Rady 92/50/EHS ze dne 18. června 1992 o koordinaci postupů při zadávání veřejných zakázek na služby (Úř. věst. L 209, s. 1; Zvl. vyd. 06/01, s. 322).

¹⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/18/ES ze dne 31. března 2004 o koordinaci postupů při zadávání veřejných zakázek na stavební práce, dodávky a služby (Úř. věst. L 134, s. 114; Zvl. vyd. 06/07, s. 132).

kolektivní smlouvy vyjednané mezi sociálními partnery. Komise měla za to, že tento členský stát nesplnil povinnosti, které mu přísluší na základě uvedených směrnic a zásad svobody usazování a volného pohybu služeb tím, že takové smlouvy uzavíral s institucemi a podniky uvedenými v článku 6 kolektivní smlouvy týkající se přeměny části odměny zaměstnanců obecní veřejné správy na důchodové spoření přímo, bez vyhlášení zakázky na úrovni Evropské unie. Spolková republika Německo namítala, že k uzavírání sporných smluv docházelo ve specifickém kontextu provádění kolektivní pracovní smlouvy.

Soudní dvůr v tomto rozsudku rozhodl, že zásadní charakter práva kolektivního vyjednávání a sociální účel kolektivní smlouvy týkající se přeměny části odměny zaměstnanců obecní veřejné správy na důchodové spoření nemohou jako takové vést k automatickému vynětí komunálních zaměstnavatelů z povinnosti dodržování požadavků vyplývajících ze směrnic 92/50 a 2004/18 o veřejných zakázkách, uplatňujících svobodu usazování a volný pohyb služeb v oblasti veřejných zakázek. Výkon základního práva kolektivního vyjednávání tak musí být sladěn s požadavky vyplývajících ze svobod chráněných Smlouvou o FEU a být v souladu se zásadou proporcionality. Soudní dvůr nejprve bod po bodu posoudil jednotlivé úvahy, které by mohly odůvodnit vynětí uzavírání sporných smluv z ustanovení evropského práva o zadávání veřejných zakázek, jako je účast zaměstnanců na výběru instituce, které bude svěřeno provádění přeměny platu, prvky solidarity, na nichž spočívají nabídky institucí a podniků uvedených v dotčené kolektivní pracovní smlouvě, nebo také jejich zkušenosti a finanční stabilita, a poté dospěl k závěru, že dodržování uvedených směrnic v oblasti veřejných zakázek není v projednávaném případě neslučitelné s dosažením sociálního cíle sledovaného dotčenou kolektivní smlouvou. Na závěr Soudní dvůr prokázal, že podmínky, na nichž podle těchto směrnic závisí kvalifikace „veřejných zakázek“, jsou v projednávaném případě splněny. Na jedné straně uvedl, že ačkoli komunální zaměstnavatelé v oblasti podnikového starobního pojištění provádějí pouze volbu, která byla již předtím určena kolektivní smlouvou, jednají nicméně jako zadavatelé, jelikož byli zastoupeni při vyjednávání kolektivní smlouvy, která je v projednávaném případě prováděna. Dále měl za to, že na smlouvách o skupinovém pojištění mají zaměstnavatelé, kteří je uzavírají, přímý hospodářský zájem, takže se jedná o úplatné smlouvy. V důsledku toho dospěl Soudní dvůr k závěru, že Spolková republika Německo nesplnila povinnost stanovit, že podle evropských směrnic o zadávání zakázek musí být pro uzavírání sporných smluv na základě kolektivní smlouvy vyhlášena veřejná zakázka.

Výklad směrnice 2004/18 o koordinaci postupů při zadávání veřejných zakázek na stavební práce, dodávky a služby byl předmětem dalšího významného rozsudku Soudního dvora, vydaného dne 18. listopadu 2010 (rozsudek *Komise v. Irsko*, C-226/09). V projednávaném případě vyvstal problém ze skutečnosti, že veřejný zadavatel, přestože k tomu nebyl povinen, uvedl v oznámení o zakázce poměrnou váhu, kterou přikládá každému z kritérií pro zadání zakázky, a to po uplynutí lhůty stanovené podnikům pro předložení jejich nabídek. Komise podala proti členskému státu, který byl zadavatelem, žalobu pro nesplnění povinnosti, v níž mu vytýkala porušení zásady rovného zacházení a povinnosti transparentnosti.

Soudní dvůr nejprve konstatoval, že i když povinnost uvést poměrnou váhu přikládanou každému kritériu pro zadání zakázky spadající do přílohy II A splňuje požadavek zajištění dodržování zásady rovného zacházení a povinnosti transparentnosti, která z ní vyplývá, není odůvodněné mít za to, že pokud neexistují zvláštní ustanovení pro zakázky spadající do kategorie uvedené v příloze II B, je nutno od veřejného zadavatele, který se nicméně rozhodne takové informace poskytnout, požadovat, aby tak nutně učinil před uplynutím lhůty stanovené pro podání nabídek. Soudní dvůr měl za to, že tím, že zadavatel přidělil poměrnou váhu těmto kritériím, pouze upřesnil postup, jakým mají být podané nabídky posouzeny. Naproti tomu uvedl, že porušení zásady rovného zacházení a povinnosti transparentnosti, která z ní vyplývá,

představuje změna poměrné váhy kritérií pro zadání sporné zakázky po první fázi posouzení předložených nabídek. Tato změna je v rozporu s judikaturou Soudního dvora, podle níž tyto základní zásady práva Unie s sebou nesou pro zadavatele povinnost vykládat kritéria pro zadání zakázky stejně během celého řízení.

Pokud jde o volný pohyb pracovníků, lze uvést věc *Olympique Lyonnais* (rozsudek ze dne 16. března 2010, C-325/08), která se týká slučitelnosti právní úpravy z oblasti profesionálního fotbalu s článkem 45 SFEU. Podle uvedené právní úpravy se „nadějný hráč“ vystavuje riziku uložení náhrady škody v případě, že po skončení období svého výcviku nepodepíše smlouvu profesionálního hráče s klubem, ve kterém výcvik absolvoval, nýbrž s klubem z jiného členského státu. Ve svém rozsudku Soudní dvůr nejprve ověřil, že se článek 45 SFEU na spornou právní úpravu vztahuje. V projednávaném případě se jednalo o chartu profesionálního fotbalu Francouzské fotbalové federace. Podle Soudního dvora má tento dokument povahu kolektivní smlouvy, která upravuje závislou činnost a spadá jako taková do působnosti práva Unie. Soudní dvůr poté konstatoval, že tento režim je způsobilý odradit „nadějného hráče“ od výkonu jeho práva na volný pohyb. Takový režim proto podle něj představuje překážku volného pohybu pracovníků. Soudní dvůr již nicméně v rozsudku *Bosman*¹⁹ judikoval, že vzhledem ke značnému sociálnímu významu sportovní činnosti a zvláště fotbalu v Unii musí být cíl spočívající v podpoře náboru a výchovy mladých hráčů uznán za legitimní. Soudní dvůr proto dospěl k závěru, že článek 45 SFEU nebrání systému, který za účelem naplnění takového cíle zaručuje odškodnění klubu, který hráči poskytl výcvik, v případě, že mladý hráč podepíše po skončení svého výcviku smlouvu profesionálního hráče s klubem z jiného členského státu, pod podmínkou, že je tento systém způsobilý zaručit naplnění uvedeného cíle a nepřekračuje míru toho, co je k jeho dosažení nezbytné. Naproti tomu není podle Soudního dvora k zajištění naplnění uvedeného cíle nezbytný takový režim, jako je režim, který je předmětem řízení, v rozsahu, v němž je výše náhrady škody, jejíž zaplacení může být „nadějnému hráči“ uloženo, nezávislá na skutečných nákladech na výcvik.

V oblasti pohybu pracovníků vydal dále Soudní dvůr ve stejný den i dva rozsudky (rozsudky ze dne 23. února 2010, *Ibrahim*, C-310/08, a *Teixeira*, C-480/08), v nichž šlo o výklad článku 12 nařízení (EHS) č. 1612/68 o volném pohybu pracovníků²⁰, a konkrétně jeho vztah ke směrnici 2004/38/ES o volném pohybu občanů Unie²¹. V obou těchto věcech zamítly vnitrostátní orgány přiznat žalobkyním příspěvek na bydlení z důvodu, že neměly na základě práva Unie ve Spojeném království právo pobytu. Jedna ze žalobkyň totiž žila odděleně od svého manžela, který nejprve ve Spojeném království pracoval, avšak poté zemi opustil, a druhá, rovněž žijící odděleně od manžela, sama pozbyla postavení pracovníka. Jelikož však jejich děti studovaly ve Spojeném království, dovolávaly se žalobkyně článku 12 výše uvedeného nařízení, tak jak byl Soudním dvorem vyložen v jeho rozsudku *Baumbast a R*²². Soudní dvůr potvrdil svou judikaturu a připomněl, že článek 12 uvedeného nařízení umožňuje přiznat dítěti migrujícího pracovníka v souvislosti s jeho právem na přístup ke vzdělání v hostitelském členském státě samostatné právo pobytu a vyžaduje za tímto účelem pouze to, aby dítě žilo alespoň s jedním ze svých rodičů v členském státě v době, kdy v něm tento rodič pobýval v postavení pracovníka. Skutečnost, že se dotčení rodiče dítěte v mezidobí rozvedli, i skutečnost, že pouze jeden z rodičů je občanem Unie a že tento rodič již není migrujícím pracovníkem v hostitelském členském státě, nemají v tomto ohledu žádný vliv. Podle

¹⁹ Rozsudek ze dne 15. prosince 1995, *Bosman* (C-415/93, Recueil, s. I-4921).

²⁰ Nařízení Rady (EHS) č. 1612/68 ze dne 15. října 1968 o volném pohybu pracovníků uvnitř Společenství (Úř. věst. L 257, s. 2; Zvl. vyd. 05/01, s. 15).

²¹ Viz poznámka pod čarou 10.

²² Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. září 2002, *Baumbast a R* (C-413/99, Recueil, s. I-7091).

Soudního dvora tak musí být článek 12 nařízení použit samostatně ve vztahu k ustanovením práva Unie, která výslovně upravují podmínky výkonu práva pobytu v jiném členském státě, jelikož toto samostatné použití nebylo zpochybněno vstupem nové směrnice o volném pohybu evropských občanů v platnost. Soudní dvůr pak z této autonomie vyvodil důsledky a konstatoval, že právo pobytu, jež svědčí rodiči, který skutečně pečuje o studující dítě migrujícího pracovníka, nepodléhá podmínce, že tento rodič musí mít dostatečné prostředky k tomu, aby se nestal zátěží pro systém sociální pomoci hostitelského členského státu. Ve druhé zmíněné věci (výše uvedený rozsudek *Teixeira*) Soudní dvůr upřesnil, že ačkoli právo pobytu, jež svědčí rodiči, který skutečně pečuje o dítě migrujícího pracovníka, v případě, že toto dítě získává vzdělání v hostitelském členském státě, obvykle zaniká plnoletostí tohoto dítěte, a může tomu být jinak, jestliže dítě nadále potřebuje přítomnost a péči tohoto rodiče, aby mohlo pokračovat ve studiích a dokončit je. Vnitrostátnímu sodu pak přísluší, aby posoudil, zda tomu tak skutečně je.

Sbližování právních předpisů

V této oblasti vyznačující se širokou rozmanitostí, která odpovídá nepřetržitě narůstající různorodosti zásahů ze strany zákonodárce Unie, nelze sestavit kompletní soupis přínosů judikatury, a proto jsme vybrali dvě oblasti – a sice oblast obchodních praktik obecně se zvláštní pozorností upřenou na ochranu spotřebitele a oblast telekomunikací – a několik dalších rozhodnutí, jejichž význam byl zjevný.

V tomto roce byla dvakrát vyložena směrnice 2005/29/ES²³ upravující nekalé obchodní praktiky podniků vůči spotřebitelům. Tato směrnice provádí úplnou harmonizaci pravidel upravujících nekalé obchodní praktiky podniků vůči spotřebitelům a stanoví ve své příloze I taxativní výčet 31 obchodních praktik, které jsou v souladu s čl. 5 odst. 5 této směrnice považovány za nekalé za všech okolností. Jak výslovně uvádí její sedmá část odůvodnění, pouze tyto obchodní praktiky lze pokládat za nekalé a není třeba provádět hodnocení jednotlivých případů podle článků 5 až 9 této směrnice.

V první věci *Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag* (rozsudek ze dne 9. listopadu 2010, C-540/08) tak Soudní dvůr v důsledku toho rozhodl, že uvedená směrnice musí být vykládána v tom smyslu, že brání vnitrostátnímu ustanovení, které stanoví obecný zákaz prodeje spojeného s poskytováním premií a kromě cíle ochrany spotřebitele sleduje i další cíle. Praktiky spočívající v tom, že spotřebitelům jsou nabízeny premie spojené s koupí výrobků nebo využitím služeb, nejsou uvedeny v příloze I této směrnice, a nemohou tedy být zakázány za všech okolností, ale pouze na základě specifické analýzy umožňující zjistit, zda mají tyto praktiky nekalý charakter. Možnost účasti na soutěžní hře o ceny spojená s koupí novin není nekalou obchodní praktikou ve smyslu čl. 5 odst. 2 uvedené směrnice jen z toho důvodu, že je tato možnost účasti na hře přinejmenším pro část dotyčných spotřebitelů rozhodujícím motivem ke koupi těchto novin.

Ve druhé věci *Plus Warenhandels-gesellschaft* (rozsudek ze dne 14. ledna 2010, C-304/08) Soudní dvůr rozhodl, že tato směrnice brání rovněž vnitrostátní právní úpravě, která zásadně zakazuje obchodní praktiky, při kterých je účast spotřebitelů na soutěži o ceny nebo na výherní hře podmíněna koupí zboží nebo využitím služby a nebere v úvahu konkrétní okolnosti projednávaného případu. Soudní dvůr nejprve uvádí, že reklamní kampaně, které podmiňují

²³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (Úř. věst. L 149, s. 22).

bezplatnou účast spotřebitele na loterii koupí určitého množství zboží nebo využitím určitého množství služeb, představují komerční jednání, které je jednoznačně součástí obchodní strategie obchodníka a přímo směřuje k propagaci nebo podpoře odbytu tohoto zboží a služeb. Podle Soudního dvora tedy představují obchodní praktiky ve smyslu této směrnice, a spadají proto do její působnosti. Soudní dvůr dále připomíná, že tato směrnice, která provádí plnou harmonizaci pravidel, výslovně uvádí, že členské státy nemohou přijmout více omezující opatření, než jaká jsou v ní stanovena, a to ani s cílem dosáhnout vyšší úrovně ochrany spotřebitele. Jelikož ani praktika dotčená v této věci není uvedena v příloze I, Soudní dvůr konstatuje, že ji nelze zakázat a přitom s ohledem na věcné souvislosti každé věci neurčit, zda ve světle kritérií uvedených v této směrnici vykazuje „nekalou“ povahu. K těmto kritériím patří zejména otázka, zda tato praktika podstatně narušuje nebo je schopna podstatně narušit ekonomické chování průměrného spotřebitele ve vztahu k danému produktu.

Tento rok byl Soudní dvůr rovněž dvakrát vyzván k výkladu směrnice 93/13/EHS²⁴ o zneužívajících klauzulích ve smlouvách uzavřených se spotřebiteli.

V první věci *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid* (rozsudek ze dne 3. června 2010, C-484/08) Soudní dvůr připomněl, že systém ochrany zavedený uvedenou směrnicí vychází z myšlenky, že se spotřebitel nachází v nerovném postavení vůči prodávajícímu nebo poskytovateli jak stran vyjednávací schopnosti, tak stran úrovně informovanosti, což je situace, která jej vede k tomu, že přistoupí na podmínky předem vyhotovené prodávajícím nebo poskytovatelem, aniž může ovlivnit jejich obsah. Tato směrnice stanovila pouze částečnou a minimální harmonizaci vnitrostátních právních předpisů týkajících se zneužívajících klauzulí a ponechala členským státům možnost, aby spotřebitelům zajistily vyšší úroveň ochrany, než jakou sama stanoví. Soudní dvůr tak zdůraznil, že členské státy mohou ponechat v platnosti nebo přijmout v celé oblasti působnosti uvedené směrnice přísnější ustanovení, než jaká obsahuje samotná směrnice, pokud je jejich cílem zajištění nejvyššího stupně ochrany spotřebitele. V důsledku toho dospěl Soudní dvůr k závěru, že tato směrnice nebrání vnitrostátní právní úpravě, která připouští soudní přezkum zneužívající povahy smluvních klauzulí týkajících se vymezení hlavního předmětu smlouvy nebo přiměřenosti ceny a odměny na straně jedné a služeb nebo zboží dodávaných výměnou na straně druhé, i když jsou tyto klauzule sepsány jasným a srozumitelným jazykem.

Následující věc *VB Pénzügyi Lízing* (rozsudek ze dne 9. listopadu 2010, C-137/08) umožnila Soudnímu dvoru podrobněji propracovat věc *Pannon GSM* (rozsudek ze dne 4. června 2009, C-243/08) (viz Výroční zpráva 2009). Soudní dvůr připomněl, že článek 267 SFEU je třeba vykládat v tom smyslu, že výklad pojmu „nepřiměřené podmínky [zneužívající klauzule]“, uvedeného v čl. 3 odst. 1 směrnice 93/13 a v její příloze, jakož i stanovení kritérií, která vnitrostátní soud může nebo musí použít při přezkumu smluvní klauzule s ohledem na ustanovení této směrnice, spadají do pravomoci Soudního dvora Evropské unie, a je věcí vnitrostátního soudu, aby s přihlédnutím k uvedeným kritériím rozhodl o konkrétní kvalifikaci předmětné smluvní klauzule v závislosti na okolnostech daného případu. Zneužívající charakter smluvní klauzule se musí podle Soudního dvora posuzovat s ohledem na povahu zboží nebo služeb, pro které byla smlouva uzavřena, a s ohledem na všechny okolnosti, které v době uzavření smlouvy provázely její uzavření, včetně skutečnosti, že klauzule obsažená ve smlouvě uzavřené mezi spotřebitelem a poskytovatelem nebo prodávajícím, která zakládá výlučnou příslušnost soudu, v jehož obvodu se nachází sídlo poskytovatele nebo prodávajícího, byla do smlouvy vložena, aniž byla individuálně sjednána. Soudní dvůr rovněž rozhodl, že vnitrostátní soud musí přijmout z úřední povinnosti opatření

²⁴ Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách [zneužívajících klauzulích] ve spotřebitelských smlouvách (Úř. věst. L 95, s. 29; Zvl. vyd. 15/02, s. 288).

ohledně dokazování, aby zjistil, zda klauzule o výlučné místní příslušnosti soudu uvedená ve smlouvě, která je předmětem sporu, jenž mu byl předložen, a která byla uzavřena mezi prodávajícím nebo poskytovatelem na jedné straně a spotřebitelem na straně druhé, spadá do působnosti směrnice 93/13, a pokud ano, posoudit z úřední povinnosti možný zneužívající charakter takové klauzule. Soudní dvůr má totiž za to, že k tomu, aby byla v situaci nerovného postavení mezi spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem, která může být narovnána pouze pozitivním zásahem, vnějším ve vztahu k samotným smluvním stranám, zaručena účinná ochrana spotřebitele zamýšlená zákonodárcem Unie, musí vnitrostátní soud ve všech případech a bez ohledu na pravidla vnitrostátního práva určit, zda sporná klauzule byla, či nebyla individuálně sjednána mezi poskytovatelem nebo prodávajícím na jedné straně a spotřebitelem na straně druhé.

Pokud jde o oblast ochrany spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory, rozhodl Soudní dvůr ve věci *E. Friz* (rozsudek ze dne 15. dubna 2010, C-215/08), že se směrnice 85/577/EHS²⁵ použije na smlouvu uzavřenou mezi dodavatelem a spotřebitelem v rámci nevyžádaného podomního prodeje v místě bydliště spotřebitele, jež se týká přistoupení spotřebitele k uzavřenému nemovitostnímu fondu ve formě osobní společnosti, pokud účelem takového přistoupení není zejména členství v uvedené společnosti, ale finanční investice. Soudní dvůr upřesnil, že čl. 5 odst. 2 směrnice 85/577 proto nebrání vnitrostátnímu pravidlu, podle kterého v případě odvolání projevu vůle směřujícího k přistoupení k takovému nemovitostnímu fondu učiněného v rámci nevyžádaného podomního prodeje dodavatele může spotřebitel vůči této společnosti uplatňovat nárok na vypořádací podíl vypočtený v závislosti na jeho podílu k datu jeho vystoupení z tohoto fondu, a získat tak případně zpět menší obnos, než byl jeho vklad, nebo může být povinen nést podíl na ztrátách uvedeného fondu. I když podle Soudního dvora není pochyb o tom, že uvedená směrnice má za cíl ochranu spotřebitele, neznamená to, že je tato ochrana absolutní. Jak z obecné systematiky, tak i ze znění několika ustanovení této směrnice vyplývá, že uvedená ochrana podléhá určitým mezím. Pokud jde zvláště o důsledky vyplývající z výkonu práva na odstoupení od smlouvy, má oznámení o odstoupení jak pro spotřebitele, tak pro dodavatele účinek obnovy původní situace. To podle tohoto soudu nemění nic na tom, že směrnice nijak nevyklučuje, že spotřebitel může mít v některých zvláštních případech vůči dodavateli závazky a být popřípadě nucen nést určité důsledky vyplývající z výkonu svého práva odstoupit od smlouvy.

Ve věci *Heinrich Heine* (rozsudek ze dne 15. dubna 2010, C-511/08) rozhodoval Soudní dvůr v oblasti podobné problematiky, která se týkala ochrany spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku, a přitom uvedl, že článek 6 odst. 1 první pododstavec druhá věta a čl. 6 odst. 2 směrnice 97/7/ES²⁶ musí být vykládán v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která dodavateli umožňuje, aby ve smlouvě uzavřené na dálku požadoval po spotřebiteli náklady na dopravu zboží v případě, že tento spotřebitel uplatní své právo odstoupit od smlouvy. Ustanovení uvedené směrnice upravující právní následky odstoupení od smlouvy mají jasně za cíl neodrazovat spotřebitele od uplatnění jeho práva odstoupit od smlouvy. Tomuto cíli by tedy podle Soudního dvora odporoval výklad těchto ustanovení v tom smyslu, že opravňují členské státy k tomu, aby v případě odstoupení od smlouvy umožnily, aby náklady na dopravu nesl tento spotřebitel. Uložení povinnosti spotřebiteli, aby kromě skutečně vynaložených nákladů spojených s vrácením zboží nesl i náklady na dopravu, by navíc podle Soudního dvora mohlo zpochybnit vyvážené rozdělení

²⁵ Směrnice Rady 85/577/EHS ze dne 20. prosince 1985 o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory (Úř. věst. L 372, s. 31; Zvl. vyd. 15/01, s. 262).

²⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES ze dne 20. května 1997 o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku (Úř. věst. L 144, s. 19; Zvl. vyd. 15/03, s. 319).

rizik mezi účastníky smluv uzavřených na dálku, jelikož by spotřebitel musel nést veškeré náklady spojené s dopravou zboží.

V rámci obchodních praktik lze nakonec upozornit na věc *Lidl* (rozsudek ze dne 18. listopadu 2010, C-159/09), která vzešla z reklamní kampaně zahájené jedním supermarketem. Tento supermarket nechal v místním deníku otisknout reklamu srovnávající pokladní účtenky, na nichž jsou uvedeny výrobky, a to většinou výrobky potravinářské, zakoupené ve dvou řetězcích supermarketů, z níž byla zjevná rozdílná celková cena, což napadl dotčený konkurent. Soudní dvůr nejprve uvedl, že směrnice o klamavé a srovnávací reklamě²⁷ musí být vykládána v tom smyslu, že pouhá okolnost, že se potravinářské výrobky liší z hlediska požitelnosti a požitku spotřebitele je konzumovat v závislosti na podmínkách a místě jejich výroby, jejich ingrediencích a výrobci, nemůže vyloučit, že srovnání takových výrobků může splňovat požadavek, podle kterého mají tyto výrobky sloužit stejným potřebám nebo mají být zamýšleny pro stejný účel, tedy že se vyznačují dostatečnou mírou vzájemné zaměnitelnosti²⁸. Závěr, že za srovnatelné lze považovat pouze dva totožné potravinářské výrobky, by totiž v této obzvláště důležité kategorii spotřebního zboží vedl k vyloučení jakékoli skutečné možnosti srovnávací reklamy. Soudní dvůr dodal, že reklama týkající se srovnání cen potravinářských výrobků uváděných na trh dvěma řetězci konkurenčních obchodů může mít klamavý charakter²⁹, a to především pokud je s ohledem na všechny relevantní okolnosti projednávaného případu, a zejména na informace nebo opomenutí spojené s touto reklamou konstatováno, že rozhodnutí nakupovat může být u značného počtu spotřebitelů, kterým je tato reklama určena, přijato v mylné víře, že výrobky vybrané zadavatelem reklamy reprezentují obecnou úroveň jeho cen ve vztahu k cenám jeho soutěžitele, a že tito spotřebitelé tudíž ušetří přibližně tak, jak je vyzdvižováno uvedenou reklamou, budou-li pravidelně nakupovat zboží běžné spotřeby u zadavatele reklamy spíše než u uvedeného soutěžitele, nebo dokonce v mylné víře, že všechny výrobky zadavatele reklamy jsou levnější než výrobky jeho soutěžitele. Tato reklama může mít také klamavý charakter, je-li konstatováno, že pro účely výlučně cenového srovnání byly vybrány potravinářské výrobky, mezi kterými jsou však ve skutečnosti rozdíly, které by mohly citelně ovlivnit volbu průměrného spotřebitele, aniž jsou uvedené rozdíly z dotyčné reklamy patrné. Nakonec pak Soudní dvůr rozhodl, že podmínka ověřitelnosti³⁰ u reklamy, která srovnává ceny dvou sortimentů zboží, vyžaduje, aby předmětné zboží mohlo být přesně identifikováno na základě informací obsažených v uvedené reklamě, což může adresátovi takového sdělení umožnit, aby se ujistil o tom, že byl v souvislosti s nákupy zboží běžné spotřeby, k jejichž uskutečnění jej reklama vede, správně informován.

Obzvláště hojná byla tento rok judikatura v oblasti telekomunikací. V první řadě lze zmínit věc *Polska Telefonia Cyfrowa* (rozsudek ze dne 1. července 2010, C-99/09), která Soudnímu dvoru umožnila vyložit čl. 30 odst. 2 směrnice 2002/22/ES o „univerzální službě“³¹ v souvislosti s náklady na přenositelnost čísla mobilního telefonu, která umožňuje telefonním účastníkům ponechat si v případě změny operátora stejné číslo. Podle Soudního dvora musí být uvedený článek vykládán v tom smyslu, že vnitrostátní regulační orgán musí při posuzování odrazující povahy přímého

²⁷ Směrnice Rady 84/450/EHS ze dne 10. září 1984 o klamavé a srovnávací reklamě (Úř. věst. L 250, s. 17; Zvl. vyd. 15/01, s. 227), ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/55/ES ze dne 6. října 1997, která ji pozměňuje tak, aby zahrnovala srovnávací reklamu (Úř. věst. L 290, s. 18; Zvl. vyd. 15/03, s. 365).

²⁸ Článek 3a odst. 1 písm. b) směrnice 84/450 o klamavé a srovnávací reklamě, ve znění směrnice 97/55.

²⁹ Článek 3a odst. 1 písm. a) směrnice 84/450 o klamavé a srovnávací reklamě, ve znění směrnice 97/55.

³⁰ Článek 3a odst. 1 písm. c) směrnice 84/450, o klamavé a srovnávací reklamě, ve znění směrnice 97/55.

³¹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/22/ES ze dne 7. března 2002 o univerzální službě a právech uživatelů týkajících se sítí a služeb elektronických komunikací („směrnice o univerzální službě“) (Úř. věst. L 108, s. 51; Zvl. vyd. 13/29, s. 367).

zpoplatnění účastníků při užívání služby přenositelnosti čísel zohlednit náklady, které vznikají mobilním operátorům v souvislosti s poskytováním uvedené služby. Tento orgán má však možnost stanovit maximální výši tohoto poplatku, který mohou operátoři požadovat, na nižší úrovni, než je výše nákladů, které posledně uvedeným vznikají, může-li poplatek stanovený pouze na základě těchto nákladů odrazovat účastníky od využívání možnosti přenositelnosti.

Z oblasti telekomunikací lze dále uvést věc *Alassini a další* (rozsudek ze dne 18. března 2010, C-317/08, C-318/08, C-319/08 a C-320/08), v níž Soudní dvůr odpověděl na předběžnou otázku, která se týkala výkladu zásady účinné soudní ochrany ve vztahu k vnitrostátní právní úpravě, jež stanoví povinný pokus o mimosoudní urovnání sporu jako podmínku přípustnosti žalob k soudu v některých sporech mezi poskytovateli služeb a koncovými uživateli, na které se vztahuje „směrnice o univerzální službě“³². Podle Soudního dvora ukládá čl. 34 odst. 1 uvedené směrnice členským státům za cíl zavedení mimosoudních postupů pro vyřizování sporů, jejichž účastníky jsou spotřebitelé a které se týkají záležitostí, na něž se vztahuje tato směrnice. Vnitrostátní právní úprava, která zavedla postup mimosoudního řešení sporů a stanovila povinnost jeho využití před jakýmkoli předložením věci k soudu, nemůže ohrozit dosažení cíle obecného zájmu stanoveného v uvedené směrnici, a směřuje dokonce k posílení jejího užitečného účinku z důvodu právní úpravy zavádějící rychlejší a méně nákladné řešení sporů, jakož i snížení pracovní zátěže soudů. Soudní dvůr tedy potvrdil, že dodatečná fáze v přístupu k soudu, kterou představuje předchozí řízení o urovnání sporu, jehož povinné provedení dotčená právní úprava zavedla, není v rozporu se zásadami rovnocennosti, efektivity a účinné soudní ochrany, pokud nevede k vydání rozhodnutí, které je závazné pro účastníky řízení, nepředstavuje prodlení pro průběh soudního řízení ani nevede k vysokým nákladům pro spotřebitele, jestliže elektronická forma nepředstavuje jediný způsob přístupu k uvedenému řízení a předběžná opatření jsou ve výjimečných případech, kdy je vyžaduje naléhavost situace, myslitelná.

Konečně ve věci *Vodafone a další* (rozsudek ze dne 8. června 2010, C-58/08) měl Soudní dvůr příležitost vyslovit se k platnosti nařízení (ES) č. 717/2007 o roamingu ve veřejných mobilních telefonních sítích³³, a to v rámci sporu, k němuž došlo mezi několika provozovateli veřejných mobilních telefonních sítí na straně jedné a vnitrostátními orgány na straně druhé ohledně platnosti vnitrostátních předpisů přijatých k provedení uvedeného nařízení. Soudní dvůr, jemuž byly předloženy tři předběžné otázky, nejprve připomněl, že nařízení přijaté na základě článku 95 ES zavádí společný přístup pro zajištění toho, aby uživatelé veřejných pozemních mobilních telefonních sítí neplatili přemrštěnou cenu za roamingové služby na území Společenství a aby mobilní operátoři z jednotlivých členských států mohli působit v rámci jediného soudržného předpisového rámce založeného na objektivně stanovených kritériích, čímž přispívá k řádnému fungování vnitřního trhu za účelem dosažení vysoké úrovně ochrany spotřebitele a ochrany hospodářské soutěže mezi mobilními operátory. Na dotaz ohledně dodržení zásad proporcionality a subsidiarity z toho důvodu, že uvedené nařízení stanoví cenové stropy nejen pro průměrné velkoobchodní ceny za minutu, ale rovněž pro maloobchodní ceny, a dále z toho důvodu, že stanoví povinnost informovat o těchto maloobchodních cenách roamingové zákazníky, Soudní dvůr uvedl, že s ohledem na širokou posuzovací pravomoc, kterou v dotyčné oblasti má, mohl mít zákonodárce Společenství vzhledem k objektivním kritériím a vyčerpávající ekonomické studii legitimně za to, že by pouhá regulace velkoobchodních trhů nevedla ke stejnému výsledku jako regulace, která zahrnuje jak velkoobchodní, tak maloobchodní trhy, což vede k nezbytnosti provedení posledně uvedené regulace, a že povinnost informování posiluje užitečný účinek

³² Viz předchozí poznámka pod čarou.

³³ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 717/2007 ze dne 27. června 2007 o roamingu ve veřejných mobilních telefonních sítích ve Společenství a o změně směrnice 2002/21/ES (Úř. věst. L 171, s. 32).

stanovení cenových stropů. K tomuto závěru dále dodal, že vzhledem ke vzájemné závislosti mezi maloobchodními a velkoobchodními cenami a účinkům společného přístupu zavedeného uvedeným nařízením, jehož sledovaného cíle může být lépe dosaženo na úrovni Společenství, není porušena zásada subsidiarity.

Ve věci *Komise v. Belgie* (rozsudek ze dne 6. října 2010, C-222/08), v níž šlo o řízení pro nesplnění povinnosti zahájené Komisí z toho důvodu, že Belgické království provedlo pouze částečně čl. 12 odst. 1 a čl. 13 odst. 1, jakož i přílohu IV část A směrnice o „univerzální službě“³⁴, Soudní dvůr nejprve konstatoval, že se uvedený členský stát nedopustil nesplnění povinností, když sám stanovil podmínky umožňující určit, zda uvedená zátěž je nespravedlivá, či nikoli, jelikož uvedená směrnice stanoví pouze pravidla výpočtu čistých nákladů na poskytování univerzální služby a vnitrostátní orgány se domnívaly, že toto poskytování může znamenat nespravedlivou zátěž. Soudní dvůr poté upřesnil, že navázáním mechanismů náhrady čistých nákladů, jež mohou podniku vzniknout z poskytování univerzální služby, na existenci nadměrné zátěže pro tento podnik, měl zákonodárce Společenství v úmyslu vyloučit, aby veškeré čisté náklady na poskytování univerzální služby dávaly automaticky nárok na náhradu, jelikož měl za to, že čisté náklady na uvedenou službu nepředstavují nutně nadměrnou zátěž pro všechny dotčené podniky. Za těchto podmínek může být podle Soudního dvora nespravedlivou zátěží, jejíž existenci musí vnitrostátní regulační orgán konstatovat před poskytnutím jakékoli náhrady, pouze zátěž, která je pro každý dotčený podnik nadměrná vzhledem k jeho schopnosti ji unést s přihlédnutím k souhrnu vlastností daného podniku (vybavení, hospodářské a finanční situaci, podílu na trhu atd.). Soudní dvůr navíc konstatoval, že dotčený členský stát, který má na základě této směrnice povinnost zavést potřebné mechanismy k poskytnutí náhrady podnikům, které jsou nespravedlivé zátěži vystaveny, nesplnil své povinnosti, když obecně a na základě výpočtu čistých nákladů poskytovatele univerzální služby (který byl dříve jediným poskytovatelem této služby) konstatoval, že všechny podniky, jimž nyní přísluší poskytování uvedené služby, jsou z tohoto titulu skutečně vystaveny nespravedlivé zátěži, aniž přitom provedl konkrétní posouzení čistých nákladů, jaké představuje poskytování univerzální služby pro každého dotčeného operátora, a zároveň souhrnu vlastností daného operátora. Závěrem Soudní dvůr připomněl, že se nesplnění povinností na základě uvedené směrnice dopouští rovněž členský stát, který ve výpočtu čistých nákladů na poskytování sociální složky univerzální služby nezohlednil tržní výhody plynoucí podnikům, jimž přísluší její poskytování, včetně nehmotných výhod.

Lze-li tedy ve dvou zvláště citlivých oblastech konstatovat posílení homogenity souboru judikatury, judikatura na poli sbližování právních předpisů se zdaleka neomezuje jen na tyto oblasti. Svědčí o tom několik následujících věcí.

Věc *Monsanto Technology* (rozsudek ze dne 6. července 2010, C-428/08) vznesla poprvé otázku rozsahu evropského patentu pro sekvenci DNA. Společnost Monsanto, která je od roku 1996 majitelkou evropského patentu pro sekvenci DNA, jež po svém zavedení do DNA rostliny sóji způsobuje její odolnost vůči určitému druhu herbicidu, chtěla zabránit dovozům sójové moučky vyráběné v Argentině z takové geneticky modifikované sóji do členského státu, jelikož vynález společnosti Monsanto není v Argentině patentově chráněn. Vnitrostátní soud, jemuž byl spor předložen, se Soudního dvora dotázal, zda samotná přítomnost sekvence DNA chráněná evropským patentem postačuje k učinění závěru, že při uvádění moučky na trh v Evropské unii došlo k zásahu do patentu společnosti Monsanto. Podle Soudního dvora váže směrnice 98/44/ES³⁵

³⁴ Viz poznámka pod čarou 31.

³⁵ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/44/ES ze dne 6. července 1998 o právní ochraně biotechnologických vynálezů (Úř. věst. L 213, s. 13; Zvl. vyd. 13/20, s. 395).

ochranu, kterou poskytuje evropský patent, na podmínku, aby genetická informace obsažená v patentovaném výrobku nebo tvořící tento výrobek plnila v současnosti svou funkci v tomto samotném materiálu. V této souvislosti Soudní dvůr uvádí, že funkce vynálezu společnosti Monsanto je plněna tím, že genetická informace chrání rostlinu sóji, která ji obsahuje, před působením herbicidu. Tato funkce chráněné sekvence DNA již přitom podle Soudního dvora nemůže být plněna, pokud se nachází pouze v reziduálním stavu v sójové moučce, která je neživou hmotou získanou po několika operacích sloužících ke zpracování sóji. Ochrana poskytovaná evropským patentem je tedy vyloučena, jestliže genetická informace přestala plnit funkci, kterou zajišťovala v původní rostlině, z níž pochází. Rovněž nelze podle Soudního dvora tuto ochranu přiznat z důvodu, že by genetická informace obsažená v sójové moučce mohla svou funkci případně plnit znovu v jiné rostlině. K tomu, aby sekvence DNA byla chráněna evropským patentem, je totiž nutné, aby byla skutečně zavedena do této jiné rostliny. Za těchto okolností nemůže společnost Monsanto na základě směrnice 98/44 zakázat uvádění na trh sójové moučky z Argentiny, která obsahuje její biotechnologický vynález v reziduálním stavu. Závěrem Soudní dvůr uvedl, že uvedená směrnice brání vnitrostátnímu předpisu přiznávajícímu absolutní ochranu patentované sekvenci DNA jako takové bez ohledu na to, zda tato DNA plní v materiálu, který ji obsahuje, svoji funkci, či nikoli. Ustanovení této směrnice upravují totiž kritérium skutečného plnění této funkce, a představují tak vyčerpávající harmonizaci dané oblasti v Evropské unii.

Ve věci *Association of the British Pharmaceutical Industry* (rozsudek ze dne 22. dubna 2010, C-62/09) byl Soudní dvůr požádán o výklad směrnice 2001/83/ES³⁶. Ačkoli tato směrnice v zásadě zakazuje v rámci propagace léčivých přípravků určené lékařům nebo lékárníkům dodávat, nabízet či slibovat těmto osobám peněžité výhody nebo věcný prospěch, Soudní dvůr judikoval, že tato směrnice nebrání finančním pobídkovým programům zavedeným vnitrostátními orgány odpovědnými za veřejné zdraví za účelem snížení jejich výdajů v této oblasti, které při léčbě některých zdravotních stavů upřednostňují, aby lékaři předepisovali konkrétní negenerické léčivé přípravky obsahující jinou účinnou látku, než jakou obsahují dříve předepisované léčivé přípravky nebo léčivé přípravky, které by mohly být předepisovány v případě neexistence pobídkového programu. Zdravotní politika definovaná členským státem a veřejné výdaje na ni obecně nesledují dosažení zisku nebo komerční účely. Finanční pobídkový program, který pod tuto politiku spadá, tak nemůže být považován za součást propagace prodeje léčivých přípravků. Soudní dvůr však připomíná, že orgány veřejné moci mají povinnost odborníkům ve farmaceutickém průmyslu zpřístupnit informace, které prokazují, že se dotčený systém opírá o objektivní kritéria a že nedochází k žádné diskriminaci mezi tuzemskými léčivými přípravky a přípravky pocházejícími z jiných členských států. Tyto orgány jsou podle něj navíc povinny takový program zveřejnit a těmto odborníkům zpřístupnit hodnocení, kterým se stanoví terapeutické ekvivalence mezi dostupnými účinnými látkami patřícími do stejné terapeutické třídy, jež je předmětem uvedeného programu.

Ve věci *Komise v. Německo* (rozsudek ze dne 9. března 2010, C-518/07), v níž se jednalo o zpracování osobních údajů, Soudní dvůr rozhodl, že záruka nezávislosti vnitrostátních orgánů dozoru podle směrnice 95/46/ES³⁷ má zajistit účinnost a spolehlivost dozoru nad dodržováním předpisů v oblasti ochrany fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a musí být vykládána ve světle tohoto cíle. Nebyla zakotvena s cílem přiznat těmto orgánům jako takovým ani jejich

³⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/83/ES ze dne 6. listopadu 2001 o kodexu Společenství týkajícím se humánních léčivých přípravků (Úř. věst. L 311, s. 67; Zvl. vyd. 13/27, s. 69), ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/27/ES ze dne 31. března 2004 (Úř. věst. L 136, s. 34; Zvl. vyd. 13/34, s. 262).

³⁷ Článek 28 odst. 1 druhý pododstavec směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (Úř. věst. L 281, s. 31; Zvl. vyd. 13/15, s. 355).

zaměstnancům zvláštní status, ale s cílem posílit ochranu osob a organizací, kterých se týkají jejich rozhodnutí, takže orgány dozoru musí při plnění svých úkolů jednat objektivně a nestranně. Tyto orgány dozoru pověřené dohledem nad zpracováním osobních údajů v neveřejném sektoru tudíž musí požívat nezávislosti, která jim umožní plnit jejich úkoly bez vnějšího vlivu. Tato nezávislost nejen vylučuje jakýkoli vliv vykonávaný dozorovanými organizacemi, ale i jakékoliv příkazy nebo jiný přímý či nepřímý vnější vliv, které by mohly ohrozit plnění úkolu, který spočívá v zajištění spravedlivé rovnováhy mezi ochranou práva na soukromí a volným pohybem osobních údajů, uvedenými orgány. Pouhé riziko, že by orgány státního dohledu mohly politicky ovlivňovat rozhodnutí příslušných orgánů dozoru, postačuje k narušení nezávislého plnění jejich úkolů. Tyto orgány by se mohly chovat tak, aby „dopředu vyhověly“ rozhodovací praxi orgánu státního dohledu. Kromě toho role strážců práva na soukromí, kterou uvedené orgány dozoru zastávají, vyžaduje, aby jejich rozhodnutí, a tudíž i ony samy zůstávaly mimo jakékoliv podezření z podjatosti. Státní dohled vykonávaný nad vnitrostátními orgány dozoru tedy není podle Soudního dvora slučitelný s požadavkem nezávislosti.

V rozsudku *Padawan* vydaném v oblasti autorského práva a práv s ním souvisejících (rozsudek ze dne 21. října 2010, C-467/08) upřesnil Soudní dvůr pojem, kritéria a meze spravedlivé odměny za soukromé rozmnožování. Směrnice 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti³⁸ připouští výjimku pro soukromé rozmnožování, kterou do vnitrostátního práva zavedly některé členské státy, avšak za podmínky, že nositelé práva na rozmnožování získají „spravedlivou odměnu“. V tomto rozsudku Soudní dvůr nejprve upřesnil, že „přiměřená rovnováha“ uvedená v čl. 5 odst. 2 písm. b) směrnice 2001/29 je autonomním pojmem práva Unie, který musí být vykládán jednotně ve všech členských státech, které zavedly výjimku pro soukromé rozmnožování. Poté stanovil, že „přiměřená rovnováha“, kterou je třeba nalézt mezi dotyčnými osobami, předpokládá, že se výše spravedlivé odměny vypočte na základě kritéria újmy způsobené autorům chráněných děl v důsledku zavedení výjimky pro soukromé rozmnožování. Dále uvedl, že „poplatek za soukromé rozmnožování“ není ukládán přímo soukromým uživatelům vybavení, přístrojů a nosičů pro rozmnožování, ale osobám, jež disponují uvedeným vybavením, přístroji a nosiči pro rozmnožování, jelikož jsou tyto osoby snadněji identifikovatelné a mají možnost přenést skutečnou zátěž spojenou s tímto financováním na soukromé uživatele. Konečně měl Soudní dvůr za to, že musí být dána spojitost mezi uplatněním poplatku určeného k financování spravedlivé odměny na materiál pro rozmnožování, a jeho předpokládaným používáním pro účely soukromého rozmnožování. V důsledku toho není uplatnění poplatku za soukromé rozmnožování bez rozdílu – zejména na uvedené vybavení, přístroje a nosiče pro digitální rozmnožování, jež nejsou určeny k dispozici soukromým uživatelům a jsou zjevně vyhrazeny k jiným účelům než pro pořizování rozmnoženin k soukromému užití – podle Soudního dvora v souladu se směrnicí 2001/29. Je-li naproti tomu dotčené vybavení poskytnuto fyzickým osobám k soukromým účelům, není nutné prokázat, že tyto fyzické osoby pomocí předmětného vybavení skutečně pořizovaly rozmnoženiny pro soukromé užití, a že tak skutečně způsobily újmu autorovi chráněného díla. U těchto fyzických osob se totiž vychází oprávněně z domněnky, že toto vybavení jim bylo poskytnuto v plném rozsahu, a tedy se má o nich za to, že využívají všechny funkce, které uvedené vybavení nabízí, včetně funkce rozmnožování.

Ve věci *Kyrian* (rozsudek ze dne 14. ledna 2010, C-233/08) se jednalo o předběžnou otázku, v níž šlo o to, zda podle čl. 12 odst. 3 směrnice 76/308/EHS o vzájemné pomoci při vymáhání

³⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 (Úř. věst. L 167, s. 10; Zvl. vyd. 17/01, s. 230).

pohledávek vyplývajících z některých dávek, cel, daní a jiných opatření³⁹, ve znění směrnice Rady 2001/44/ES⁴⁰, mají soudy členského státu, ve kterém má sídlo dožádaný orgán, pravomoc k ověření vykonatelnosti dokladu o vymahatelnosti pohledávky vydaného v jiném členském státě. V tomto rozsudku Soudní dvůr upřesnil, že soudy dožádaného členského státu pravomoc k ověření vykonatelnosti dokladu o vymahatelnosti pohledávky v zásadě nemají kromě případu, kdy ověřují slučitelnost titulu s veřejným pořádkem uvedeného státu. Soudní dvůr naopak rozhodl, že jelikož doručení představuje „opatření k vymáhání pohledávky“ stanovené v čl. 12 odst. 3 směrnice 76/308, je soud dožádaného členského státu oprávněn ověřit, zda tato opatření byla řádně provedena v souladu s právními a správními předpisy uvedeného členského státu. Soudní dvůr se měl dále vyslovit k otázce, zda doručení dokladu o vymahatelnosti pohledávky musí být k tomu, aby bylo řádné, zasláno dlužníkovi v úředním jazyce členského státu, ve kterém má sídlo dožádaný orgán. Směrnice 76/308 neobsahuje žádné ustanovení týkající se této otázky. Podle Soudního dvora je však vzhledem k cíli této směrnice, kterým je zaručení účinného doručování všech aktů a rozhodnutí, třeba mít za to, že k tomu, aby mohl příjemce dokladu o vymahatelnosti pohledávky uplatnit svá práva, musí mu být tento doklad doručen v úředním jazyce dožádaného členského státu. Soudní dvůr navíc uvedl, že k zajištění dodržení tohoto práva přísluší vnitrostátnímu soudu, aby použil své vnitrostátní právo a dbal přitom na zajištění plné účinnosti práva Unie.

Hospodářská soutěž

K zajímavému vývoji judikatury došlo jak u státních podpor, tak u předpisů v oblasti hospodářské soutěže použitelných na podniky.

Pokud jde o státní podpory, Soudní dvůr se ve věci *Komise v. Deutsche Post* (rozsudek ze dne 2. září 2010, C-399/08 P) zabýval metodou Komise používanou ke konstatování existence výhody představující státní podporu pro soukromý podnik pověřený plněním služby obecného hospodářského zájmu (dále jen „SOHZ“). Zatímco Komise měla za to, že veřejné prostředky, které získal dotčený podnik jako náhradu za poskytování SOHZ, převyšovaly dodatečné náklady vzniklé v důsledku této služby, a že tato nadměrná náhrada představovala státní podporu neslučitelnou s vnitřním trhem, Tribunál toto rozhodnutí zrušil, neboť Komise dostatečně neprokázala existenci výhody ve smyslu čl. 87 odst. 1 ES, a že nemohla předpokládat existenci výhody plynoucí podniku z veřejných prostředků bez předchozího ověření, zda poskytnuté prostředky skutečně přesáhly veškeré dodatečné náklady spojené s poskytováním služby obecného hospodářského zájmu, které tomuto podniku vznikly. Soudní dvůr analýzu Tribunálu potvrdil a zamítl důvod kasačního opravného prostředku Komise vycházející z porušení čl. 87 odst. 1 ES a čl. 86 odst. 2 ES. Připomněl, že k tomu, aby určitá finanční náhrada poskytnutá podniku pověřenému plněním SOHZ nebyla státní podporou, musí být splněny přesně vymezené podmínky, které se týkají především toho, aby tato náhrada nepřesahovala to, co je nezbytné pro pokrytí všech nebo části nákladů vzniklých plněním povinností veřejné služby, kdy musí být zohledněny odpovídající příjmy a přiměřený zisk v souvislosti s plněním těchto povinností (podmínky stanovené v rozsudku ze dne 24. července 2003, *Altmark Trans a Regierungspräsidium Magdeburg*, C-280/00, Recueil, s. I-7747, body 74 a 75), a poté z toho vyvodil, že při posuzování oprávněnosti financování této služby z hlediska práva státních podpor musí Komise ověřit, zda je tato podmínka splněna. Soudní dvůr dále konstatoval, že Tribunál vzal v úvahu nedostatky metody použité Komisí, a tedy mohl dospět ke správnému závěru, že analýza Komise byla nedostatečná, aniž však obrátil důkazní břemeno či nahradil metodu analýzy Komise svou vlastní metodou. Restriktivní charakter podmínek, při jejichž splnění se náhrada za SOHZ nepovažuje za

³⁹ Směrnice Rady 76/308/EHS ze dne 15. března 1976 (Úř. věst. L 73, s. 18; Zvl. vyd. 02/01, s. 44).

⁴⁰ Směrnice Rady 2001/44/ES ze dne 15. června 2001 (Úř. věst. L 175, s. 17; Zvl. vyd. 02/12, s. 27).

státní podporu, tedy podle jeho názoru neznamená, že pokud má Komise za to, že tyto podmínky nejsou dodrženy, nemusí to důkladně prokázat.

Ve věci *Komise v. Scott* (rozsudek ze dne 2. září 2010, C-290/07 P) byl u Soudního dvora podán kasační opravný prostředek proti rozsudku Tribunálu, kterým bylo zrušeno rozhodnutí Komise prohlašující za neslučitelnou státní podporu poskytnutou francouzskými orgány americké společnosti vyplývající z prodeje pozemku za podmínek, které neodrážely skutečnou situaci na trhu, a Soudní dvůr zde musel upřesnit meze soudního přezkumu prováděného Tribunálem v případě, že zjištění státní podpory vede k vážným těžkostem při hodnocení. Komise Tribunálu vytýkala, že překročil meze svého přezkumu, když identifikoval chyby v metodě a ve výpočtu, které vedly k porušení povinnosti provést pečlivě formální vyšetřovací řízení upravené v čl. 88 odst. 2 Smlouvy o ES. Soudní dvůr tomuto důvodu vyhověl a připomněl nejprve zásady zakotvené v rozsudku *Tetra Laval* (rozsudek ze dne 15. února 2005, *Komise v. Tetra Laval*, C-12/03 P, Sb. rozh. I-987, bod 39), z něhož vyplývá, že soud Unie musí ověřit nejen věcnou správnost dovolávaných důkazních materiálů, jejich věrohodnost a soudržnost, ale musí rovněž přezkoumat, zda tyto důkazy představují veškeré relevantní údaje, jež musí být při posuzování komplexní situace vzaty v úvahu, a zda lze o ně opřít závěry, které z nich byly vyvozeny. Tento závěr je však podle Soudního dvora značně omezen tím, že soudu Unie v rámci tohoto přezkumu nepřísluší nahrazovat hospodářské posouzení Komise vlastním posouzením. Soudní dvůr poté uvedl, že Komise měla povinnost použít kritérium soukromého investora za účelem ověření, zda cena zaplacená údajným příjemcem podpory odpovídá ceně, kterou by mohl stanovit soukromý investor, jenž jedná za podmínek obvyklé hospodářské soutěže. V návaznosti na to rozhodl, že v projednávaném případě Tribunál nezjistil zjevně nesprávné posouzení Komise, které by mohlo odůvodnit zrušení rozhodnutí o neslučitelnosti podpory, čímž překročil meze svého soudního přezkumu. Tribunál nemohl podle Soudního dvora Komisi vytýkat, že nezohlednila některé informace, které mohly být užitečné, protože tyto byly poskytnuty až po provedení formálního vyšetřovacího řízení a Komise neměla po získání těchto nových informací povinnost přikročit ke znovuotevření uvedeného vyšetřovacího řízení.

Ve věci *NDSHT v. Komise* (rozsudek ze dne 18. listopadu 2010, C-322/09 P) měl Soudní dvůr vymezit obsah pojmu „napadnutelný akt vydaný orgánem Společenství“. Projednával totiž kasační opravný prostředek směřující ke zrušení rozsudku Tribunálu, kterým byla za nepřipustnou prohlášena žaloba na zrušení rozhodnutí, které bylo obsaženo v dopisech Komise zaslaných společnosti NDSHT, jež se týkaly stížnosti ohledně údajně protiprávních státních podpor poskytnutých městem Stockholm konkurenční společnosti. Navrhovatelka, společnost NDSHT, tvrdila, že se Tribunál dopustil nesprávného právního posouzení, když sporné dopisy, v nichž se Komise rozhodla nevyhovět její stížnosti, posoudil jakožto neformální sdělení, které není napadnutelné ve smyslu článku 230 ES. Pokud totiž Komise podle platného postupu po přezkumu stížnosti konstatuje, že šetření neumožňuje dospět k závěru, že existuje státní podpora ve smyslu článku 87 ES, implicitně odmítne zahájit řízení podle čl. 88 odst. 2 ES. Podle Soudního dvora však nemohl být dotčený akt kvalifikován jako pouhé neformální sdělení ani jako předběžné opatření, protože vyjadřoval konečný postoj Komise ukončit své předběžné přezkoumání, a odmítnout tak zahájení formálního vyšetřovacího řízení, což mělo pro navrhovatelku významné následky. V této souvislosti Soudní dvůr potvrdil, že navrhovatelka patří nesporně mezi zúčastněné strany ve smyslu čl. 88 odst. 2 ES, jelikož je konkurentkou společnosti, která má prospěch z opatření, na která navrhovatelka poukázala, a uvedl, že se Tribunál dopustil nesprávného právního posouzení, když rozhodl, že sporný akt nevykazuje vlastnosti rozhodnutí, které by mohlo být předmětem žaloby ve smyslu článku 4 nařízení (ES) č. 659/1999, přestože – bez ohledu na svou povahu či formu – vyvolává závazné právní účinky, které by mohly ovlivnit zájmy uvedené navrhovatelky. Soudní dvůr tedy dotýčný rozsudek zrušil, zamítl námitku nepřipustnosti vycházející z tvrzení, že sporný akt nemůže být předmětem žaloby na neplatnost, a vrátil věc Tribunálu k rozhodnutí ve věci samé.

Pokud jde o pravidla hospodářské soutěže použitelná na podniky, stojí za zvláštní pozornost dva rozsudky, z nichž jeden se týká použití pravidel v oblasti hospodářské soutěže na skupiny společností, a ve druhém jde o rozsah zásady ochrany důvěrnosti komunikace mezi advokáty a jejich klienty.

V rozsudku *Knauf Gips v. Komise* ze dne 1. července 2010 (C-407/08 P) Soudní dvůr rozhodl, že se v případě skupiny společností, v jejímž čele se nachází vícero právnických osob, Komise nedopustila nesprávného posouzení, když za odpovědnou za jednání společností této skupiny, které dohromady tvořily hospodářskou jednotku, považovala pouze jednu z těchto společností. Skutečnost, že v čele skupiny není pouze jedna právní osoba, podle Soudního dvora nebrání tomu, aby byla za jednání této skupiny odpovědná jedna společnost. Právní struktura příznačná pro skupinu společností, jež se vyznačuje tím, že v jejím čele je více než jedna právní osoba, není rozhodujícím faktorem, pokud tato struktura není odrazem skutečného fungování a skutečné organizace zmíněné skupiny. Soudní dvůr má především za to, že neexistence právních vztahů podřízenosti mezi dvěma společnostmi v čele určité skupiny nezpochybňuje závěr, podle něhož jedna z těchto dvou společností musí nést odpovědnost za jednání skupiny, jelikož druhá společnost ve skutečnosti neurčuje samostatně své chování na dotčeném trhu.

Rozsudek ve věci *Knauf Gips v. Komise* navíc upřesňuje práva podniků během správního řízení a během řízení o opravných prostředcích. Soudní dvůr v něm totiž uvedl, že žádné ustanovení práva Unie neukládá osobě, jíž je určeno oznámení námitek, povinnost zpochybnit v průběhu správního řízení jednotlivé skutkové nebo právní okolnosti uvedené v tomto oznámení, s tím, že jinak by již později, ve stadiu soudního řízení, neměla právo tak učinit, a to z důvodu, že takové omezení by bylo v rozporu se základními zásadami legality a dodržování práva na obhajobu.

Ve věci *Akzo Nobel Chemicals a Akros Chemicals v. Komise* (rozsudek ze dne 14. září 2010, C-550/07 P) vyvstala rovněž otázka ohledně práv podniků v průběhu šetření prováděného Komisí. Komise totiž provedla šetření a zabavila několik dokumentů, mezi nimiž byly i kopie zpráv elektronické pošty mezi generálním ředitelem společnosti Akzo Nobel a jejím koordinátorem pro otázky práva hospodářské soutěže, advokátem zapsaným u nizozemské advokátní komory a zaměstnaným společností Akzo Nobel. V této souvislosti byl Soudní dvůr vyzván, aby upřesnil, zda interní advokáti zaměstnaní určitým podnikem požívají stejné ochrany důvěrnosti své komunikace jako externí advokáti. Soudní dvůr rozhodl, že ani vývoj právního stavu v členských státech Unie, ani přijetí nařízení (ES) č. 1/2003 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 Smlouvy⁴¹ neodůvodňují, aby byl zvažován vývoj judikatury⁴² v tom směru, že by interním advokátům měla být přiznána ochrana důvěrnosti. Soudní dvůr připomněl, že přiznání této ochrany podléhá dvěma kumulativním podmínkám. Zaprvé musí mít korespondence s advokátem spojitost s výkonem práva na obhajobu klienta a zadruhé se musí jednat o korespondenci s nezávislým advokátem, tedy advokátem, který není v zaměstnaneckém poměru s klientem. Požadavek nezávislosti předpokládá neexistenci zaměstnaneckého poměru mezi advokátem a jeho klientem, takže se ochrana na základě zásady důvěrnosti nevztahuje na korespondenci s interními advokáty v rámci podniku nebo koncernu. Interní advokát, byť je zapsán v advokátní komoře a podléhá s tím spojeným profesním pravidlům, nepožívá ve vztahu ke svému zaměstnavateli stejného stupně nezávislosti jako advokát, který činnost pro svého klienta vykonává v externí advokátní kanceláři. Za těchto okolností může interní advokát čelit případným střetům mezi profesními povinnostmi a cíli sledovanými jeho klientem obtížněji než externí advokát. Vzhledem ke své hospodářské závislosti a úzkým vazbám ke svému zaměstnavateli nepožívá tedy

⁴¹ Nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 (Úr. věst. L 1, s. 1; Zvl. vyd. 08/02, s. 205).

⁴² Rozsudek Soudního dvora ze dne 18. května 1982, *AM & S Europe v. Komise*, 155/79, Recueil, s. 1575.

podle rozhodnutí Soudního dvora interní advokát profesní nezávislosti, jež by byla srovnatelná s nezávislostí externího advokáta.

Daně

Soudní dvůr rozhodoval ve třech věcech (rozsudky ze dne 4. března 2010, C-197/08, C-198/08 a C-221/08) o žalobách pro nesplnění povinnosti podaných Komisí proti Francouzské republice, Rakouské republice a Irsku z důvodu stanovení minimálních maloobchodních prodejních cen u některých tabákových výrobků (cigaret a jiných tabákových výrobků u Francie, cigaret a jemně řezaného tabáku u Rakouska a cigaret u Irska). Komise se obrátila na Soudní dvůr, neboť měla za to, že vnitrostátní právní předpisy dotčených členských států jsou v rozporu se směrnicí 95/59/ES⁴³, která stanoví pravidla pro ukládání spotřební daně z těchto výrobků, jelikož zasahují do svobody výrobců a dovozců stanovovat maximální maloobchodní prodejní ceny svých výrobků, a porušují tak volnou hospodářskou soutěž.

Soudní dvůr uvedl, že systém minimálních cen nemůže být považován za slučitelný s uvedenou směrnicí v rozsahu, v němž není uspořádán způsobem, jaký by v každém případě vylučoval, že dojde k zásahu do konkurenční výhody, která u některých výrobců nebo dovozců takových výrobků může vyplývat z nižších pořizovacích nákladů. Rozhodl tedy, že členské státy, které zavedly minimální maloobchodní prodejní ceny cigaret, nesplnily povinnosti, které pro ně vyplývají z čl. 9 odst. 1 směrnice Rady 95/59, jelikož takový režim neumožňuje, aby bylo ve všech případech vyloučeno, že minimální stanovená cena nezasáhne do konkurenční výhody, která by u některých výrobců nebo dovozců tabákových výrobků mohla být výsledkem nižších pořizovacích nákladů. Podle Soudního dvora totiž může mít takový systém, který mimoto stanoví minimální cenu odkazem na průměrnou cenu uplatňovanou na trhu pro každou kategorii cigaret, za následek odstranění rozdílů mezi cenami konkurenčních výrobků a přiblížení těchto cen cenám nejdražších výrobků. Uvedený systém tedy podle Soudního dvora zasahuje do svobody výrobců a dovozců stanovit vlastní maximální maloobchodní prodejní cenu zaručené čl. 9 odst. 1 druhým pododstavcem směrnice 95/59.

Členské státy se pokusily odůvodnit své právní předpisy rámcovou úmluvou Světové zdravotnické organizace (WHO)⁴⁴. Soudní dvůr rozhodl, že tato úmluva nemůže mít vliv na slučitelnost či neslučitelnost takového systému s čl. 9 odst. 1 směrnice 95/59, jelikož nestanoví smluvním stranám žádné konkrétní povinnosti ohledně cenové politiky u tabákových výrobků a pouze popisuje možná opatření se zřetelem k vnitrostátním cílům ochrany zdraví, pokud jde o boj proti tabáku. Článek 6 odst. 2 uvedené úmluvy se totiž omezuje na konstatování, že smluvní strany přijmou nebo zachovají opatření, „která mohou zahrnovat“ provádění daňové politiky a „případně“ cenové politiky u tabákových výrobků. Členské státy se rovněž dovolávaly ustanovení článku 30 ES, aby odůvodnily případné porušení čl. 9 odst. 1 směrnice 95/59 s ohledem na cíl ochrany zdraví a života osob. V souvislosti s tím Soudní dvůr rozhodl, že článek 30 ES nemůže být chápán tak, že dovoluje opatření jiné povahy, nežli jsou množstevní omezení dovozu a vývozu a opatření s rovnocenným účinkem stanovená v článcích 28 ES a 29 ES.

⁴³ Směrnice Rady 95/59/ES ze dne 27. listopadu 1995 o daních jiných než daních z obrátu, které ovlivňují spotřebu tabákových výrobků (Úř. věst. L 291, s. 40; Zvl. vyd. 09/01, s. 283), ve znění směrnice Rady 2002/10/ES ze dne 12. února 2002 (Úř. věst. L 46, s. 26; Zvl. vyd. 03/35, s. 182).

⁴⁴ Rámcová úmluva WHO o kontrole tabáku schválená pro Společenství rozhodnutím Rady 2004/513/ES ze dne 2. června 2004 (Úř. věst. L 213, s. 8).

Závěrem měl Soudní dvůr za to, že směrnice 95/59 nebrání členským státům pokračovat v boji proti spotřebě tabáku, který náleží do cíle ochrany veřejného zdraví, a připomněl, že daňová právní úprava tvoří důležitý a účinný nástroj boje proti spotřebě tabákových výrobků, a tudíž ochrany veřejného zdraví vzhledem k tomu, že cíle zajistit, aby ceny těchto výrobků byly stanoveny na vysoké úrovni, může být uspokojivě dosaženo zvýšením daní uvedených výrobků, jelikož zvýšení spotřební daně musí dříve nebo později vést ke zvýšení maloobchodních prodejních cen bez zásahu do volné tvorby cen. Soudní dvůr dodal, že zákaz stanovování minimálních cen nebrání členským státům zakázat, aby byl vyráběný tabák prodáván se ztrátou, jelikož tím není zasahováno do svobody výrobců a dovozců stanovit maximální maloobchodní prodejní ceny pro své výrobky. Tyto hospodářské subjekty tak nemohou absorbovat dopad daní na tyto ceny tím, že budou své výrobky prodávat za nižší cenu, nežli je součet pořizovacích nákladů a všech daní.

Ochranné známky

Ve věci *Audi v. OHIM* (rozsudek ze dne 21. ledna 2010, C-398/08) Soudní dvůr judikoval, že reklamní slogan lze za určitých podmínek považovat za rozlišující označení a tento slogan může být z tohoto důvodu v souladu s ustanoveními čl. 7 odst. 1 písm. b) nařízení (ES) č. 40/94⁴⁵ předmětem platné ochranné známky. Zrušil tedy rozhodnutí o zamítnutí zápisu předmětné ochranné známky tvořené sloganem „*Vorsprung durch Technik*“ („náskok díky technice“). Skutečnost, že je ochranná známka představována propagačním sloganem, který by mohl být převzat jinými podniky, není podle Soudního dvora dostatečným kritériem pro závěr, že tato ochranná známka postrádá rozlišovací způsobilost. Taková ochranná známka tak může být dotčenou veřejností současně vnímána jako propagační slogan a údaj o obchodním původu výrobků nebo služeb, což je funkcí ochranné známky. Soudní dvůr poté stanovil některá kritéria použitelná na propagační slogany: výraz, který může mít více významů, může představovat slovní hříčku nebo být vnímán jako fantazijní, překvapující a neočekávaný, a tudíž může být zapamatovatelný. I když existence takových vlastností není nezbytná pro přiznání rozlišovací způsobilosti dotčeného označení, je nicméně s to dotčenému označení takovou způsobilost přiznat. Ačkoli jsou reklamní slogany podle Soudního dvora tvořeny objektivním sdělením, nejsou ochranné známky tvořené z takového sloganu pouze na základě této okolnosti zbaveny rozlišovací způsobilosti, pokud nejsou popisné. Reklamní slogan předložený jakožto ochranná známka tak musí mít podle Soudního dvora k tomu, aby měl rozlišovací způsobilost, určitou originalitu nebo výstižnost, musí vyžadovat minimální výkladové úsilí nebo vyvolávat u dotčené veřejnosti rozpoznávací proces. Soudní dvůr tedy dospěl k závěru, že jakkoliv je předmětný slogan jednoduchý, nelze jej kvalifikovat jako běžný do té míry, aby bylo možné bez dalšího a bez žádné pozdější analýzy vyloučit, že ochranná známka tvořená tímto sloganem může informovat spotřebitele o obchodním původu výrobků nebo služeb, na které se při svém zápisu vztahuje.

Ve spojených věcech *Google France SARL a Google Inc. v. Louis Vuitton Malletier SA, Google France SARL v. Viaticum SA a Luteciel SARL a Google France SARL v. Centre national de recherche en relations humaines (CNRRH) SARL a další* (rozsudek ze dne 23. března 2010, C-236/08 až C-238/08) se Soudní dvůr, kterému byla francouzským Cour de cassation předložena předběžná otázka, vyslovil k odpovědnosti poskytovatelů optimalizace pro vyhledávače a inzerentů v případě používání optimalizace pro vyhledávače „AdWords“. Soudní dvůr měl vyložit ustanovení nařízení č. 40/94⁴⁶

⁴⁵ Nařízení Rady (ES) č. 40/94 ze dne 20. prosince 1993 o ochranné známce Společenství (Úř. věst. 1994, L 11, s. 1; Zvl. vyd. 17/01, s. 146).

⁴⁶ Viz předchozí poznámka pod čarou.

a směrnice 89/104/EHS⁴⁷ za účelem upřesnění pojmu „užívání ochranné známky“ ve smyslu čl. 9 odst. 1 uvedeného nařízení a čl. 5 odst. 1 a 2 uvedené směrnice. Společnost Google provozuje internetový vyhledávač spočívající v používání klíčových slov a nabízí placenou optimalizaci pro vyhledávače nazvanou „AdWords“. Tato služba umožňuje kterémukoli hospodářskému subjektu nechat si zajistit, aby se prostřednictvím výběru jednoho či několika klíčových slov v případě shody mezi tímto či těmito slovy a slovem či slovy obsaženými v zadání, které uživatel internetu vložil do vyhledávače, objevil reklamní odkaz na jeho internetovou stránku spolu s reklamním sdělením. Při zadání výrazů tvořících tyto ochranné známky se uživatelům internetu v kolonce „sponzorované odkazy“ objeví v internetovém vyhledávači odkazy na internetové stránky nabízející napodobeniny výrobků společnosti Louis Vuitton Malletier a konkurentů společnosti Viaticum a Centre national de recherche en relations humaines. Tyto společnosti, které jsou majitelkami ochranných známek převzatých jako „AdWords“, tedy podaly proti společnosti Google žalobu k soudu za účelem určení, zda tato společnost porušila jejich ochranné známky.

Cour de cassation, který jakožto soud nejvyššího stupně rozhodoval v řízeních zahájených majitelkami ochranných známek proti společnosti Google, se Soudního dvora dotázal na legalitu skutečnosti, že jsou v rámci optimalizace pro vyhledávače na internetu jako klíčová slova používána označení, která odpovídají ochranným známkám, bez souhlasu majitelů těchto známek. Inzerenti používají tato označení pro své výrobky nebo služby. Není tomu tak však v případě poskytovatele optimalizace pro vyhledávače, když inzerentům umožňuje výběr označení totožných s ochrannými známkami jakožto klíčových slov, tato označení ukládá a zobrazuje inzerci svých zákazníků prostřednictvím těchto klíčových slov.

Soudní dvůr upřesnil, že užívání označení totožného nebo podobného s ochrannou známkou majitele třetí osobou přinejmenším znamená, že třetí osoba označení užívá v rámci vlastní obchodní komunikace. Poskytovatel optimalizace pro vyhledávače umožňuje podle Soudního dvora inzerentům užívat označení totožná nebo podobná s ochrannými známkami, jejichž držitelé jsou třetí osoby, aniž sám tato označení užívá. Přestože se majitel nemůže svých ochranných známek dovolávat vůči poskytovateli optimalizace pro vyhledávače, který je sám neužívá, může se jich dovolávat vůči inzerentům, kteří prostřednictvím klíčového slova odpovídajícího ochranným známkám nechávají zobrazovat společností Google inzeráty, které neumožňují nebo jen obtížně umožňují uživateli internetu identifikovat podnik, který je původcem výrobků nebo služeb uvedených v inzerci. Uživatel internetu se totiž může zmýlit ohledně původu dotčených výrobků nebo služeb. Podle Soudního dvora tedy dochází k zásahu do funkce ochranné známky, která spočívá v tom, že je spotřebitelům zaručen původ výrobku nebo služby („funkce označení původu“ ochranné známky). Soudní dvůr zdůraznil, že je na vnitrostátním soudu, aby v každém jednotlivém případě posoudil, zda se skutkové okolnosti sporu, který je mu předložen, takovým zásahem nebo nebezpečím takového zásahu do funkce označení původu vyznačují. Pokud jde o skutečnost, že inzerenti na internetu užívají označení odpovídající ochranné známce jiné osoby jakožto klíčové slovo za účelem zobrazení reklamních sdělení, měl Soudní dvůr za to, že toto užívání může mít určitý dopad na reklamní používání ochranné známky jejím majitelem, jakož i na jeho obchodní strategii. Tyto dopady užívání označení totožného s ochrannou známkou třetími osobami však samy o sobě nepředstavují zásah do „reklamní funkce“ ochranné známky.

Soudní dvůr byl rovněž dotázán na odpovědnost takového subjektu, jako je společnost Google, za data svých klientů, která ukládá na svůj server. Otázky odpovědnosti jsou podle něj upraveny vnitrostátním právem. Právo Unie však stanoví meze odpovědnosti ve prospěch zprostředkujících

⁴⁷ První směrnice Rady ze dne 21. prosince 1988, kterou se sblížují právní předpisy členských států o ochranných známkách (Úř. věst. 1989, L 40, s. 1; Zvl. vyd. 17/01, s. 92).

poskytovatelů služeb informační společnosti⁴⁸. Co se týče otázky, zda taková služba optimalizace pro vyhledávače na internetu, jako je „AdWords“, představuje službu informační společnosti spočívající v ukládání informací poskytnutých inzerentem, a zda se tedy na poskytovatele optimalizace pro vyhledávače na internetu vztahuje omezení odpovědnosti, Soudní dvůr uvedl, že je na předkládajícím soudu, aby přezkoumal, zda je role vykonávaná tímto poskytovatelem neutrální v rozsahu, v němž je jeho chování čistě technické, automatické a pasivní, což znamená, že nezná ani nekontroluje data, která ukládá. Soudní dvůr kromě toho poznamenal, že pokud se ukáže, že poskytovatel optimalizace pro vyhledávače na internetu nehrál aktivní roli, nemůže být odpovědný za data, která uložil na žádost inzerenta, s výjimkou případu, kdy poté, co se dozvěděl o protiprávním charakteru těchto dat nebo činností tohoto inzerenta, tato data neprodleně neodstranil nebo k nim neznemožnil přístup.

Sociální politika

Pozornost Soudního dvora vzbudily i různé aspekty sociální politiky, tak jak byla provedena v četných směrnících vydaných v dané oblasti.

Ve věci *Albron Catering* (rozsudek ze dne 21. října 2010, C-242/09) musel Soudní dvůr upřesnit pojem „převodce“ uvedený ve směrnici 2001/23/ES o sblížení právních předpisů členských států týkajících se zachování práv zaměstnanců v případě převodů podniků, závodů nebo částí podniků nebo závodů⁴⁹. Cílem této směrnice je podle jejího třetího bodu odůvodnění „ochrana zaměstnanců pro případ změny zaměstnavatele“. V tomto smyslu její čl. 3 odst. 1 stanoví, že „práva a povinnosti, které pro převodce vyplývají z pracovní smlouvy nebo pracovního poměru platných ke dni převodu, jsou v důsledku převodu převedeny na nabyvatele“. Otázka položená v této věci Soudnímu dvoru zněla, zda v případě převodu ve smyslu směrnice 2001/23, který se týká podniku náležejícího ke skupině na podnik mimo tuto skupinu, lze za „převodce“ ve smyslu čl. 2 odst. 1 písm. a) uvedené směrnice považovat i podnik skupiny, k němuž byli zaměstnanci trvale přiděleni, aniž s ním však uzavřeli pracovní smlouvu, vzhledem k tomu, že součástí této skupiny je podnik, se kterým dotyční zaměstnanci takovou pracovní smlouvu uzavřeli. Soudní dvůr odpověděl kladně. Požadavek podle čl. 3 odst. 1 směrnice 2001/23, aby ke dni převodu existovala pracovní smlouva nebo alternativně – a tedy rovnocenně – pracovní poměr, vede podle jeho názoru k závěru, že smluvní vztah s převodcem není podle záměru zákonodárce Unie za všech okolností vyžadován k tomu, aby zaměstnanci mohli požívat ochrany přiznané touto směrnicí.

Ve věci *Roca Álvarez* (rozsudek ze dne 30. září 2010, C-104/09) Soudní dvůr rozhodl, že vnitrostátní opatření, které stanoví, že pracovnice, které jsou matkou dítěte a mají postavení zaměstnankyně, mohou různými způsoby čerpat pracovní volno během prvních devíti měsíců po narození tohoto dítěte, zatímco pracovníci, kteří jsou otcem dítěte a mají postavení zaměstnance, mohou čerpat totéž pracovní volno, pouze pokud má matka dítěte rovněž postavení zaměstnankyně, je v rozporu s právem Unie, a především s čl. 2 odst. 1, 3 a 4, a článkem 5 směrnice 76/207/EHS⁵⁰. Soudní dvůr totiž poznamenal, že jelikož toto pracovní volno může bez rozdílu čerpat matka i otec

⁴⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu („směrnice o elektronickém obchodu“) (Úř. věst. L 178, s. 1; Zvl. vyd. 13/25, s. 399).

⁴⁹ Směrnice Rady 2001/23/ES ze dne 12. března 2001 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se zachování práv zaměstnanců v případě převodů podniků, závodů nebo částí podniků nebo závodů (Úř. věst. L 82, s. 16; Zvl. vyd. 05/04, s. 98).

⁵⁰ Směrnice Rady 76/207/EHS ze dne 9. února 1976 o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy, pokud jde o přístup k zaměstnání, odbornému vzdělávání a postupu v zaměstnání a o pracovní podmínky (Úř. věst. L 39, s. 40; Zvl. vyd. 05/01, s. 187).

a tato možnost znamená, že výživu a čas věnovaný péči o dítě může zajistit stejně dobře otec jako matka, je zjevně poskytováno zaměstnancům jakožto rodičům dítěte. Nelze se tudíž domnívat, že umožňuje zajistit ochranu biologického stavu ženy po těhotenství nebo ochranu zvláštního vztahu mezi matkou a jejím dítětem. Soudní dvůr navíc uvedl, že by odmítnutí přiznat nárok na uvedené pracovní volno otcům, kteří mají postavení zaměstnanců, pouze proto, že matka dítěte toto postavení nemá, mohlo mít za následek, že žena, která je osobou samostatně výdělečně činnou, bude nucena omezit svou výdělečnou činnost a sama nést zátěž vyplývající z narození svého dítěte a otec dítěte jí nebude moci pomáhat. V důsledku toho Soudní dvůr rozhodl, že takové opatření nemůže být chápáno ani jako opatření směřující k odstranění nebo omezení faktických nerovností, které mohou nastat v sociálním životě žen ve smyslu čl. 2 odst. 4 směrnice 76/207, ani jako opatření směřující k dosažení materiální, a nikoli jen formální rovnosti omezením faktických nerovností, ke kterým může docházet v sociálním životě, a tím k předcházení nebo vyrovnávání nevýhod v profesní kariéře dotyčných osob v souladu s čl. 157 odst. 4 SFEU.

Ve věci *Danosa* (rozsudek ze dne 11. listopadu 2010, C-232/09) byl Soudní dvůr nejprve dotázán, zda osoba, která vykonává činnost pro kapitálovou společnost, přestože je členem jejího statutárního orgánu, musí být považována za zaměstnankyni ve smyslu směrnice 92/85/EHS o zavádění opatření pro zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci těhotných zaměstnankyň a zaměstnankyň krátce po porodu nebo kojících zaměstnankyň⁵¹. Soudní dvůr odpověděl kladně – za předpokladu, že dotyčná osoba vykonává svou činnost po určitou dobu, pod vedením nebo kontrolou jiného orgánu této společnosti a pokud za tuto činnost pobírá odměnu. Upřesnil rovněž, že právní povaha *sui generis* pracovního poměru z pohledu vnitrostátního práva nemůže mít žádný dopad na postavení pracovníka ve smyslu práva Unie. Soudní dvůr měl poté ověřit slučitelnost vnitrostátní právní úpravy, která umožňuje odvolání členky statutárního orgánu kapitálové společnosti bez ohledu na její těhotenství, se zákazem výpovědi uloženým článkem 10 směrnice 92/85. Soudní dvůr měl za to, že za předpokladu, že má dotyčná osoba postavení „těhotné, zaměstnankyně“ ve smyslu této směrnice, musí být uvedená právní úprava považována za neslučitelnou s touto směrnicí. Pro případ, že takové postavení nemá, Soudní dvůr dodal, že by se žalobkyně mohla dovolávat směrnice 76/207/EHS, ve znění směrnice 2002/73/ES⁵². Podle zásady zákazu diskriminace, a zejména podle ustanovení směrnice 76/207 musí být totiž ochrana proti propuštění přiznána ženě nejen v průběhu mateřské dovolené, ale rovněž v průběhu celého trvání těhotenství. V důsledku toho měl Soudní dvůr za to, že i kdyby dotyčná členka statutárního orgánu neměla postavení „těhotné zaměstnankyně“, nemění to nic na tom, že se její odvolání z důvodu těhotenství nebo z důvodu založeného hlavně na tomto stavu může týkat pouze žen, a představuje tedy přímou diskriminaci na základě pohlaví, která je v rozporu s čl. 2 odst. 1 a 7 a čl. 3 odst. 1 písm. c) směrnice 76/207.

Příležitost vyložit výše uvedenou směrnicí 92/85⁵³ měl Soudní dvůr také ve věcech *Gassmayr* a *Parviainen* (rozsudky ze dne 1. července 2010, C-194/08 a C-471/08). Konkrétně měl rozhodnout o otázkách týkajících se výpočtu příjmu, který musí být vyplacen zaměstnankyním během jejich těhotenství nebo mateřské dovolené, jsou-li dočasně přiděleny na jiné pracovní místo nebo jim je přiznáno pracovní volno. Podle jeho názoru nebrání článek 11 bod 1 směrnice 92/85 vnitrostátní

⁵¹ Směrnice Rady 92/85/EHS ze dne 19. října 1992 o zavádění opatření pro zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci těhotných zaměstnankyň a zaměstnankyň krátce po porodu nebo kojících zaměstnankyň (desátá směrnice ve smyslu čl. 16 odst. 1 směrnice 89/391/EHS) (Úř. věst. L 348, s. 1; Zvl. vyd. 05/02, s. 110).

⁵² Směrnice Rady 76/207/EHS ze dne 9. února 1976 o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy, pokud jde o přístup k zaměstnání, odbornému vzdělávání a postupu v zaměstnání a o pracovní podmínky (Úř. věst. L 39, s. 40; Zvl. vyd. 05/01, s. 187), jakož i směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/73/ES ze dne 23. září 2002, kterou se mění výše uvedená směrnice 76/207/EHS (Úř. věst. L 269, s. 15; Zvl. vyd. 05/04, s. 255).

⁵³ Viz poznámka pod čarou 51.

právní úpravě, která stanoví, že těhotná zaměstnankyně, které bylo dočasně přiznáno pracovní volno z důvodu těhotenství, má nárok na odměnu za práci ve výši průměrného výdělku, kterého dosahovala v průběhu referenčního období před začátkem svého těhotenství, s výjimkou odměny za pracovní pohotovost. Pokud jde o těhotnou zaměstnankyni, která byla v souladu s čl. 5 odst. 2 směrnice 92/85 z důvodu těhotenství dočasně převedena na pracovní místo, kde vykonává jiné pracovní úkoly, než jaké vykonávala před tímto převedením, nemá právo na odměnu ve stejné výši, jakou průměrně pobírala před uvedeným převedením. Členské státy a případně sociální partneři totiž nemají podle čl. 11 bodu 1 této směrnice povinnost zachovat po dobu tohoto dočasného převedení složky odměny nebo příplatky, které závisí na tom, zda dotyčná zaměstnankyně vykonává zvláštní funkce za konkrétních podmínek, a které mají zejména kompenzovat obtíže spojené s výkonem těchto funkcí. Soudní dvůr naopak rozhodl, že kromě zachování své základní mzdy má těhotná zaměstnankyně, které bylo přiznáno pracovní volno, nebo které bylo zakázáno pracovat, podle uvedeného čl. 11 bodu 1 nárok na takové složky odměny nebo příplatky spojené s jejím pracovním postavením, jako jsou příplatky spojené s její vedoucí funkcí, počtem odpracovaných let a její profesní kvalifikací.

V rozsudku *Chatzi* (rozsudek ze dne 16. září 2010, C-149/10) navíc Soudní dvůr upřesnil působnost ustanovení 2 bodu 1 rámcové dohody o rodičovské dovolené, která tvoří přílohu směrnice 96/34/ES o rámcové dohodě o rodičovské dovolené uzavřené mezi organizacemi UNICE, CEEP a EKOS⁵⁴. Soudní dvůr v první řadě rozhodl, že toto ustanovení nemůže být vykládáno v tom smyslu, že poskytuje dítěti individuální nárok na rodičovskou dovolenou, a to z důvodu jak samotného znění rámcové dohody, tak jejího účelu. Dále zamítl výklad ustanovení 2 bodu 1 rámcové dohody o rodičovské dovolené, podle kterého narození dvojčat zakládá právo na počet rodičovských dovolených odpovídající počtu narozených dětí. Uvedl nicméně, že ve světle zásady rovného zacházení ukládá toto ustanovení vnitrostátnímu zákonodárci povinnost zavést režim rodičovské dovolené, který rodičům dvojčat zajistí v závislosti na situaci existující v dotyčném členském státě takové zacházení, jaké bude řádně zohledňovat jejich zvláštní potřeby. Poté ponechal na vnitrostátním soudu, aby ověřil, zda vnitrostátní právní úprava tento požadavek splňuje, a aby případně v co největším možném rozsahu poskytl výklad této úpravy, který bude v souladu s právem Unie.

V několika věcech mohl Soudní dvůr opětovně potvrdit existenci zásady zákazu diskriminace založené na věku a upřesnit blíže její rozsah.

Věc *Andersen* (rozsudek ze dne 12. října 2010, C-499/08) poskytla Soudnímu dvoru příležitost k výkladu článku 2 a čl. 6 odst. 1 směrnice 2000/78/ES⁵⁵, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání. Podle jeho názoru brání tyto články vnitrostátní právní úpravě, podle níž zaměstnanci, kteří mají nárok na starobní důchod vyplácený jejich zaměstnavatelem v rámci důchodového systému, jehož členy se stali před dovršením věku 50 let, nemohou pouze z tohoto důvodu obdržet zvláštní odstupné v případě propuštění určené k podpoře opětovného začlenění zaměstnanců, kteří byli v podniku zaměstnáni déle než dvanáct let, do pracovního procesu. Soudní dvůr totiž konstatoval, že dotčená vnitrostátní právní úprava obsahuje rozdílné zacházení, které je přímo založeno na věku. Tato úprava zbavuje určité zaměstnance práva na

⁵⁴ Směrnice Rady 96/34/ES ze dne 3. června 1996 o rámcové dohodě o rodičovské dovolené uzavřené mezi organizacemi UNICE, CEEP a EKOS (Úř. věst. L 145, s. 4; Zvl. vyd. 05/02, s. 285), ve znění směrnice Rady 97/75/ES ze dne 15. prosince 1997, kterou se mění směrnice Rady 96/34/ES o rámcové dohodě o rodičovské dovolené uzavřené mezi organizacemi UNICE, CEEP a EKOS a její oblast působnosti se rozšiřuje na Spojené království Velké Británie a Severního Irska (Úř. věst. 1998, L 10, s. 24; Zvl. vyd. 05/03, s. 263).

⁵⁵ Směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání (Úř. věst. L 303, s. 16; Zvl. vyd. 05/04, s. 79).

zvláštní odstupné v případě propuštění, a to jen z toho důvodu, že mají nárok na starobní důchod. Soudní dvůr poté zkoumal případné odůvodnění tohoto rozdílného zacházení podle podmínek upravených ve směrnici 2000/78. V návaznosti na to rozhodl, že ačkoli je uvedená právní úprava přiměřená z hlediska legitimních cílů politiky zaměstnanosti a trhu práce, překračuje naproti tomu rámec toho, co je k dosažení těchto cílů nezbytné. V jejím důsledku jsou z poskytování odstupného vyloučeni nejen všichni zaměstnanci, kteří skutečně obdrží starobní důchod vyplácený jejich zaměstnavatelem, ale i ti, kteří na takový důchod nárok mají, ale rozhodnou se pokračovat ve své profesní dráze. Tato právní úprava není proto podle Soudního dvora odůvodněná, a tudíž je neslučitelná se směrnicí 2000/78.

Ve věci *Kücükdevici* (rozsudek ze dne 19. ledna 2010, C-555/07) Soudní dvůr judikoval, že zásadu zákazu diskriminace na základě věku, tak jak je konkretizována výše uvedenou směrnicí 2000/78, je nutno vykládat v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví, že se pro účely výpočtu výpovědní doby nepřihlíží k dobám zaměstnání dosaženým zaměstnancem před dovršením věku 25 let. Soudní dvůr navíc připomněl, že směrnice sama o sobě nemůže zakládat jednotlivci povinnosti, a tudíž není možné se jí jako takové vůči němu dovolávat. Poznamenal však, že směrnice 2000/78 pouze konkretizuje zásadu rovného zacházení v oblasti zaměstnání a povolání a že zásada zákazu diskriminace na základě věku je obecnou zásadou práva Unie. Vyvodil z toho tedy, že je na vnitrostátním soudu, jenž rozhoduje spor, v němž se jedná o zásadu zákazu diskriminace na základě věku, tak jak je konkretizována směrnicí 2000/78, aby v rámci svých pravomocí zajistil právní ochranu, která pro jednotlivce vyplývá z práva Unie, a zaručil plný účinek práva Unie tím, že případně nepoužije žádné ustanovení vnitrostátního práva, jež je s touto zásadou v rozporu.

Konečně pak ve věcech *Wolf, Petersen* (rozsudky ze dne 12. ledna 2010, C-229/08 a C-341/08) a *Rosenblatt* (rozsudek ze dne 12. října 2010, C-45/09) se Soudní dvůr vyslovil k rozsahu, který je nutno přiznat zásadě zákazu diskriminace na základě věku z hlediska výše uvedené směrnice 2000/78. V prvně uvedené věci rozhodl, že vnitrostátní právní úprava, která stanoví maximální věkovou hranici pro přijímání na pracovní místo ve střední technické složce hasičů na 30 let, může být považována – přestože zavádí rozdílné zacházení na základě věku ve smyslu čl. 2 odst. 2 písm. a) směrnice 2000/78 – za přiměřenou cíli, který spočívá v zabezpečení operační schopnosti a řádného fungování služby profesionálních hasičů a představuje legitimní cíl ve smyslu čl. 4 odst. 1 této směrnice. Uvedená právní úprava podle Soudního dvora ani nepřekračuje meze toho, co je nezbytné k dosažení tohoto cíle, jelikož skutečnost, že dotyčná osoba musí mít mimořádné fyzické schopnosti, může být ve smyslu posledně uvedeného ustanovení považována za podstatný a určující profesní požadavek pro výkon povolání hasiče střední technické složky, a jelikož potřeba mít plnou fyzickou schopnost pro výkon tohoto povolání souvisí s věkem příslušníků této složky.

Ve druhé věci Soudní dvůr rozhodl, že čl. 2 odst. 5 směrnice 2000/78 brání takovému vnitrostátnímu opatření, jaké stanoví maximální věkovou hranici pro výkon povolání smluvního zubního lékaře, v projednávaném případě 68 let, pokud je jeho cílem pouze ochrana zdraví pacientů před poklesem výkonnosti těchto zubních lékařů po dovršení tohoto věku, jelikož se stejné věkové omezení nepoužije na zubní lékaře, kteří stojí mimo smluvní režim. Naproti tomu uvedl, že čl. 6 odst. 1 uvedené směrnice takovému opatření nebrání, pokud má toto opatření za cíl rozdělení pracovních příležitostí mezi generace v rámci povolání smluvního zubního lékaře a s ohledem na situaci na příslušném trhu práce je toto opatření přiměřené a nezbytné k dosažení tohoto cíle. Ve třetí uvedené věci Soudní dvůr konstatoval, že čl. 6 odst. 1 směrnice 2000/78 nebrání vnitrostátnímu ustanovení, podle něhož jsou doložky o automatickém skončení pracovního poměru z důvodu, že zaměstnanec dosáhl důchodového věku, považovány za platné, pokud je

uvedené ustanovení objektivně a rozumně odůvodněno legitimním cílem politiky zaměstnanosti a trhu práce a jsou-li prostředky k dosažení tohoto cíle přiměřené a nezbytné.

Životní prostředí

Ve věci *Komise v. Itálie* (rozsudek ze dne 4. března 2010, C-297/08) měl Soudní dvůr posoudit, zda Italská republika, tak jak tvrdila Komise, nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají ze směrnice 2006/12/ES⁵⁶. Skutečnosti vytýkané Itálii se týkaly pouze odstraňování odpadů v regionu Kampánie.

Co se týče infrastruktur pro využívání a odstraňování komunálních odpadů, Soudní dvůr připomněl, že pro vybudování jednotné a přiměřené sítě zařízení na odstraňování odpadu mají členské státy prostor pro uvážení výběru územního základu, který považují za vhodný k dosažení vnitrostátní soběstačnosti. Zpracování některých druhů odpadů může být podle Soudního dvora z důvodu jejich specifčnosti výhodně soustředěno do jednoho nebo několika zařízení s celostátní působností, a to i v rámci spolupráce s jinými členskými státy. Naproti tomu u nikoli nebezpečného komunálního odpadu – který nevyžaduje specializovaná zařízení – musí členské státy organizovat síť pro odstraňování odpadu co možná nejbližší místům jeho vzniku, aniž je dotčena možnost činit tak v rámci meziregionální, či dokonce přeshraniční spolupráce, která odpovídá zásadě blízkosti. Odpor obyvatel ani neplnění smluv nebo trestná činnost nepředstavují případ vyšší moci, který by mohl odůvodnit nesplnění povinností vyplývajících z uvedené směrnice nebo to, že v požadované době nedošlo ke skutečnému vybudování infrastruktur.

Pokud jde o nebezpečí pro lidské zdraví a poškození životního prostředí, Soudní dvůr připomněl, že ačkoli tato směrnice stanoví cíle zachování životního prostředí a ochrany lidského zdraví, neupřesňuje konkrétní obsah opatření, která musí být přijata, a ponechává členským státům určitý prostor pro uvážení. V zásadě tedy není podle Soudního dvora možné z nesouladu faktické situace s cíli stanovenými v uvedeném čl. 4 odst. 1 této směrnice přímo vyvozovat, že dotčený členský stát nutně nesplnil povinnosti vyžadované tímto ustanovením, totiž že nepřijal nezbytná opatření, aby zajistil, že se odpady budou odstraňovat bez ohrožení lidského zdraví a bez poškozování životního prostředí. Přetrvávání této faktické situace však může svědčit o tom, že členské státy překročily prostor pro uvážení, který jim toto ustanovení přiznává, zejména pokud tato situace způsobuje značné zhoršení životního prostředí v průběhu delší doby bez zásahu příslušných orgánů. V důsledku toho Soudní dvůr rozhodl, že Italská republika tím, že nevybudovala přiměřenou a jednotnou síť zařízení na využívání a odstraňování odpadu v blízkosti místa, kde dochází k jeho vzniku, a tím, že v regionu Kampánie nepřijala veškerá opatření nezbytná k zabránění ohrožení lidského zdraví a poškození životního prostředí, nesplnila dvakrát své povinnosti.

Dva rozsudky *ERG a další* ze dne 9. března 2010, vydané ve věci C-378/08 a ve spojených věcech C-379/08 a C-380/08, umožnily Soudnímu dvoru poskytnout výklad směrnice 2004/35 o odpovědnosti za životní prostředí⁵⁷.

V rozsudku C-378/08 měl Soudní dvůr za to, že uvedená směrnice o odpovědnosti za životní prostředí nebrání vnitrostátní právní úpravě, která umožňuje příslušnému orgánu, aby předpokládala existenci příčinné souvislosti mezi provozovateli a zjištěným znečištěním, a to z důvodu, že se jejich zařízení nacházejí v blízkosti znečištěné oblasti. Podle zásady „znečišťovatel platí“ musí nicméně

⁵⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/12/ES ze dne 5. dubna 2006 o odpadech (Úř. věst. L 114, s. 9).

⁵⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/35/ES ze dne 21. dubna 2004 o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí (Úř. věst. L 143, s. 56; Zvl. vyd. 15/08, s. 357).

tento orgán pro účely stanovení této domněnky příčinné souvislosti disponovat věrohodnými důkazy, které jeho domněnku mohou podložit, jako například skutečnost, že se zjištěné znečištění vyskytuje v blízkosti zařízení provozovatele, nebo shoda mezi zjištěnými znečišťujícími látkami a složkami používanými provozovatelem v rámci jeho činností. Soudní dvůr navíc uvedl, že příslušný orgán není povinen prokázat zavinění ze strany provozovatelů, jejichž činnosti jsou považovány za příčinu škod na životním prostředí. Naproti tomu tomuto orgánu přísluší, aby předem identifikoval zdroj zjištěného znečištění – v tomto ohledu disponuje širokým prostorem pro uvážení postupů a prostředků, které je třeba zvolit – a délky trvání takového šetření.

Ve spojených věcech C-379/08 a C-380/08 Soudní dvůr rozhodl, že příslušný orgán je oprávněn podstatně změnit opatření k nápravě škod na životním prostředí, o nichž bylo rozhodnuto v kontradiktorním řízení vedeném ve spolupráci s dotýčnými provozovateli, a která již byla vykonána nebo jejichž výkon již započal. Za účelem přijetí takového rozhodnutí je tento orgán nicméně povinen:

- vyslechnout provozovatele, s výjimkou případu, kdy si naléhavost stavu životního prostředí vyžaduje okamžitý zásah ze strany příslušného orgánu;
- vyzvat zejména osoby, na jejichž pozemku se mají tato opatření provádět, aby předložily svá vyjádření, a tato vyjádření zohlednit a
- uvést ve svém rozhodnutí důvody, na nichž se jeho volba zakládá, a případně důvody, které mohou ospravedlnit to, že nemusel nebo nemohl být proveden důkladný přezkum, například z důvodu naléhavosti stavu životního prostředí.

Soudní dvůr měl rovněž za to, že tato směrnice o odpovědnosti za životní prostředí nebrání vnitrostátní právní úpravě, která příslušnému orgánu dovoluje, aby výkon práva provozovatelů užívat své pozemky podmínil tím, že provedou požadovanou nápravu škody na životním prostředí, a to i když uvedené pozemky nejsou dotčeny těmito pracemi, neboť již byly předmětem dřívějších „sanačních“ opatření, nebo že nikdy nebyly znečištěny. Takové opatření však musí být odůvodněno cílem zabránit zhoršení stavu životního prostředí nebo podle zásady obezřetnosti cílem předejít vzniku nebo opětovnému výskytu dalších škod na životním prostředí na pozemcích provozovatelů přilehlých k celému mořskému břehu, který je předmětem nápravných opatření.

Víza, azyl a přistěhovalectví

V této oblasti, která se nepřetržitě vyvíjí, si zaslouží pozornost několik rozsudků. Ve věcech *Melki a Abdeli* (rozsudky ze dne 22. června 2010, C-188/10 a C-189/10) Soudní dvůr uvedl, že čl. 67 odst. 2 SFEU, jakož i články 20 a 21 nařízení (ES) č. 562/2006⁵⁸ brání vnitrostátním právním předpisům, které policejním orgánům dotčeného členského státu svěřují pravomoc ověřovat pouze v pásmu širokém 20 kilometrů od pozemní hranice tohoto státu se smluvními státy Úmluvy k provedení Schengenské dohody totožnost všech osob bez ohledu na jejich chování a na zvláštní okolnosti zakládající riziko narušení veřejného pořádku, a to za účelem kontroly, zda jsou dodržovány povinnosti týkající se držení, nošení a předkládání dokladů a potvrzení stanovené zákonem, aniž stanovují nezbytné meze této pravomoci zaručující, že výkon uvedené pravomoci v praxi nemůže mít účinek rovnocenný hraničním kontrolám.

⁵⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 562/2006 ze dne 15. března 2006, kterým se stanoví kodex Společenství o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex, Úř. věst. L 105, s. 1).

Ve věci *Chakroun* (rozsudek ze dne 4. března 2010, C-578/08) měl Soudní dvůr příležitost upřesnit svou judikaturu v oblasti sloučení rodiny.

Uvedl nejprve, že výraz „využití systému sociální pomoci“ uvedený v čl. 7 odst. 1 návětí a písm. c) směrnice 2003/86/ES⁵⁹ musí být vykládán v tom smyslu, že členskému státu nedovoluje přijmout úpravu ohledně sloučení rodiny, kterou toto sloučení není povoleno osobě, jež o ně usiluje a prokázala stálé a pravidelné finanční příjmy, jež jsou dostatečné k uhrazení jejích vlastních potřeb i potřeb jejích rodinných příslušníků, která by však vzhledem k výši svých příjmů mohla využít zvláštní pomoc určenou k pokrytí zvláštních, individuálně určených nezbytných životních nákladů, úlevy na poplatcích stanovené územně správními celky v závislosti na příjmu nebo opatření na podporu příjmu v rámci obecní politiky pro osoby s nízkými příjmy.

Soudní dvůr dále rozhodl, že směrnicí 2003/86, a zejména článek 2 návětí a písm. d) této směrnice, je třeba vykládat v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která při uplatňování požadavku příjmu podle čl. 7 odst. 1 návětí a písm. c) uvedené směrnice rozlišuje podle toho, zda rodinné vztahy vznikly před vstupem osoby usilující o sloučení rodiny na území hostitelského členského státu, nebo až poté.

Ve věci *Bolbol* (rozsudek ze dne 17. června 2010, C-31/09) Soudní dvůr vyložil čl. 12 odst. 1 písm. a) první větu směrnice 2004/83⁶⁰. Zvláštností této směrnice je, že v kontextu Evropské unie přebírá závazky plynoucí ze Ženevské úmluvy⁶¹. Soudní dvůr připomněl, že se specifická pravidla Úmluvy použitelná na vysídlené Palestince vztahují pouze na osoby, které v současné době požívají ochrany nebo podpory od Agentury OSN pro pomoc a práci ve prospěch palestinských uprchlíků na Blízkém východě (dále jen „UNRWA“). V důsledku toho se tato specifická pravidla vztahují pouze na osoby, které skutečně využily podpory poskytnuté agenturou UNRWA. Naopak osoby, které jsou nebo byly pouze oprávněny k ochraně nebo podpoře ze strany této agentury, nadále spadají pod obecná ustanovení Úmluvy. Jejich žádosti o přiznání postavení uprchlíka musí být proto předmětem individuálního posouzení a může jim být vyhověno jen kvůli pronásledování z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodu zastávání určitých politických názorů. Pokud jde o prokázání skutečného využití podpory od agentury UNRWA, Soudní dvůr uvedl, že i když je registrace u této agentury dostatečným důkazem, musí být příjemci umožněno podat o tom důkaz jakýmkoliv jiným způsobem.

Ve věcech *B* a *D* (rozsudky ze dne 9. listopadu 2010, C-57/09 a C-101/09) Soudní dvůr upřesnil podmínky pro použití ustanovení o vyloučení z postavení uprchlíka upraveného v čl. 12 odst. 2 písm. b) a c) směrnice 2004/83/ES⁶². V těchto věcech řešil jednak případ žadatele o přiznání postavení uprchlíka a jednak případ osoby, již bylo toto postavení přiznáno, kdy oba byli členy organizací zapsaných na seznamu osob, skupin a subjektů, zapojených do teroristických činů vypracovaném Evropskou unií v souvislosti s bojem proti terorismu zavedeným rezolucí Rady bezpečnosti OSN.

⁵⁹ Směrnice Rady 2003/86/ES ze dne 22. září 2003 o právu na sloučení rodiny (Úř. věst. L 251, s. 12; Zvl. vyd. 19/06 s. 224).

⁶⁰ Směrnice Rady 2004/83/ES ze dne 29. dubna 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby [aby mohli být uznáni za uprchlíka nebo osobu], která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany (Úř. věst. L 304, s. 12; Zvl. vyd. 19/07, s. 96, a – oprava – Úř. věst. 2005, L 204, s. 24).

⁶¹ Ženevská úmluva o právním postavení uprchlíků ze dne 28. července 1951 [Recueil des traités des Nations Unies, sv. 189, s. 150, č. 2545 (1954)].

⁶² Viz poznámka pod čarou 60.

Soudní dvůr nejprve posuzoval otázku, zda se jedná o „vážený nepolitický zločin“ nebo o „činy, které jsou v rozporu s cíli a zásadami Organizace spojených národů“ ve smyslu uvedené směrnice, pokud dotyčná osoba byla členem organizace, která je zapsaná na seznamu, a pokud aktivně podporovala ozbrojený boj této organizace a případně při tom zastávala významnou pozici. Soudní dvůr v této souvislosti upřesnil, že vyloučení osoby, která příslušela k organizaci používající teroristické metody, z postavení uprchlíka je podmíněno individuálním přezkumem konkrétních skutečností, který příslušnému orgánu umožní posoudit, zda existují závažné důvody se domnívat, že se tato osoba v rámci svých činností uvnitř této organizace dopustila vážného nepolitického zločinu nebo je vinna činy, které jsou v rozporu s cíli a zásadami Organizace spojených národů, nebo že podněcovala k páchání takového zločinu nebo takových činů nebo se jejich páchání jinak účastnila ve smyslu této směrnice.

Z toho podle Soudního dvora nejprve vyplývá, že pouhá okolnost, že dotyčná osoba byla členem takové organizace, nemůže mít automaticky za následek její vyloučení z postavení uprchlíka. Zadruhé Soudní dvůr poznamenal, že ani pouhá účast na činnosti teroristické skupiny nemůže vést k automatickému použití důvodů vyloučení uvedených v této směrnici, protože ta předpokládá úplný přezkum veškerých okolností každého jednotlivého případu.

Soudní dvůr poté konstatoval, že vyloučení z postavení uprchlíka na základě jednoho z předmětných ustanovení o vyloučení není podmíněno skutečností, že dotyčná osoba představuje aktuální nebezpečí pro hostitelský členský stát. Cílem ustanovení o vyloučení je pouze postih činů spáchaných v minulosti. V systému této směrnice se pak nacházejí jiná ustanovení, jež umožňují příslušným orgánům přijetí opatření, která jsou nezbytná v případě, že daná osoba představuje aktuální nebezpečí.

Soudní dvůr nakonec vyložil uvedenou směrnici v tom smyslu, že členské státy mohou udělit azyl na základě svého vnitrostátního práva osobě vyloučené z postavení uprchlíka podle některého z ustanovení o vyloučení, upraveného v této směrnici, pokud tato jiná forma ochrany nepředstavuje nebezpečí záměny s postavením uprchlíka ve smyslu této směrnice.

Ve věcech *Salahadin Abdulla a další* (rozsudky ze dne 2. března 2010, C-175/08, C-176/08, C-178/08, C-179/08) se Soudní dvůr zabýval podmínkami pro pozbytí postavení uprchlíka z důvodů změny okolností, které odůvodnily jeho přiznání, ve smyslu čl. 11 odst. 1 písm. e) výše uvedené směrnice 2004/83.

Soudní dvůr měl za to, že postavení uprchlíka zaniká, jestliže po změně poměrů významné a trvalé povahy v dotčené třetí zemi přestaly existovat okolnosti odůvodňující obavy z pronásledování, a uprchlík nemá ani jiné důvody k obavám z pronásledování. Pro učinění závěru, že obavy uprchlíka z pronásledování již nejsou opodstatněné, musí příslušné orgány podle Soudního dvora ověřit, zda poskytovatelé ochrany ze třetího státu uvedení v čl. 7 odst. 1 směrnice 2004/83 učinili přiměřené kroky k zabránění pronásledování. Musí tedy zejména zavést účinný soudní systém pro odhalování, stíhání a trestání jednání představujících pronásledování. Příslušné orgány se musí rovněž ujistit, že v případě pozbytí postavení uprchlíka bude mít dotčený státní příslušník k této ochraně přístup.

Soudní dvůr dále analyzoval případ, v němž okolnosti, na základě kterých bylo přiznáno postavení uprchlíka, přestaly existovat, a upřesnil podmínky, za nichž příslušné orgány musí případně ověřit, zda neexistují jiné okolnosti odůvodňující obavu dotčené osoby z pronásledování. V rámci této analýzy Soudní dvůr uvedl zejména to, že jak ve fázi přiznání postavení uprchlíka, tak ve fázi, kdy je posuzováno, zda má být toto postavení zachováno, je zkoumána stejná otázka, a sice zda zjištěné okolnosti představují takové nebezpečí pronásledování, že dotčená osoba může mít vzhledem ke své individuální situaci oprávněné obavy, že mu bude skutečně vystavena. V důsledku toho

dospěl Soudní dvůr k závěru, že se pro posouzení rizika pronásledování použije stejné kritérium pravděpodobnosti jako při přiznávání postavení uprchlíka.

Justiční spolupráce v občanských věcech a mezinárodní právo soukromé

S „komunitarizací“ justiční spolupráce v občanských věcech podle očekávání souvisí posílená role soudů Společenství.

Během roku 2010 vydal Soudní dvůr několik důležitých rozhodnutí, v nichž vyložil zvláštní ustanovení použitelná na smlouvy, která upravuje nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech⁶³.

V první řadě lze uvést věc *Car Trim* (rozsudek ze dne 25. února 2010, C-381/08), v němž měl Soudní dvůr poskytnout výklad čl. 5 bodu 1 písm. b) nařízení č. 44/2001, který stanoví dvě samostatné definice, jednu pro smlouvy o prodeji zboží a druhou pro smlouvy o poskytování služeb, a to za účelem usnadnění použití pravidla o zvláštní příslušnosti ve smluvních věcech stanoveného v čl. 5 bodu 1 nařízení č. 44/2001, který určuje soud místa, kde závazek, o nějž se jedná, byl nebo měl být splněn. U smlouvy o prodeji zboží definuje čl. 5 bod 1 písm. b) první odrážka tohoto nařízení místo plnění tohoto závazku jako místo dodání zboží uvedené ve smlouvě. U smlouvy o poskytování služeb odkazuje čl. 5 bod 1 písm. b) druhá odrážka tohoto nařízení na místo poskytování služeb podle smlouvy. V předběžné otázce položené v této věci Soudnímu dvoru šlo jednak o vymezení rozlišovacích kritérií mezi „prodejem zboží“ a „poskytováním služeb“ ve smyslu čl. 5 bodu 1 písm. b) uvedeného nařízení, a jednak o určení místa plnění závazku dodání u zásilkového prodeje, a to především v případě, kdy smlouva nic nestanovila.

První části otázky zodpověděl Soudní dvůr tak, že čl. 5 bod 1 písm. b) nařízení č. 44/2001 musí být vykládán v tom smyslu, že smlouvy, jejichž předmětem je dodání zboží, které má být vyrobeno nebo zhotoveno, musí být kvalifikovány jako „prodej zboží“ ve smyslu čl. 5 bodu 1 písm. b) první odrážky tohoto nařízení, i když kupující stanovil určité požadavky ohledně pořízení, zpracování a dodání zboží, aniž poskytl materiály pro jeho výrobu nebo zhotovení, a dodavatel je odpovědný za kvalitu a soulad zboží se smlouvou. Na druhou část předběžné otázky ohledně určení místa plnění závazku ze smlouvy u zásilkového prodeje, Soudní dvůr nejprve odpověděl, že podle čl. 5 bodu 1 písm. b) první odrážky nařízení č. 44/2001 musí být v případě zásilkového prodeje místo, kam podle smlouvy zboží bylo nebo mělo být dodáno, určeno na základě ustanovení smlouvy. Soudní dvůr dále uvedl, že pokud nelze místo dodání určit na tomto základě bez odkazu na hmotné právo použitelné na smlouvu, je tímto místem místo fyzického předání zboží, na základě něhož kupující nabyl nebo měl nabýt oprávnění skutečně s tímto zbožím nakládat v jeho konečném místě určení. Soudní dvůr má nejen za to, že toto řešení odpovídá cílům předvídatelnosti a blízkosti, ale že je také v souladu se základním cílem smlouvy o prodeji zboží spočívajícím v předání zboží prodávajícím kupujícím, kdy je tato operace zcela ukončena až tehdy, když uvedené zboží dorazí do konečného místa svého určení.

Pozornost si zaslouží také dvě spojené věci, *Pammer a Hotel Alpenhof* (rozsudky ze dne 7. prosince 2010, C-585/08 a C-144/09), které se rovněž týkají použití nařízení č. 44/2001 ve smluvních věcech. V těchto rozsudcích se Soudní dvůr vyslovil k výkladu článku 15 nařízení o spotřebitelských smlouvách. Předběžná otázka společná v obou těchto věcech se konkrétně týkala definice pojmu „činnosti zaměřené“ na členský stát bydliště spotřebitele, jak je uveden v čl. 15 odst. 1 písm. c) nařízení č. 44/2001. Tento pojem, který má umožnit použitelnost zvláštních ochranných

⁶³ Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 (Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42).

ustanovení nařízení pro spotřebitele na smlouvy uzavírané prostřednictvím internetu, není v uvedeném nařízení definován. V tomto ohledu stanoví pouze společné prohlášení Komise a Rady k článku 15 nařízení č. 44/2001, že „pouhá skutečnost, že internetové stránky jsou přístupné, nepostačuje k tomu, aby se použil článek 15, ale je rovněž třeba, aby tyto internetové stránky vybízely k uzavírání smluv na dálku a aby předtím skutečně byla nějaká smlouva jakýmkoli prostředky uzavřena na dálku“. Dále je v něm uvedeno, že takové skutečnosti, jako je jazyk a použitá měna na internetových stránkách, nejsou podstatným faktorem.

Pro upřesnění znění uvedeného nařízení poskytl Soudní dvůr obecnou definici pojmu „zaměřené činnosti“ v kontextu elektronického obchodu a stanovil dále demonstrativní výčet indicií umožňujících se domnívat, že činnost podnikatele je zaměřena na členský stát bydliště spotřebitele. Soudní dvůr v první řadě uvedl, že pojem „zaměřené činnosti“ musí být vykládán autonomně, a stanovil, že podnikatel zaměřuje svou činnost prostřednictvím internetu na členský stát bydliště žalovaného, pokud před případným uzavřením smlouvy se spotřebitelem z těchto internetových stránek a celkové činnosti podnikatele vyplývá, že podnikatel zamýšlel obchodovat se spotřebitelem s bydlištěm v jednom či více členských státech, včetně členského státu, ve kterém má spotřebitel bydliště, v tom smyslu, že byl připraven uzavřít s nimi smlouvu. Poté Soudní dvůr demonstrativně vymezil indicie, které musí vnitrostátní soud ověřit, a které představují výslovné projevy vůle podnikatele oslovit zákazníky se sídlem v jiném členském státě, než ve kterém je usazen tento podnikatel, mezi něž patří mezinárodní povaha činnosti, popis cesty do sídla podnikatele s počátkem v jiných členských státech, použití jiného jazyka nebo jiné měny, než jsou jazyk nebo měna, které jsou obvykle používány v členském státě, ve kterém má podnikatel sídlo, s možností provést rezervaci a potvrdit ji v tomto jiném jazyce, uvedení telefonického spojení s mezinárodním předčíslem, vynaložení nákladů na službu sponzorovaných odkazů na internetu s cílem usnadnit spotřebitelům s bydlištěm v jiných členských státech přístup na internetové stránky podnikatele nebo jeho zprostředkovatele, použití jiného jména domény prvního řádu, než je doména členského státu, ve kterém má podnikatel sídlo, a uvedení mezinárodní klientely složené ze zákazníků s bydlištěm v jiných členských státech. Konečně Soudní dvůr v těchto dvou rozsudcích potvrdil, že nepostačují takové skutečnosti, jako je dostupnost internetové stránky podnikatele v členském státě bydliště spotřebitele, uvedení elektronické adresy nebo dalších kontaktních údajů či využití jazyka nebo měny, které jsou obvykle používány v členském státě sídla podnikatele.

Ve věci *Pammer* Soudní dvůr navíc rozhodl, že plavba na nákladní lodi může být kvalifikována jako „souborné služby pro cesty“ ve smyslu čl. 15 odst. 3 nařízení č. 44/2001, jelikož splňuje podmínky stanovené pro to, aby se jednalo o „souborné služby“ ve smyslu čl. 2 bodu 1 směrnice 90/314/EHS⁶⁴. Podle tohoto ustanovení musí cesta kromě dopravy za paušální cenu zahrnovat ubytování a dobu trvání cesty, která přesahuje 24 hodin. Je nutno poznamenat, že pro zajištění soudržnosti unijního mezinárodního práva soukromého se Soudní dvůr rozhodl vykládat čl. 15 odst. 3 nařízení č. 44/2001 s přihlédnutím k odpovídajícímu ustanovení uvedenému v nařízení (ES) č. 593/2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, jež výslovně odkazuje na pojem „souborné služby pro cesty“ ve smyslu výše uvedené směrnice 90/314.

Třemi rozsudky, které si zaslouží zvláštní pozornost, byl poskytnut výklad nařízení (ES) č. 2201/2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000⁶⁵. Tato rozhodnutí se týkají žádostí o navrácení

⁶⁴ Směrnice Rady 90/314/EHS ze dne 13. června 1990 o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy (Úř. věst. L 158, s. 59; Zvl. vyd. 13/10, s. 132).

⁶⁵ Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 (Úř. věst. L 338, s. 1; Zvl. vyd. 19/06, s. 243).

dítěte v případě jeho neoprávněného přemístění mimo stát jeho obvyklého bydliště. Je nutno rovněž poznamenat, že dva z těchto rozsudků byly vydány v rámci naléhavého řízení o předběžné otázce upraveného v článku 104b jednacího řádu Soudního dvora. Toto řízení je od 1. března 2008 použitelné na předběžné otázky v oblasti svobody, bezpečnosti a práva, a jeho účelem je umožnit Soudnímu dvoru rozhodovat ve značně zkrácených lhůtách o nejcitlivějších otázkách, které mohou nastat například ve určitých situacích zbavení osobní svobody, pokud je odpověď na vznesenou otázku rozhodující pro posouzení právní situace osoby zadržené či zbavené svobody, nebo v oblasti rodičovské zodpovědnosti a péče o dítě, jestliže příslušnost soudu, který věc projednává na základě práva Unie, závisí na odpovědi na předběžnou otázku.

Ve věci *Povse* (rozsudek ze dne 1. července 2010, C-211/10) položil rakouský soud Soudnímu dvoru v rámci výše uvedeného naléhavého řízení několik předběžných otázek, v nichž se jednalo o výklad ustanovení o péči a navrácení dítěte, obsažených v nařízení č. 2201/2003. Spor v původním řízení se týkal rodičů dítěte neoprávněně přemístěného jeho matkou z místa společného bydliště v Itálii do Rakouska. Složitost tohoto případu spočívala ve skutečnosti, že byla současně vedena dvě řízení, jedno před italskými a druhé před rakouskými soudy, a výsledky těchto řízení se lišily. V první předběžné otázce byl vznesen dotaz, zda lze takové předběžné opatření, jaké vydal italský soud, kterým ve vztahu k matce zrušil zákaz opustit italské území společně s dítětem a prozatímně svěřil péči oběma rodičům a povolil, že dítě může do doby vydání konečného rozhodnutí pobývat v Rakousku, považovat za „rozhodnutí o právu péče o dítě, které neobsahuje navrácení dítěte“, ve smyslu čl. 10 písm. b) bodu iv) nařízení č. 2201/2003. Účinkem takového rozhodnutí vyhlášeného soudem členského státu předchozího obvyklého bydliště dítěte je přechod příslušnosti tohoto soudu na soudy členského státu, do něhož se unesené dítě dostalo. Soudní dvůr rozhodl, že předběžné rozhodnutí není „rozhodnutím o právu péče o dítě, které neobsahuje navrácení dítěte“, ve smyslu čl. 10 písm. b) bodu iv) uvedeného nařízení a nemůže vést k přechodu příslušnosti na členský stát, do něhož bylo dítě protiprávně přemístěno. Tento závěr plyne ze systematiky nařízení a slouží též zájmům dítěte. Opačné řešení by podle Soudního dvora hrozilo tím, že příslušný soud členského státu předchozího obvyklého bydliště dítěte bude odrazen od toho, aby přijal prozatímní opatření vyžadovaná v zájmu dítěte. Dále byl Soudní dvůr požádán o výklad čl. 11 odst. 8 nařízení č. 2201/2003. Podle tohoto ustanovení nemůže takové rozhodnutí o nenavrácení vydané na základě článku 13 Haagské úmluvy z roku 1980, jako je rozhodnutí, které bylo vydáno v projednávané věci rakouskými soudy na návrh otce, bránit výkonu takového následného rozhodnutí nařizujícího navrácení dítěte, které vydal soud příslušný podle nařízení č. 2201/2003, jako je rozhodnutí, kterého ve věci v původním řízení dosáhl otec u italských soudních orgánů, po vyhlášení rakouského rozhodnutí o nenavrácení. Předmětem otázky položené Soudnímu dvoru bylo, zda se rozhodnutí nařizující navrácení dítěte musí k tomu, aby bylo vykonatelné, zakládat na konečném rozhodnutí téhož soudu o právu péče o dítě. Soudní dvůr odpověděl záporně, jelikož měl za to, že by takový výklad byl obtížně slučitelný s cílem rychlosti sledovaným článkem 11 tohoto nařízení a prioritou příslušnosti soudu státu původu. Zatřetí Soudní dvůr upřesnil, že čl. 47 odst. 2 druhý pododstavec nařízení č. 2201/2003 musí být vykládán v tom smyslu, že rozhodnutím vydaným později soudem členského státu výkonu, které zakládá prozatímní právo péče a je považováno za vykonatelné podle práva tohoto státu, nelze bránit výkonu osvědčeného rozhodnutí, které již dříve vydal příslušný soud členského státu původu a kterým bylo nařízeno navrácení dítěte. Pokud jde o neslučitelnost osvědčeného rozhodnutí s pozdějším vykonatelným rozhodnutím ve smyslu čl. 47 odst. 2 druhého pododstavce tohoto nařízení, Soudní dvůr uvedl, že tuto neslučitelnost lze ověřovat jen v poměru k případným rozhodnutím vydaným následně příslušnými soudy členského státu původu. Začtvrté Soudní dvůr rozhodl, že výkon osvědčeného rozhodnutí nelze v členském státě výkonu odmítnout z toho důvodu, že v důsledku změny okolností, k níž došlo po jeho přijetí, může tento výkon vážně ohrozit nejlepší zájem dítěte. Taková změna totiž představuje hmotněprávní otázku, která spadá do působnosti příslušného soudu členského státu původu.

Otázka práva péče o dítě a jeho protiprávního přemístění v rámci nařízení č. 2201/2003 byla také předmětem věci *McB*. (rozsudek ze dne 5. října 2010, C-400/10), která byla rovněž řešena v naléhavém řízení o předběžné otázce. Tato věc vrhá světlo na existující rozdíly mezi vnitrostátními právními řády členských států v otázkách práva péče otce nesezdaného s matkou dítěte. V některých vnitrostátních právních řádech totiž není biologickému otci dítěte ze zákona přiznáno právo péče o dítě a přiznání tohoto práva je podřízeno podmínce, aby otec dítěte získal rozhodnutí příslušného vnitrostátního soudu o přiznání takového práva. Tak je tomu v irském právu, které bylo použitelné ve věci *McB*. Z toho vyplývá, že pokud otec dítěte neměl rozhodnutí o svěřeni dítěte do péče, nemohl prokázat protiprávnost přemístění dítěte ve smyslu čl. 2 odst. 11 nařízení č. 2201/2003, aby se domáhal navrácení dítěte do státu, kde má obvyklé bydliště. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce určená Soudnímu dvoru ve věci *McB*. se týkala otázky, zda právní předpis členského státu, který pro přiznání práva na péči otci dítěte, který není sezdán s matkou tohoto dítěte, požaduje, aby tento otec získal soudní rozhodnutí, je slučitelný s nařízením č. 2201/2003 vykládaným v souladu s článkem 7 Listiny základních práv Evropské unie zakotvujícím právo na respektování soukromého a rodinného života.

Soudní dvůr poukázal nejprve na to, že ačkoli je pojem „právo péče o dítě“ definován dotčeným nařízením autonomně, vyplývá z čl. 2 odst. 11 písm. a) uvedeného nařízení, že otázka určení nositele daného práva spadá pod použitelné vnitrostátní právo, kterým je právo členského státu, ve kterém mělo dítě své obvyklé bydliště bezprostředně před svým přemístěním nebo zadržením. V návaznosti na to Soudní dvůr rozhodl, že skutečnost, že biologický otec není na rozdíl od matky automaticky nositelem práva péče o dítě ve smyslu článku 2 nařízení č. 2201/2003, se nedotýká podstaty jeho práva na soukromý a rodinný život ve smyslu článku 7 Listiny základních práv Evropské unie, pokud je zachováno jeho právo požádat příslušný orgán o přiznání práva péče o své dítě.

Nakonec lze zmínit věc *Purrucker* (rozsudek ze dne 15. července 2010, C-256/09), ve které se Soudní dvůr vyslovil k použitelnosti ustanovení nařízení č. 2201/2003, týkajících se uznávání a výkonu rozhodnutí vydaných soudem jiného členského státu, na předběžná opatření přijatá v oblasti práva péče na základě článku 20 uvedeného nařízení. Soudní dvůr nejprve připomněl rozdíl mezi pravidly obsaženými v člincích 8 až 14 uvedeného nařízení, které upravují příslušnost k rozhodování ve věci samé, a pravidlem uvedeným v čl. 20 odst. 1 tohoto nařízení, které soudu členského státu umožňuje, přestože není jeho příslušnost k rozhodování ve věci samé stanovena, přijmout předběžná a zajišťovací opatření, jsou-li splněny tři podmínky, jimiž je zaprvé naléhavost opatření, zadruhé to, že se tato opatření týkají osob nebo majetku nacházejících se v členském státě, v němž je sídlo uvedeného soudu, a zatřetí dočasná povaha těchto opatření. Poté Soudní dvůr rozhodl, že systém uznávání a výkonu upravený v článku 21 a následujících nařízení č. 2201/2003 není použitelný na předběžná opatření přijatá na základě článku 20 uvedeného nařízení. Uvedl, že si zákonodárce Unie takové použití nepřál, jak vyplývá jak z legislativní historie, tak z odpovídajících ustanovení předchozích právních předpisů, jako je nařízení (ES) č. 1347/2000 a Úmluva Brusel II. Soudní dvůr rovněž poznamenal, že by použití systému uznávání a výkonu upraveného v nařízení č. 2201/2003 v případě předběžných opatření v kterémkoli jiném členském státě, včetně státu, který je příslušný k rozhodování ve věci samé, způsobilo riziko obcházení pravidel o příslušnosti stanovených tímto nařízením a riziko „forum shopping“. Tato situace by byla v rozporu s cíli sledovanými uvedeným nařízením, a zejména se zohledněním nejvlastnějšího zájmu dítěte na základě přijetí rozhodnutí, která se ho týkají, soudem nacházejícím se v blízkosti jeho obvyklého bydliště, považovaným zákonodárcem Unie za soud schopný nejlépe posoudit, co odpovídá zájmu dítěte. Závěrem se Soudní dvůr vyslovil k nezbytnosti umožnit žalovanému v naléhavém řízení podat opravný prostředek proti rozhodnutí, kterým byla stanovena předběžná opatření. Soudní dvůr měl totiž za to, že s ohledem na důležitost předběžných opatření, ať jsou vydána soudem příslušným k rozhodování ve věci samé, či nikoli, která mohou být nařízena ve věcech rodičovské zodpovědnosti, je třeba, aby osoba, již se takové řízení dotýká, mohla – i když

byla vyslechnuta soudem, který vydal opatření – podat opravný prostředek proti rozhodnutí, kterým byla tato předběžná opatření stanovena. Je nutné, aby tato osoba mohla nechat soudem odlišným od soudu, jenž vydal uvedená opatření, a rozhodujícím v krátké lhůtě, přezkoumat příslušnost soudu, který vydal předběžná opatření, k rozhodování ve věci samé nebo – pokud z rozhodnutí nevyplývá, že soud je příslušný k rozhodování ve věci samé nebo se prohlásil příslušným k rozhodování ve věci samé na základě tohoto nařízení – splnění podmínek stanovených v článku 20 uvedeného nařízení.

Policejní a justiční spolupráce v trestních věcech

Judikaturu Soudního dvora obohacoval i nadále symbol policejní a justiční spolupráce v trestních věcech, evropský zatýkácí rozkaz.

Ve věci *Mantello* (rozsudek ze dne 16. listopadu 2010, C-261/09) vyložil Soudní dvůr čl. 3 odst. 2 rámcového rozhodnutí 2002/584/SVV⁶⁶, který justičnímu orgánu členského státu, jenž má vykonat zatýkácí rozkaz, umožňuje, aby odmítl jeho výkon v případě, že má tento justiční orgán informace, že vyžádaná osoba byla některým členským státem „pravomocně odsouzena za stejný čin“. Soudní dvůr, který byl nejprve dotázán na výklad pojmu „stejný čin“, konstatoval, že pro účely vystavení a výkonu evropského zatýkácího rozkazu je pojem „stejný čin“ obsažený v čl. 3 odst. 2 rámcového rozhodnutí 2002/584 autonomním pojmem práva Unie. Uvedl, že pojem „tentýž čin“ je uveden i v článku 54 Úmluvy k provedení Schengenské dohody a byl v tomto rámci vykládán tak, že se týká pouze skutkové stránky činu a zahrnuje všechny konkrétní okolnosti, které jsou vzájemně neoddělitelně spojeny, nezávisle na právní kvalifikaci tohoto činu nebo chráněném právním zájmu. Vzhledem ke společnému cíli článku 54 uvedené úmluvy a čl. 3 odst. 2 rámcového rozhodnutí, který spočívá v zabránění tomu, aby byla osoba znovu trestně stíhána nebo souzena za tentýž čin, je tedy výklad tohoto pojmu v rámci Úmluvy k provedení Schengenské dohody platný i v kontextu rámcového rozhodnutí 2002/584.

Soudní dvůr poté uvedl, že se trestní stíhání proti vyžádané osobě za stejný čin považuje za skončené konečným rozhodnutím, pokud je na základě trestního řízení stíhání s konečnou platností zastaveno nebo byla dotyčná osoba pravomocně zproštěna obžaloby. Tato „konečná“ povaha rozhodnutí se podle Soudního dvora posuzuje na základě práva členského státu, v němž bylo toto rozhodnutí vydáno. V důsledku toho rozhodnutí, kterým podle práva členského státu, jenž zahájil trestní stíhání, nebylo s konečnou platností ukončeno trestní řízení na vnitrostátní úrovni týkající se určitých činů, není procesní překážkou tomu, aby bylo v jednom z členských států Unie případně zahájeno trestní stíhání pro tentýž čin nebo aby v něm bylo pokračováno. V případě, že orgán, který vystavil evropský zatýkácí rozkaz, v odpovědi na žádost o informace od vykonávajícího justičního orgánu výslovně konstatoval, že na základě vnitrostátního práva jeho státu není předcházející rozsudek vydaný v jeho právním řádu konečným rozsudkem ohledně činů, které jsou uvedeny v jeho zatýkáčím rozkazu, nemůže justiční orgán, jenž má zatýkácí rozkaz vykonat, v zásadě jeho výkon zamítnout.

Společná zahraniční a bezpečnostní politika

V rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky upřesnil Soudní dvůr z podnětu Oberlandesgericht Düsseldorf rozsah zvláštních omezujících opatření namířených proti některým

⁶⁶ Rámcové rozhodnutí Rady 2002/584/SVV ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkáčím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy (Úř. věst. L 190, s. 1; Zvl. vyd. 19/06, s. 34).

osobám a subjektům s cílem bojovat proti terorismu (rozsudek ze dne 29. června 2010, C-550/09) a poskytl výklad článků 2 a 3 nařízení (ES) č. 2580/2001⁶⁷.

K provedení několika rezolucí Organizace spojených národů přijala Rada společný postoj 2001/931/SZBP⁶⁸ a nařízení č. 2580/2001, které nařizují zmrazení finančních prostředků osob a subjektů zapsaných na seznamu, který vydává a pravidelně aktualizuje Rada svými rozhodnutími. Uvedené nařízení kromě toho zakazuje, aby byly finanční prostředky přímo či nepřímo zpřístupněny osobám a subjektům uvedeným v tomto seznamu.

Tato rozhodnutí byla až do roku 2007 přijímána, aniž byly osobám a subjektům uvedeným na seznamu sděleny zvláštní důvody pro jejich zápis na tento seznam. Poté, co byl vydán rozsudek Soudu prvního stupně (nyní Tribunálu)⁶⁹, který prohlásil za neplatný zápis určité skupiny na uvedený seznam, a to zejména proto, že Rada tento zápis neodůvodnila, a tudíž nebylo možné provést soudní přezkum po meritorní stránce, změnila Rada svůj postup pro zápisy na seznam. Při přijetí nového rozhodnutí, kterým byl seznam aktualizován⁷⁰ a které vstoupilo v platnost 29. června 2007, tak Rada uvedla důvody, v nichž vysvětlila zařazení dotčených osob a skupin na seznam. Soud prvního stupně prohlásil ze stejných důvodů, jaké obsahoval výše uvedený rozsudek T-228/02, ve svých následných rozhodnutích za neplatný zápis několika dalších subjektů. Dne 2. května 2002 byla na dotčený seznam zapsána organizace Devrimci Halk Kurtulus Partisi-Cephesi (DHKP-C). Od té doby vydala Rada několik rozhodnutí, jimiž tento seznam aktualizovala. DHKP-C v nich byla i nadále uváděna.

Věc, ve které měl Soudní dvůr rozhodnout, se týkala dvou německých státních příslušníků, proti nimž bylo v Německu zahájeno trestní řízení. Obžalovaným E a F bylo vytýkáno, že byli v období od 30. srpna 2002 do 5. listopadu 2008 členy DHKP-C. Byli umístěni do vazby z důvodu svého členství v teroristické skupině a bylo proti nim zahájeno trestní řízení. Předkládající soud, který měl pochybnosti ohledně platnosti zápisu DHKP-C na seznam, se Soudního dvora dotázal, zda v souvislosti s rozsudky Soudu prvního stupně, kterými byly zrušeny zápisy některých osob a subjektů z důvodu nedodržení základních procesních požadavků, musí být zápis DHKP-C na seznam před 29. červnem 2007 také považován za neplatný, a to i přesto, že se DHKP-C zrušení tohoto zápisu nedomáhala.

Soudní dvůr na úvod poznamenal, že věc, která byla řešena vnitrostátním soudem, může vést k uložení trestu odnětí svobody. V této souvislosti připomněl, že Evropská unie je Uníí práva a její orgány podléhají přezkumu souladu svých aktů se Smlouvou o FEU a s obecnými právními zásadami. Každý účastník řízení má právo v rámci vnitrostátního řízení namítat neplatnost ustanovení obsažených v aktech Unie, která jsou základem pro přijetí vnitrostátního rozhodnutí nebo aktu v jeho neprospěch, a přimět vnitrostátní soud, aby se v tomto ohledu obrátil na Soudní dvůr prostřednictvím žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, pokud tento účastník řízení neměl právo podat proti těmto ustanovením přímou žalobu u Tribunálu.

⁶⁷ Nařízení Rady (ES) č. 2580/2001 ze dne 27. prosince 2001 o zvláštních omezujících opatřeních namířených proti některým osobám a subjektům s cílem bojovat proti terorismu (Úř. věst. L 344, s. 70; Zvl. vyd. 18/01, s. 207).

⁶⁸ Společný postoj 2001/931/SZBP ze dne 27. prosince 2001, o uplatnění zvláštních opatření k boji proti terorismu (Úř. věst. L 344, s. 93; Zvl. vyd. 18/01, s. 217).

⁶⁹ Rozsudek ze dne 12. prosince 2006, *Organizace Mudžáhidů iránského lidu v. Rada* (T-228/02).

⁷⁰ Rozhodnutí Rady 2007/445/ES ze dne 28. června 2007, kterým se provádí čl. 2 odst. 3 nařízení č. 2580/2001 a zrušují rozhodnutí 2006/379/ES a 2006/1008/ES (Úř. věst. L 169, s. 58).

K platnosti rozhodnutí Rady vydaných před červnem 2007 Soudní dvůr uvedl, že k žádnému z těchto rozhodnutí nebylo připojeno odůvodnění právních podmínek použitelnosti nařízení ve vztahu k DHKP-C ani vysvětlení zvláštních a konkrétních důvodů, proč měla Rada za to, že zápis DHKP-C na seznam byl, nebo je i nadále odůvodněný. Obžalovaným tudíž nebyly poskytnuty informace nezbytné k ověření opodstatněnosti tohoto zápisu DHKP-C na seznam v období před 29. červnem 2007, a k tomu, aby se ujistili zejména správností a relevancí informací, které k tomuto zápisu vedly, a to přesto, že je tento zápis zčásti základem obžaloby podané proti nim. Vada spočívající v nedostatku odůvodnění, jíž byl zápis stížen, může podle Soudního dvora rovněž znemožnit dostatečný soudní přezkum legality tohoto zápisu po meritorní stránce. Možnost takového přezkumu je přitom nezbytná k tomu, aby mohla být zajištěna spravedlivá rovnováha mezi požadavky boje proti mezinárodnímu terorismu a ochranou základních práv a svobod.

K otázce, zda rozhodnutí z června 2007 zhojilo se zpětnou účinností zápis DHKP-C na seznam, Soudní dvůr konstatoval, že toto rozhodnutí nemůže být v žádném případě důvodem k odsouzení v trestním řízení v důsledku skutků, k nimž došlo v období před jeho vstupem v platnost. Takový výklad by porušil zásadu zákazu retroaktivity ustanovení, která mohou vést k odsouzení této povahy. Za těchto podmínek Soudní dvůr judikoval, že vnitrostátní soud je v původním řízení povinen upustit od použití rozhodnutí Rady přijatých před červnem 2007, která tudíž nemohou být právním základem pro trestní stíhání proti E a F, pokud jde o období před 29. červnem 2007.

Soudní dvůr nakonec poskytl široký výklad zákazu, upraveného v čl. 2 bodě 1 písm. b) nařízení č. 2580/2001, zpřístupňovat finanční prostředky osobám nebo subjektům uvedeným na seznamu. Podle Soudního dvora zahrnuje tento zákaz jakýkoliv akt, jehož provedení je nezbytné k tomu, aby mohla osoba, skupina nebo subjekt, které jsou uvedeny na seznamu podle čl. 2 odst. 3 nařízení č. 2580/2001, skutečně získat možnost plně nakládat s dotčenými finančními prostředky a jinými finančními a hospodářskými zdroji. Toto pojetí zákazu není podle Soudního dvora závislé na existenci, či neexistenci vztahů mezi původcem jednání spočívajícího v dotčeném zpřístupnění prostředků a osobou, v jejíž prospěch se takto jedná.

Ve věci *M a další* (rozsudek ze dne 29. dubna 2010, C-340/08) se Soudní dvůr zabýval otázkou, zda dávky sociálního zabezpečení a sociální pomoci – jako jsou příspěvek na živobytí, rodinné přídatky, příspěvky na bydlení – poskytované manželkám údajných teroristů, kteří jsou zapsáni na seznamu v nařízení č. 881/2002⁷¹, spadají pod finanční prostředky, které jsou blokovány na základě tohoto nařízení.

Soudní dvůr konstatoval, že vzhledem k určitým rozdílům mezi jednotlivými jazykovými zněními uvedeného nařízení a rezoluce Rady bezpečnosti Organizace spojených národů, kterou toto nařízení provádí, je třeba uvedené nařízení vykládat podle jeho cíle, jímž je potírání mezinárodního terorismu. Cílem zmrazení prostředků je zabránit tomu, aby dotyčné osoby měly přístup k hospodářským nebo finančním zdrojům jakéhokoli druhu, které by mohly použít na podporu teroristických činností. Tento cíl musí být chápán především tak, že se zmrazení prostředků vztahuje pouze na majetek, který může být přeměněn v prostředky, ve zboží nebo ve služby, které mohou být použity na podporu teroristických činností. Soudní dvůr poznamenal, že nebylo tvrzeno, že dotyčné manželky předávají tyto prostředky svým manželům, namísto aby je využily na základní výdaje svých domácností, a že nebylo zpochybněno, že dotčené prostředky jsou

⁷¹ Nařízení Rady (ES) č. 881/2002 ze dne 27. května 2002 o zavedení některých zvláštních omezujících opatření namířených proti některým osobám a subjektům spojeným s Usámou bin Ládinem, sítí Al-Kajdá a Talibanem a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 467/2001, kterým se zakazuje vývoz určitého zboží a služeb do Afghánistánu, zesiluje zákaz letů a rozšiřuje zmrazení prostředků a jiných finančních zdrojů afghánského Talibanu (Úř. věst. L 139, s. 9; Zvl. vyd. 18/04, s. 294).

skutečně používány manželkami pro uspokojení základních potřeb domácnosti, jejíž součástí jsou osoby zapsané na seznamu. Přeměnitelnost těchto prostředků na prostředky, které mohou sloužit k podpoře teroristických činností, je přitom stěží představitelná, protože výše dávek je stanovena tak, aby pokryly pouze zcela základní potřeby dotyčných osob. Soudní dvůr proto dospěl k závěru, že prospěch, který může osobě ze seznamu nepřímo plynout ze sociálních dávek vyplácených manželce této osoby, nezpochybňuje cíl tohoto nařízení. V důsledku toho se uvedené nařízení nevztahuje na vyplácení dávek sociálního zabezpečení nebo sociální pomoci manželkám osob zapsaných na seznam v souvislosti se zmrazením prostředků.